

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำและความพึงพอใจของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์

ปริญญาณิพนธ์
ของ
โชติก ศรชัยชนะ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
ตุลาคม 2551

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำและความพึงพอใจของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์

ปริญญานิพนธ์
ของ
โชติก ศรชัยชนะ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา

ตุลาคม 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำและความพึงพอใจของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์

บทคัดย่อ
ของ
โชติก ศรชัยชนะ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
ตุลาคม 2551

โชติก ศรชัยชนะ. (2551). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำและความพึงพอใจ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีการสอนของ อารี สุทธิพันธุ์. ปรินญาณพนธ์
กสม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

คณะกรรมการควบคุม : ผู้ช่วยศาสตราจารย์จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า.

รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน ศาสตรภัทร

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีการสอนของ อารี สุทธิพันธุ์ เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อ
การเรียนการวาดภาพสีน้ำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1
ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนโขงเจียมวิทยาคม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ที่ได้มาโดยการ
สุ่มอย่างง่าย จำนวน 35 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แผนการสอนการวาดภาพสีน้ำของอารี สุทธิพันธุ์
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำ แบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียน
การวาดภาพสีน้ำต่อการเรียน โดยใช้วิธีการสอนของ อารี สุทธิพันธุ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ
ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และค่าเปรียบเทียบคะแนนระหว่างก่อนเรียนและหลัง
เรียนด้วย t-test (dependent)

ผลการศึกษาพบว่า

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการสอน
โดยใช้วิธีการสอนของ อารี สุทธิพันธุ์ สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านความพึงพอใจ
พบว่า ผู้เรียนที่เรียนการวาดภาพสีน้ำโดยใช้วิธีการสอนของอารีสุทธิพันธุ์ มีความพึงพอใจต่อ
กระบวนการเรียนการสอนในระดับมาก

A STUDY FO ACHIECEMENT IN PAINTING WITH WATER
COLOURS AND SATISFACTION OF THE STUDENTS IN MATTAYOM 4 BY USING
TEACHING METHOD OF AREE SOOTHIPUNT

AN ABSTRACT
BY
CHOTIKA SORNCHAICHANA

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Art Education
at Srinakarinwirot University
October 2008

Chotika Sornchaichana. (2008). *A Study of Achievement in Painting with Water Color and Satisfaction of The Students in Mattayom 4 by using Teaching method of Aree Soothipunt*. Master Thesis M.Ed. (Art Education). Bangkok: Graduate school, Srinakharinwiroj University. Advisor Committee: Prof.Chakapong Phaetlakfa, Prof.Dr.Duangdeun Satrapat.

The purposes of this research were to study the results of art achievement Through water color painting and to study a satisfactory in painting of mattayom Suksa 4 students by using teaching method of Aree Soothipunt.

The subjects were 35 mattayom suksa 4 students, in 2008 at Khongchaimwittayakom school. They were selected by simple random sampling.

The instruments used for collecting data were the lesson plan of water color written by Aree soothipunt, water color painting achievement test, water color painting satisfaction questionnaire, The data were analyzed by mean standard derivation, percentage and T – test (dependent)

The result research reveal that :

The achievement in water color painting of mattayom Suksa 4 after used the Teaching method of Aree Soothipunt increased significantly at .05 and the students were satisfied with the technical of Aree Soothipunt in water color painting.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า และรองศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน ศาสตร์ภักดิ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดจนให้กำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เลิศศิริ บวรกิตติ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาทิต ทิมวัฒนบัณฑิต และนายเกษมสันต์ มณีภาค (ผู้อำนวยการโรงเรียนโขงเจียมวิทยาคม) ที่ให้ข้อเสนอแนะและเป็นผู้เชี่ยวชาญในการทำวิจัย

ขอขอบพระคุณคุณครูรัชนิพร ชุมสิงห์โรงเรียนอ่างศิลาที่ช่วยเหลือกรอกคะแนนเรื่องสถิติในการทำวิจัย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือและได้รับความช่วยเหลืออย่างดีจากนายเกษมสันต์ มณีภาค ผู้อำนวยการโรงเรียนโขงเจียมวิทยาคม คณะครูและนักเรียน และนางฉวีวรรณ ศรีชัยรัตน์ผู้อำนวยการโรงเรียนอ่างศิลา คณะครูและนักเรียน ที่ให้ความสะดวกในการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณและขอบคุณทุกท่าน

ขอขอบคุณทุก ๆ ท่าน ที่มีได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือสนับสนุนและเป็นที่กำลังใจจนปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์

คุณค่าและประโยชน์ อันพึงมีจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาคุณพ่อคุณแม่ที่ให้โอกาสทางการศึกษา ตลอดจนคุณครูอาจารย์ทุกท่านที่เคยสั่งสอนอบรมมา ขอกราบขอบพระคุณ

โชติก ศรชัยชนะ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	3
ตัวแปรที่ศึกษา.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
สมมุติฐานงานวิจัย.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
เอกสารเกี่ยวกับกระบวนการปฏิรูปการศึกษา.....	7
การศึกษาแห่งชาติ.....	7
ความสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา.....	7
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกับการปฏิรูปการศึกษา.....	10
ความมุ่งหมายและหลักการทั่วไปของการศึกษา.....	11
แนวการจัดการศึกษา.....	13
สาระและมาตรฐานการเรียนรู้.....	15
การจัดการเรียนรู้.....	15
กลุ่มวิชาศิลปะ.....	16
เอกสารเกี่ยวกับความพึงพอใจ.....	19
เอกสารเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจพื้นฐานในการสอนศิลปะ.....	21
กลุ่มสาระศิลปะ.....	21
การจัดการเรียนการสอน.....	21
เอกสารเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจพื้นฐานด้านทัศนศิลป์.....	33
ทัศนศิลป์แขนงจิตรกรรม.....	34
ทัศนศิลป์แขนงประติมากรรม.....	35
ทัศนศิลป์แขนงสถาปัตยกรรม.....	36

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2(ต่อ) เอกสารเกี่ยวกับการวาดเขียน	36
ความหมายของการวาดเขียน	36
เอกสารทางทฤษฎีจิตวิทยาที่เกี่ยวข้อง	37
เอกสารเกี่ยวกับจิตรกรรมสีน้ำ	40
เอกสารเกี่ยวกับการเรียนการสอนการวาดภาพสีน้ำของอารี สุทธิพันธุ์	56
แนวคิดการสอนการวาดภาพสีน้ำของอารี สุทธิพันธุ์	57
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	62
 3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	 64
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	64
ตัวแปรที่ศึกษา	64
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	65
การสร้างเครื่องมือในการวิจัย	65
การดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล	69
การวิเคราะห์ข้อมูล	70
 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	 73
 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	 88
ความมุ่งหมายของการวิจัย	88
สมมุติฐานของการวิจัย	88
ประชากร	88
กลุ่มตัวอย่าง	89
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	89
การวิเคราะห์ข้อมูล	90
สรุปผลการวิจัย	90
อภิปรายผล	90
ข้อเสนอแนะ	92
ข้อเสนอแนะในการวิจัย	92

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	93
ภาคผนวก	98
ภาคผนวก ก แผนการสอนการวาดภาพสีน้ำ	99
ภาคผนวก ข	109
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำ	110
แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพสีน้ำ	116
แบบสอบถามความพึงพอใจ	117
ภาคผนวก ค ตัวอย่างผลงานนักเรียนการวาดภาพสีน้ำ	121
ประวัติย่อผู้วิจัย	125

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 เปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการวาดภาพสีน้ำ ชุด ดอกไม้แจกัน ภาพคนครึ่งตัว และภาพทิวทัศน์โดยใช้วิธีการสอน ของ อารี สุทธิพันธุ์.....	74
2 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การวาดภาพสีน้ำดอกไม้แจกันโดยใช้ วิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.....	75
3 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การวาดภาพสีน้ำ ภาพคนครึ่งตัว โดยใช้ วิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.....	76
4 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การวาดภาพสีน้ำ ภาพทิวทัศน์โดยใช้ วิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.....	78
5 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้การวาดภาพสีน้ำสามกิจกรรม โดยใช้วิธีการสอน ของอารี สุทธิพันธุ์.....	79
6 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้การวาดภาพสีน้ำโดย แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้การวาดภาพสีน้ำก่อนและหลังของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์.....	81
7 การเปรียบเทียบคะแนนการวาดภาพสีน้ำก่อนเรียนและหลังเรียน การวาดภาพสีน้ำภาพดอกไม้แจกัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์.....	83
8 การเปรียบเทียบคะแนนการวาดภาพสีน้ำก่อนเรียนและหลังเรียน การวาดภาพสีน้ำภาพคนครึ่งตัว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์.....	83
9 การเปรียบเทียบคะแนนการวาดภาพสีน้ำก่อนเรียนและหลังเรียน การวาดภาพสีน้ำภาพทิวทัศน์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์.....	84
10 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนการวาดภาพสีน้ำ สามกิจกรรมการวาดภาพดอกไม้แจกัน ภาพคนครึ่งตัว ภาพทิวทัศน์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์.....	84
11 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนสอบวัดผลก่อนเรียนและหลังเรียน การวาดภาพสีน้ำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีการสอนของ อารี สุทธิพันธุ์.....	85
12 ผลการประเมินความพึงพอใจการเรียนรู้การวาดภาพสีน้ำของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์.....	85

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1 ประกอบตัวอย่างผลงานการวาดภาพสีน้ำของนักเรียน.....	122
---	-----

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ระบบการศึกษาไม่ว่าในประเทศหรือต่างประเทศ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันจะพบว่ามีเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านปรัชญาการศึกษาและทฤษฎี การเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลา ไม่มีระบบการศึกษาของประเทศใดหยุดนิ่งอยู่กับที่โดยไม่เปลี่ยนแปลง หรือปราศจากการศึกษา สังเกตการณ์ ประเมินหรือการวิเคราะห์สภาพการเรียนการสอนและหลักสูตร (มะลินันท์ เอื้ออานันท์. 2542: บทนำ) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แนวการศึกษา ให้ยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด โดยฝึกให้ผู้เรียนได้ทั้งความรู้ ฝึกทักษะและกระบวนการคิดกระบวนการเรียนการสอนเปรียบเสมือน หัวใจของการศึกษา เป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เป็นคนดี มีความรู้ ความคิด ความสามารถ ทั้งในการพัฒนาคนและอาชีพการงานในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งกระบวนการเรียน การสอนต้องมีการพัฒนาและนำมาใช้ในการพัฒนาคนให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าของสังคม ประเทศชาติและโลก (ศรีสมร พุ่มสะอาด. 2541: 63)

การจัดการเรียนการสอนควรยึดหลักผู้เรียนมีบทบาทด้วยตนเองให้มากที่สุด การเรียนควร เป็นเรื่องของการกระทำ (Doing) มากกว่ารู้ (Knowing) เด็กจะต้องกระตือรือร้นในการเรียนมากกว่า คอยแต่จะรับหรืออยู่เฉย ๆ ครูจะเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนให้ผู้เรียนรู้จักที่จะแก้ไขปัญหาของตนเองและสังคม (ไพฑูรย์ สิลารัตน์. 2529: 85)

กลุ่มการเรียนรู้ศิลปะ เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีจินตนาการ ชื่นชมความงาม สนุกสนาน มีความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ (กรมวิชาการ. 2544: บทนำ) ในด้านการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะนอกจากจะเรียน ภาควิชาแล้ว ต้องมุ่งเน้นทักษะปฏิบัติควบคู่ไปด้วยวิชาปฏิบัติการ เช่นการระบายสีน้ำ ในปัจจุบัน เป็นที่สนใจของนักศึกษาและบุคคลภายนอกเพราะการระบายสีน้ำเป็นวิชาที่สนุกตื่นเต้น การเตรียม วัสดุอุปกรณ์สะดวก สามารถเคลื่อนย้ายไปตามสถานที่ต่างๆ ได้ตามต้องการ (วิรัตน์ ปิ่นแก้ว. 2545: บทนำ) แต่การเรียนการสอนทางจิตรกรรมจะให้ดีขึ้นย่อมขึ้นกับการมีพื้นฐานความรู้ พื้นฐานด้านการ วาดเขียนเป็นสำคัญเพราะศิลปะในโลกนี้จะประกอบไปด้วยเส้น ซึ่งเป็นพื้นฐานอันดับแรกของวิชา วาดเขียน เพราะเส้นสามารถทำให้เกิดรูปทรงที่สวยงาม มีความเรียบง่าย ความเด็ดขาดและความ

แนนอน (นงนารถ เมินทุกซ์. 2534: 7)การวาดเขียน หรือวาดเส้นนับว่าเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของ ศิลปกรรมและการออกแบบทุกชนิดเพราะเท่ากับเป็นการบันทึกความรู้สึกนึกคิด จินตนาการและ ความคิดสร้างสรรค์(อารี สุทธิพันธุ์. 2528: 88) เส้นเป็นพื้นฐานทางโครงสร้างของทุกสิ่งในจักรวาล

เส้นแสดงความรู้สึกได้ด้วยตัวของมันเองและด้วยการสร้างเป็นรูปทรงต่างๆ ขึ้น ฮาร์แลน แคลวิน(Harlan Calvin) กล่าวว่า เส้นสามารถแทนได้ทั้งสิ่งที่มองเห็นและมองไม่เห็น มีขนาดต่างกัน ตามขนาดของวัตถุที่นำมาเขียน (สุชาติ เทาทอง. 2536: 131)

เส้นจึงเป็นพื้นฐานสำคัญอันดับแรกของการวาดเขียนและงานศิลปะทุกประเภท ถ้าเข้าใจ เรื่องเส้นเกี่ยวกับความรู้สึกของเส้นก็สามารถนำเส้นไปประกอบการสร้างงานศิลปะให้เกิดความรู้สึก ทางอารมณ์ ทำให้งานมีคุณค่าอย่างสมบูรณ์

การเรียนการสอนการระบายสีน้ำที่มีขั้นตอนทักษะปฏิบัติของ อารี สุทธิพันธุ์ ซึ่งมีวิธีการสอน โดยได้แนวคิด ปรัชญาทางการศึกษาแบบพิพัฒนาการ (Progressive: Edveation) (วิรัตน์ ปิ่นแก้ว. 2542: 2)โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นอกจากการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญในด้านความรู้ เรื่องของสื่อวัสดุในการสร้างสรรค์ผลงาน เช่น เรื่องสี กระดาษ พู่กัน น้ำ ฯลฯ ด้านทัศนคติ (Attitude) ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีเสรีภาพทางความคิด มีความสุขกับการระบายสีและรักในการสร้างสรรค์ผลงาน จิตกรรมสีน้ำ แล้วยังมีด้านทักษะที่มีขั้นตอนทักษะปฏิบัติอย่างชัดเจน มีการให้ความรู้ การบรรยาย การสาธิต ชี้แนะ และประเมินผลทุกขั้นตอนโดยให้ความสำคัญของแต่ละขั้นเสมือนงานหนึ่งขั้น นักเรียนสามารถปฏิบัติได้อย่างเข้าใจและรู้ผลการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ ทักษะการปฏิบัติทางจิตวิทยาของธอร์นไดค์ (Thorndike) ว่าการฝึกสลับพักและรู้ผลการปฏิบัติย่อม เกิดแรงจูงใจ เกิดความพอใจที่จะกระทำซ้ำๆ เมื่อเห็นผลที่ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ฉะนั้นการปฏิบัติงานระยะ สั้นและรู้ผลการปฏิบัติจะพอเหมาะกับนักเรียนที่ยังไม่มีความอดทนด้านสมาธิจึงเป็นลักษณะหนึ่ง ของการเสริมแรงการรู้ผลการปฏิบัติแยกเป็น 2 ลักษณะ คือ การรู้ผลจากผู้อื่น (Extraneous Feedback) ครูหรือผู้อื่นชมเชยให้กำลังใจฝึกหัด หรือบอกข้อบกพร่องให้ผู้เรียนรู้และรู้ผลด้วยตนเอง (Intravenous Feedback) ให้ผู้เรียนสังเกตผลการฝึกของตนเอง (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2539: 96-97)

จากปัญหาในการเรียนการสอน การวาดภาพสีน้ำซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสาระทัศนศิลป์ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพระบายสีน้ำต่ำซึ่งเกณฑ์ของกลุ่มสาระศิลปะโรงเรียน โขงเจียมวิทยาคมตั้งไว้ร้อยละ 75 นักเรียนทำได้ร้อยละ 70 ของนักเรียนที่เรียนทัศนศิลป์ในการ เรียนระบายสีน้ำทั้งหมด

ดังนั้น นับเป็นปัญหาจำเป็นที่ควรปรับปรุงแก้ไข ผู้วิจัยจึงนำวิธีการสอนการวาดภาพสีน้ำแบบของ อารี สุทธิพันธุ์ ที่มีขั้นตอนทักษะปฏิบัติ มาทดลองสอนเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการวาดภาพ สีน้ำสูงขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนการวาดภาพสีน้ำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงผลการสอนโดยวิธีการสอนแบบของอารี สุทธิพันธุ์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำและความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนในการวาดภาพสีน้ำให้ดีขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร เป็นนักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 4 มัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 ของโรงเรียนโขงเจียมวิทยาคม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ทั้งหมด 2 ห้องเรียน จำนวน 70 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนโขงเจียมวิทยาคม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี 1 ห้องเรียน จำนวน 35 คน จากการสุ่มโดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จาก 2 ห้องเรียน
3. ตัวแปรที่ศึกษา
 - 3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ วิธีการสอนการวาดภาพสีน้ำของอารี สุทธิพันธุ์
 - 3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ

3.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำโดยใช้วิธีการสอนของ อารี สุทธิพันธุ์

3.2.2 ความพึงพอใจทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำโดยใช้วิธีการสอนของ อารี สุทธิพันธุ์

นิยามศัพท์

1. วิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์ หมายถึง การสอนวิธีการระบายสีน้ำ โดยมุ่งเน้นการแสดงออกในการสร้างสรรค์การวาดภาพระบายสีน้ำ เน้นการถ่ายทอดรูปแบบให้มีลักษณะตามการรับรู้ทั้งความรู้สึกและภาพความคิดจากส่วนรวมไปหาส่วนย่อย ให้ความสำคัญกับขั้นตอนทุกขั้นตอน แต่ละขั้นตอนจะให้ความรู้ด้วยการสาธิต การทดลอง และการบรรยายประกอบ ซึ่งมีลำดับขั้นตอนของเนื้อหาวิชา และกิจกรรมฝึกปฏิบัติดังนี้

1.1 การเรียนรู้เกี่ยวกับสี อุปกรณ์ และกระบวนการพื้นฐานของสีน้ำ

1.2 การเรียนรู้เกี่ยวกับเทคนิคการใช้สี

1.3 การเรียนรู้เกี่ยวกับรูปและพื้น

1.4 การเรียนรู้เกี่ยวกับการผสมผสานกระบวนการต่างๆ และการสร้างสรรค์

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำ หมายถึง คะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดความสามารถด้านความรู้ และความสามารถด้านทักษะปฏิบัติ

2.1 ความสามารถด้านความรู้ การวาดภาพสีน้ำ คือ ความรู้ความเข้าใจเรื่อง ประวัติการวาดภาพสีน้ำ วัสดุอุปกรณ์ เทคนิคการระบายสีน้ำ สี เส้น รูปและพื้น ขั้นตอนและกระบวนการในการเขียนภาพสีน้ำ โดยวัดจากแบบทดสอบ

2.2 ความสามารถด้านทักษะปฏิบัติในการวาดภาพสีน้ำ คือ การปฏิบัติวาดภาพสีน้ำ โดยกำหนดกิจกรรม 3 กิจกรรมในการปฏิบัติคือ กิจกรรมการวาดภาพแจกันดอกไม้ กิจกรรมการวาดภาพคนครึ่งตัว การวาดภาพทิวทัศน์โดยใช้หลักเกณฑ์ที่ได้นำมาจากอารี สุทธิพันธุ์จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 27 กันยายน 2551 คือ หลักการทางทัศนศิลป์ ส่วนประกอบหรือมูลฐานทัศนศิลป์ และเทคนิคและกลวิธีในการสร้างภาพ ดังนี้

2.2.1 หลักการทัศนศิลป์ (Visual Principles) หมายถึง การจัดภาพ จังหวะ การเคลื่อนไหว ดุลยภาพและเอกภาพ โดยมีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้ เกณฑ์อยู่ในขั้นดีมากได้คะแนน 4 คะแนน คือ การจัดภาพมีการจัดวางเกิดความสมดุลและเป็นเอกภาพเหมาะสมกลมกลืนและลงตัวสมบูรณ์ เกณฑ์อยู่ในขั้นดีได้คะแนน 3 คะแนน คือ ขาดคุณลักษณะตามที่กำหนดอย่างใดอย่างหนึ่งไป

เกณฑ์อยู่ในขั้นปานกลางได้คะแนน 2 คะแนน คือ งานขาดคุณลักษณะตามที่กำหนดไป 2 อย่าง เกณฑ์อยู่ในขั้นปรับปรุงได้คะแนน 1 คะแนน คืองานไม่ถึงเกณฑ์ทุกอย่างที่กำหนด

2.2.2 มูลฐานทัศนศิลป์ (Visual Elements) หมายถึง เส้น รูปร่างรูปทรง บริเวณว่าง มิติ รูปและพื้น และน้ำหนักการผลัดตั้ง โดยมีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้ เกณฑ์อยู่ในขั้นดีมากได้คะแนน 4 คะแนน คือ งานมีรูปแบบแปลกใหม่ รูปร่างรูปทรงได้สัดส่วน มีบริเวณว่างพอดีดูแล้วไม่อึดอัดหรือแน่นเกินไป กำหนดรูปและพื้นได้อย่างเหมาะสมด้วยการเน้นน้ำหนักโดยวิธีผลัดและดึงจนเกิดมิติทำให้ภาพสวยงามสมบูรณ์ เกณฑ์อยู่ในขั้นดีได้คะแนน 3 คะแนน คือ งานที่ขาดคุณลักษณะ 1 อย่างจากเกณฑ์ที่ได้คะแนนสี่คะแนน เกณฑ์อยู่ในขั้นปานกลางได้คะแนน 2 คะแนนคืองานที่ขาดคุณลักษณะไป 2 อย่างจากเกณฑ์ที่ได้คะแนน 4 คะแนน เกณฑ์อยู่ในขั้นปรับปรุงได้คะแนน 1 คะแนน คืองานที่ขาดคุณลักษณะ 3 อย่างขึ้นไป

2.2.3 เทคนิคและกลวิธีในการสร้างภาพ (Techniques) หมายถึง วิธีการใช้สีน้ำ แสดงให้เห็นคุณลักษณะโปร่งใสและเปียกชุ่ม เกิดปรากฏการณ์บนพื้นภาพซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการระบายสีเทคนิคต่าง ๆ ประสานกับความคิดสร้างสรรค์ คือการระบายสี แบบทับซ้อน การระบายเรียบ การระบายแบบเปียกบนเปียก การระบายแบบเปียกบนแห้ง การระบายแบบแห้งบนแห้ง การระบายสีแบบไหลซึม การระบายสีโดยใช้เทคนิคอื่น ๆ ประกอบรวมทั้งกระบวนการต่าง ๆ ที่นำมาผสานในการสร้างภาพ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ เกณฑ์อยู่ในขั้นดีมากได้คะแนน 4 คะแนน คือ งานมีการระบายสีได้โปร่งใสชุ่ม ใช้เทคนิคการระบายอย่างใดอย่างหนึ่งกับเรื่องราวหรือเนื้อหาที่ทำได้อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งนำกระบวนการทางเทคนิคต่าง ๆ เช่น การชุบ การขีด การพ่น การถู การเช็ด ฯลฯ มาผสานทำให้งานเกิดความตื่นเต้น เคลื่อนไหว อารมณ์ สวยงาม และกลมกลืนสมบูรณ์ เกณฑ์อยู่ในขั้นดีได้คะแนน 3 คะแนน คืองานขาดคุณลักษณะไป 1 อย่าง (อย่างใดอย่างหนึ่ง) เกณฑ์อยู่ในขั้นปานกลางได้คะแนน 2 คะแนน คือ งานขาดคุณลักษณะ 2 อย่าง เกณฑ์อยู่ในขั้นปรับปรุงได้คะแนน 1 คะแนน คือ งานขาดคุณลักษณะตั้งแต่ 3 อย่างขึ้นไป

3. ความพึงพอใจต่อการเรียนการวาดภาพสีน้ำ หมายถึง ความรู้สึกและความคิดของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนการวาดภาพสีน้ำโดยได้รับการจูงใจในการจัดการเรียนการสอนวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์ ทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เกิดความกระตือรือร้น ความพอใจ ความสนใจ เป็นผลทำให้เกิดประสิทธิภาพ ของการทำงานและผลงานเกิดการพัฒนารุ่งขึ้นโดยวัดได้จากคะแนนการตอบแบบวัดความพึงพอใจต่อการเรียนการวาดภาพสีน้ำโดยวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์

สมมุติฐานการวิจัย

1. ผู้เรียนที่เรียนการวาดภาพสีน้ำโดยวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำสูงขึ้น
2. ผู้เรียนที่เรียนการวาดภาพสีน้ำโดยวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์ มีความพึงพอใจต่อกระบวนการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากคิดเป็น 75 เปอร์เซ็นต์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารเกี่ยวกับกระบวนการปฏิรูปการศึกษาและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
2. เอกสารเกี่ยวกับความพึงพอใจ
3. เอกสารเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจพื้นฐานในการสอนศิลปะ
4. เอกสารเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจพื้นฐานด้านทัศนศิลป์
5. เอกสารเกี่ยวกับการวาดเขียน (Drawing)
6. เอกสารทางทฤษฎีจิตวิทยาที่เกี่ยวข้อง
7. เอกสารเกี่ยวกับจิตรกรรมสีน้ำ (Watercolor Painting)
8. เอกสารเกี่ยวกับการเรียนการสอนการวาดภาพสีน้ำของอารี สุทธิพันธ์
9. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารเกี่ยวกับกระบวนการปฏิรูปการศึกษาและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

1.1 ความสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา

(สปศ. 2544: 2) ด้วยผลกระทบที่ผสมผสาน และเชื่อมต่อกันจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจที่ต้องอาศัยฐานความรู้ ภาวะวิกฤตและการแข่งขันทางเศรษฐกิจความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสื่อสารและสารสนเทศความก้าวหน้าทางวิทยาการใหม่ ๆ เกี่ยวกับพัฒนาการของสมองและศักยภาพการเรียนรู้ของมนุษย์ตลอดไปถึงเรื่องการรับและการปรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมการสร้างพลังในการบูรณาการสังคม การรังสรรค์ความผาสุกและคุณภาพชีวิตของประชากร ฯลฯ เหล่านี้ย่อมก่อให้เกิดสภาวะที่ท้าทายต่อการปฏิรูปการศึกษาเพิ่มขึ้น เพราะต้องการเปลี่ยนแปลงวิธีคิดในการจัดการศึกษาใหม่ต้องการออกแบบโครงสร้าง และวิธีการเรียนรู้ใหม่ที่เหมาะสมยิ่งขึ้นเพื่อหาแนวทางที่ดีที่สุดในการจัดการศึกษา และการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถหล่อหลอมความรู้ ทักษะการเรียนรู้ ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ การจัดการ การปรับตัวรวมตลอดไปถึงการปลูกฝังความปรารถนาดี ความเอื้ออาทรในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ทั้งระหว่างมนุษย์ด้วยกันและมนุษย์กับธรรมชาติ และอาจกล่าวได้ว่าการปฏิรูปการศึกษาล้วนแล้วแต่เป็นไปเพื่อเตรียมความพร้อมใน

การพัฒนาประเทศให้สามารถยืนหยัดได้ท่ามกลางกระแสการแข่งขันที่รุนแรงเป็นกระแสที่ใช้ฐานความรู้เป็นหลักทั้งสิ้น ประเทศไทยก็เผชิญกับภาวะท้าทายต่อการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งเป็นภาวะที่รุนแรงและเร่งด่วนกว่าประเทศอื่นหลายประเทศด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น สมรรถนะ และศักยภาพในการแข่งขันของคนไทยด้อยกว่าหลายประเทศรวมทั้งประเทศเพื่อนบ้านอีกทั้งสังคมไทยเผชิญปัญหานานัปการ ตั้งแต่ภาวะเศรษฐกิจ ความยากจน ความเสื่อมถอยทางศีลธรรมแลวัฒนธรรม ปัญหา ยาเสพติด ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงความอ่อนแอของระบบการเมือง ฯลฯ และสำคัญที่สุดคือระบบการศึกษาของไทยยังอ่อนแอไม่มีพลังและศักยภาพที่จะรองรับ และส่งเสริมพัฒนาศักยภาพและคุณภาพของคนไทยได้เลย ไม่ว่าจะเป็นความก้าวหน้าทางด้านอื่น ๆ ล้วนแล้วแต่ต้องพัฒนา เช่น เทคโนโลยีและการสื่อสารหรือการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมบนฐานความรู้ หรือการรักษารากฐานทางวัฒนธรรม การลงทุนเพื่อการศึกษาเป็นต้น ซึ่งปัญหาหลักๆ ของการศึกษาไทย ได้แก่

1.1.1 ความครอบคลุมและความเสมอภาคในโอกาสปัจจุบัน เด็กจำนวนไม่น้อยได้ออกจากการเรียนกลางคันเนื่องจากความยากจน ความพิการ หรือความด้อยในด้านอื่นๆ

1.1.2 คุณภาพการศึกษา คุณภาพการศึกษาเป็นประเด็นวิกฤตที่ต้องเร่งแก้ไข เพราะมีความสำเร็จเพิ่มมากขึ้น แต่ยังขาดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไม่ว่าจะเป็นความสามารถในการเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์ การสร้างความรู้ การมีค่านิยมและพฤติกรรมที่เหมาะสมในโลกการทำงาน เช่น การทำงานเป็นทีม ความสามารถในการเขียนการพูด ภาษาอังกฤษและคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องความอ่อนด้อยในด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้สำเร็จระดับต่างๆ อีกด้วย ซึ่งคุณภาพด้านการศึกษาที่อ่อนด้อยที่มีหลายสาเหตุดังต่อไปนี้

1.1.2.1 หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน กล่าวคือ ลักษณะการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน ยังไม่เน้นกระบวนการให้ผู้เรียนได้พัฒนาในด้านการคิดวิเคราะห์ การแสดงความคิดเห็น และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนขาดคุณลักษณะข้างสงสัยและใฝ่หาคำตอบ อีกทั้งเน้นการสอนหนังสือมากกว่าการสอนคน ขาดการอบรมข่มนิสัยให้เด็กสู้งานพากเพียรอย่างอดทน ทั้งโรงเรียนยังสร้างจากการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ครอบครัวและชุมชนไม่มีโอกาสร่วมคิด ร่วมสร้างกระบวนการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรยังเป็นหลักสูตรกลางทั้งหมด แม้จะพยายามให้มีหลักสูตรท้องถิ่นในสัดส่วนที่เหมาะสม แต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จ ขาดการเชื่อมโยงซึ่งกันและกันในเนื้อหาสาระ และการปฏิบัติจึงไม่เอื้อให้เกิดการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และสอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียน

1.1.2.2 ครู เป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ เป็นอย่างยิ่ง เมื่อพิจารณาผู้ประกอบวิชาชีพครูปัจจุบันพบว่า สถานภาพวิชาชีพครูค่อนข้างตกต่ำ เพราะไม่มีมาตรการส่งเสริมวิชาชีพครู ให้ความก้าวหน้าในอาชีพ เหตุผลสำคัญคือกระบวนการผลิตครูยังไม่มีประสิทธิภาพนอกเหนือจากการไม่ได้คนมีความสามารถมาเรียนครู อีกทั้งครูไทยยังขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เมื่อเข้าสู่วิชาชีพครู และครูมีภาระงานมากเกินไปนอกจากการสอนแล้ว ครูยังมีหน้าที่งานธุรการของสถานศึกษารวมทั้งภาระอื่นๆ ที่หน่วยงานมอบหมายให้

1.1.2.3 สื่อและเทคโนโลยี ยังไม่ได้ถูกนำมาใช้อย่างเพียงพอและเหมาะสม โรงเรียนในชนบทห่างไกลขาดแคลนเครื่องมือ และอุปกรณ์จะเป็นหลายอย่าง ในขณะที่บางโรงเรียนพร้อมแต่ไม่ได้ใช้ให้เกิดประโยชน์เท่าที่ควร

1.1.3 การบริหารและการจัดการ เป็นอีกปัญหาหนึ่งสำคัญที่ทำให้การจัดการศึกษาบรรลุผลโดยมีสาเหตุหลักดังนี้

1.1.3.1 การบริหารรวมศูนย์อำนาจอยู่ในส่วนกลางทำให้ผู้ปฏิบัติคอยรับคำสั่งจากส่วนกลางโดยขาดการมีส่วนร่วมในการคิดและร่วมทำ มีสายบังคับบัญชาและขั้นตอนการทำงานที่ซ้ำซ้อน ทำให้ใช้เวลาในการตัดสินใจและดำเนินงานล่าช้า กล่าวคือสถานศึกษาไม่มีอิสระในการบริหารจัดการทั้งในด้านวิชาการ ด้านบริหารบุคคล การบริหารทั่วไป และการบริหารการเงิน ทำให้ผู้บริหารและครูขาดความกระตือรือร้นและความมุ่งมั่นในการคิดค้นนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน

1.1.3.2 ขาดเอกภาพด้านนโยบาย ขาดการประสานงานทั้งด้านนโยบายและด้านการปฏิบัติงานในระดับนโยบาย หน่วยงานแต่ละหน่วยขาดการประสานซึ่งกันและกัน ต่างคนต่างทำ เมื่อไม่ประสานกันทำให้การดำเนินงานซ้ำซ้อนกันโดยไม่จำเป็นและสิ้นเปลืองงบประมาณ เป็นเหตุให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติเกิดความสับสนหลายครั้งและบางครั้งครูสับสนว่าจะเลือกหรือเชื่อแนวทาง / วิธีการใดของหน่วยงานใดดี

1.1.3.3 ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดการศึกษาไทยถูกมองว่าเป็นหน้าที่ของรัฐ ของสถานศึกษา ของผู้บริหารและครูที่มีระบบราชการเป็นกลไกสำคัญของการจัดการ โดยไม่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ครอบครัว และชุมชน เช่นมีส่วนร่วมการกำหนดนโยบาย วางแผนพัฒนา การจัดการศึกษา การจัดทำหลักสูตรโดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักสูตรท้องถิ่น เป็นต้น

1.1.4 การจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา เนื่องจากการบริหารหลายระดับเป็นการบริหารแบบรวมศูนย์อำนาจที่ส่วนกลางทำให้งบประมาณที่จัดสรรไปถึงผู้เรียนน้อย เพราะไปสิ้นเปลืองที่การบริหารในรับชั้นต่างๆโดยไม่จำเป็น นอกจากนี้งบประมาณยังไม่สามารถกระจายไปยังสถานศึกษาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม นับเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คุณภาพสถานศึกษามีคุณภาพไม่เท่าเทียมกัน

1.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกับการปฏิรูปการศึกษา

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2544: 17-40) กล่าวถึงพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติให้มีความสำคัญกับการปฏิรูปในด้านต่างๆ ดังนี้

1.2.1 ปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องซึ่งกันและกันทั้งระบบไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระดับ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย และต้องการให้การศึกษาเป็นไปเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.2.2 ปฏิรูปแนวทางการจัดการศึกษา โดยให้ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ปฏิรูปหลักสูตรและเนื้อหาสาระ วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในระบบโรงเรียนและกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน

1.2.3 ปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน โดยเน้นในเรื่องการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในการจัดการศึกษา การตรวจสอบ ฯลฯ

1.2.4 ปฏิรูประบบครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาโดยมุ่งเน้นให้มีการยกสถานภาพของวิชาชีพครู การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพครู การจัดระบบเงินเดือนและการประเมินผลงานครูที่เหมาะสมกับวิชาชีพ

1.2.5 ปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา เพื่อระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้เพื่อการจัดการศึกษาจัดสรรทรัพยากรให้ถึงมือผู้เรียนอย่างเสมอภาค และเป็นธรรมมีระบบบริหารที่คล่องตัว มีประสิทธิภาพและตรวจสอบได้

1.2.6 ปฏิรูประบบประกันคุณภาพ โดยเน้นเรื่องของการประกันคุณภาพภายในและให้มีการรับรองประเมินมาตรฐานจากองค์กรภายนอกเพื่อความมั่นใจเรื่องคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษาทุกประเภทและระดับ

1.2.7 ปฏิรูปเรื่องสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ให้มีการผลิตใช้สื่อและเทคโนโลยีในรูปแบบที่หลากหลายที่มีคุณภาพในการจัดการเรียนการสอน และการแสวงหาความรู้ รวมทั้งให้มีการจัดสรรคลื่นความถี่และสื่อดำเนินการต่างๆ มาใช้ในการจัดและขยายบริการการศึกษาอย่างกว้างขวาง

จึงสรุปได้ว่า การปฏิรูปจะนำไปสู่จุดมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่คาดหวังว่า การศึกษาไทยจะนำไปสู่ความมั่งคั่งของบุคคลและสังคม ให้ความเสมอภาคแก่เด็กและเยาวชนไทยทุกคน ที่จะพัฒนาตนเองทั้งเพื่ออนาคตของตนและของชาติ

1.3 ความมุ่งหมายและหลักการทั่วไปของการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 6 กำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและคุณธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุความมุ่งหมายดังกล่าวจำเป็นต้องใช้ ศาสตร์ คือความรู้ และปัญญา ประกอบกับ ศิลป์ คือ ทักษะการปฏิบัติขับเคลื่อนด้วย จิตวิญญาณ การจัดการศึกษาศาสตร์และศิลป์ จะช่วยให้การจัดการศึกษابรรลุความมุ่งหมาย ประกอบด้วย

1.3.1 หลักการจัดการศึกษา และการจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษา ตามมาตรา 8 และการจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาตามมาตรา 9 ไว้ดังนี้

1.3.1.1 การจัดการศึกษา ตามมาตรา 8 ให้ยึดหลัก 3 ประการ ดังนี้

1.3.1.1.1 เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน หมายถึง คนทุกหมู่เหล่าทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานะ ทุกอาชีพ ทุกศาสนา และทุกท้องถิ่น โดยได้รับสิทธิทางการศึกษาเสมอภาคและเท่าเทียม

1.3.1.1.2 ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา หมายถึง ให้มีส่วนร่วมขยายวงกว้างสู่บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่นๆ ให้มีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติร่วมรับผลประโยชน์ร่วมติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา

1.3.1.1.3 การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นอย่างต่อเนื่อง หมายถึง การพัฒนาทั้งด้านหลักสูตร เนื้อหาสาระ และวิธีการเรียนการสอนด้วยการบูรณาการความรู้

1.3.1.2 การจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

1.3.1.2.1 หลัเกกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ

1.3.1.2.2 หลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองท้องถิ่น

1.3.1.2.3 หลักการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ และทุกประเภทการศึกษา

1.3.1.2.4 หลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

1.3.1.2.5 หลักการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา

1.3.1.2.6 หลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน และองค์กรอื่น

1.3.2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาของคนไทยไว้ มีสาระดังนี้

1.3.2.1 สิทธิและโอกาสของบุคคลในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3.2.2.1 บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอภาคกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

1.3.2.2.2 บุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ บุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเอง ผู้ด้อยโอกาสมีสิทธิได้รับโอกาสทางการศึกษาเป็นพิเศษตามความแตกต่าง และความต้องการของแต่ละบุคคล

1.3.2.2.3 บุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ให้จัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

1.3.2.2 สิทธิในการจัดการศึกษาของบุคคลและองค์กรอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันประกอบการ สถาบันศาสนา และสถาบันสังคมอื่นมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและมีสิทธิได้รับประโยชน์จากรัฐตามควรแก่กรณี

1.3.2.3 หน้าที่ของบิดามารดาและผู้ปกครอง มีหน้าที่จัดให้บุตร หรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล ได้รับการศึกษาภาคบังคับตลอดจนให้ได้รับการศึกษานอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับตามความพร้อมของครอบครัว

1.3.3 ระบบการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษา มาตรา 15 กำหนดว่าการจัดการศึกษา มี 3 รูปแบบ คือ

1.3.3.1 การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

1.3.3.2 การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหา และหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

1.3.4 ระดับการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดระดับการศึกษาไว้ ดังนี้

1.3.4.1 การศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา คือ การศึกษาอนุบาล ประถม มัธยมศึกษา และประกาศนียบัตร

สำหรับการศึกษาภาคบังคับนั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนดให้ บังคับบุคคลเข้าเรียนเป็นเวลา 9 ปี โดยผู้เรียนที่มีอายุย่างเข้าปีที่ 7 (6 ปี บริบูรณ์) ต้องเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงอายุย่างเข้าปีที่ 16 (15 ปีบริบูรณ์) เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่ 9 ของการศึกษภาคบังคับ

1.3.4.2 การศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้แก่ การศึกษาที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา หรืออนุปริญญา และระดับปริญญา

1.3.5 สถานศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดให้เรียกสถานที่จัดการศึกษาว่าสถานศึกษา หมายถึง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การศึกษา วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานอื่น ของรัฐหรือเอกชนที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

1.4 แนวการจัดการศึกษา

1.4.1 พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาโดยยึดหลักผู้เรียนเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตามจุดมุ่งหมาย ให้เป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข การจัดการศึกษา : ผู้เรียนสำคัญที่สุด

ในการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติเต็มตามศักยภาพหลักสูตรและเนื้อหาสาระการเรียนรู้

1.4.2 การจัดการศึกษาทุกประเภท ทุกระดับ ต้องเน้นความสำคัญ 3 ส่วน คือ ความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้ โดยบูรณาการเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา

1.4.2.1 ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ ของตนเองกับสังคม

1.4.2.2 ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์

1.4.2.3 ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

1.4.2.4 ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษาเน้นการใช้ภาษาไทย อย่างถูกต้อง

1.4.2.5 ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

1.4.3 การจัดกระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้ ถือเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นส่วนที่ส่งผลกระทบต่อผู้เรียนโดยตรง ภารกิจนี้เป็นหน้าที่ของสถานศึกษา ครู และผู้จัดการเรียนรู้ ซึ่งรวมถึงวิทยาการพ่อแม่ ผู้ปกครอง และบุคคลอื่นที่มีส่วนจัดการจัดการเรียนรู้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดเรื่องนี้ไว้ ในมาตรา 24 มีสาระ 6 ประการ ดังนี้

1.4.3.1 จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่าง ระหว่างบุคคล

1.4.3.2 ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญ สถานการณ์ การประยุกต์ ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหา เน้นการฝึกทักษะ เช่น กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์

1.4.3.3 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

1.4.3.4 จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน

1.4.3.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

1.4.3.6 จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่

1.4.4 การประเมินผู้เรียน

การประเมินผู้เรียน ให้พิจารณาจากการพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ สังเกต พฤติกรรมการเรียน และร่วมกิจกรรม และจากการทดสอบ ทั้งหมดนี้ให้ทำควบคู่กันไป ในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ และรูปแบบของการศึกษา

กล่าวโดยสรุป การจัดการเรียนรู้เป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ซึ่งยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญ หลักสูตรเนื้อหาสาระของการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ และการประเมินผู้เรียนทั้ง 4 เรื่องนี้ แม้ว่าครู ศึกษานิเทศก์ บุคลากรทางการศึกษา และผู้จัดการมีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติ ได้อยู่แล้ว แต่ยังไม่ส่งผลต่อการปฏิบัติให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยและบริบท หลายประการ

1.5 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

กรมวิชาการ (2544: 12) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์ ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียน เมื่อเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งกำหนดไว้ เฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพสำหรับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาสามารถพัฒนาเพิ่มเติม ได้แบ่งออกเป็นสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มวิชา คือ

- 1.5.1 กลุ่มวิชาภาษาไทย
- 1.5.2 กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์
- 1.5.3 กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์
- 1.5.4 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา
- 1.5.5 กลุ่มวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา
- 1.5.6 กลุ่มวิชาศิลปะ
- 1.5.7 กลุ่มวิชาอาชีพ และเทคโนโลยี
- 1.5.8 กลุ่มวิชาภาษาต่างประเทศ

1.6 การจัดการเรียนรู้

กรมวิชาการ (2544: 21) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษา ต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถ เรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดฉะนั้น ครู ผู้สอน และผู้จัดการศึกษา

จะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้นำ ผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียน ในการแสวงหาความรู้จากสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของตน

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากจะมุ่งปลูกฝังด้านปัญญา พัฒนาการความคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ แล้ว ยังมุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้นควรใช้รูปแบบวิธีการที่หลากหลาย เน้นการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ

1.7 กลุ่มวิชาศิลปะ

กลุ่มวิชาทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ หรือเรียกโดยรวมว่าศิลปศึกษานั้นถือเป็นกลุ่มวิชา 1 ใน 8 ที่จะต้องมีการปฏิรูปการเรียนรู้ควบคู่ไปกับกระบวนการปฏิรูปการศึกษา และการปฏิรูปสังคมทั้งระบบนั้นก็หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้ศิลปศึกษาแบบเดิม เพื่อก้าวเข้าสู่การปฏิรูปศิลปศึกษา ไปสู่พหุศิลปศึกษาที่มีการบูรณาการแนวคิดและการสร้างสรรค์ศิลปะ โดยเลือกสรรสื่อแสดงออกที่หลากหลาย สื่อแสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นสื่อสี สื่อวัตถุ สื่อร่างกาย สื่อเสียง สื่อภาษา อันเป็นการแสดงออกจากสภาพการรู้คิด และจินตนาการ เพื่อสะท้อนสุนทรียะ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมนั้นจะต้องมีการศึกษาทำความเข้าใจในจุดหมายของการปฏิรูปการศึกษาและการปฏิรูปสังคมทั้งระบบ จะต้องเข้าใจการพัฒนาเปลี่ยนแปลงที่ประสานเชื่อมโยงแบบองค์รวม จะต้องทำการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการปฏิรูปศิลปศึกษา หรือนัยหนึ่งก็คือ การพัฒนาพหุศิลปศึกษา (Art Education) สัมพันธ์กับทฤษฎีสันับสนุน 5 ทฤษฎี ได้แก่ 1.) พหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE/Discipline – Based Arts Education) 2.) พหุศิลปศึกษาเชิงพหุปัญญา (MIAE/Multiple Intelligences Arts Education) 3.) พหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย (TWAE/Thai Wisdom Arts Education) 4.) พหุศิลปะเชิงศิลปะสมัยใหม่ (PMAE/Post – Modern Arts Education) และ 5.) พหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ (GCAE / Gifted Child Arts Education)

1. พหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE/Discipline – Based Arts Education)

คือศิลปศึกษาโดยมุ่งเน้นแบบแผน หรือหลักเกณฑ์แทนการแสดงออกเฉพาะตัว (Self – expression) พัฒนาการดังกล่าวผสมผสานสัมพันธ์กับพัฒนาการของสิทธิหลังสมัยใหม่ศิลปศึกษาแบบแผน (Discipline – centered Movement) ได้พัฒนาแกนสำคัญในการสอนแบบ 4 แกน ดังนี้

1. ประวัติศาสตร์ศิลป์ (Art History)
- 2.สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics)
3. ศิลปวิจารณ์ (Art Criticism)
4. ศิลปะสร้างสรรค์ (Creating Art)

เป็นความพยายามที่มุ่งพัฒนาระบบการเรียนการสอนศิลปะในระบบโรงเรียนให้เด็กได้รับประสบการณ์ โดยการนำเสนอทฤษฎีตามแกนดังกล่าว ด้วยหลักเกณฑ์หรือแบบแผนมากมาย ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวได้ส่งผลให้ศิลปศึกษาพัฒนาไปสู่การสร้างความรู้ (Cognitive domain) เป็นประเด็นนำ

2. พหุศิลปศึกษาเชิงพหุปัญญา (MIAE/Multiple Intelligences Arts Education)

เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับวิวัฒนาการของสมองสามส่วน ประกอบด้วย สมองซีกซ้าย และสมองซีกขวา กับการเสนอทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligences) ของกอร์ดเนอร์ (Howard Gardner) ว่าด้วยความฉลาด และเชาว์ปัญญาภายในตัวของมนุษย์ 8 ด้าน ได้แก่

1. ปัญญาด้านภาษา (Linguistic Intelligence)
2. ปัญญาด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ (Logical – Mathematical Intelligence)
3. ปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ (Spatial Intelligence)
4. ปัญญาด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว (Bodily – Kinesthetic Intelligence)
5. ปัญญาด้านดนตรี (Musical Intelligence)
6. ปัญญาด้านมนุษย์สัมพันธ์ (Interpersonal Intelligence)
7. ปัญญาด้านตน หรือความเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence)
8. ปัญญาด้านนักธรรมชาติวิทยา (Naturalist Intelligence)

ทฤษฎีพหุปัญญาว่าด้วยความฉลาด และเชาว์ปัญญาภายในตัวของมนุษย์ทั้ง 8 ด้าน พหุศิลปศึกษาในเชิงพหุปัญญาจึงเป็นทฤษฎีที่เชื่อมโยงกับจิตวิทยา สมอง ปัญญา เพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนจุดหมายในการพัฒนาภูมิปัญญาของผู้เรียน พัฒนาด้านทัศนคติสุนทรียะความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ตลอดจนการพัฒนาวัฒนธรรม บูรณาการ (Integral Culture) และการมีแนวคิดแบบองค์รวม (Holistic View)

แม้จะมีองค์ประกอบที่ชัดเจนขององค์ความรู้ ทฤษฎีพหุปัญญา ทฤษฎีศิลปศึกษาเชิงพหุปัญญาและทฤษฎีสันับสนุนอื่นๆ อย่างครบถ้วน แต่หากขาดกิจกรรมรองรับทฤษฎีการพัฒนาพหุศิลปศึกษาของสังคมไทย ก็อาจเกิดขึ้นเป็นจริงได้ดังนั้น กิจกรรมควรมีประเด็นครอบคลุมแนวทางดังต่อไปนี้

1. เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน สร้างสรรค์ ผลงานทางศิลปะโดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
2. เป็นกิจกรรมที่สนับสนุนผู้เรียนเกิดการพัฒนาและบูรณาการทางปัญญาในทุกด้าน
3. เป็นกิจกรรมที่สนับสนุนให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการใช้สื่อแสดงออกที่หลากหลาย แบบศิลปะจินตทัศน์
4. เป็นกิจกรรมที่คำนึงถึงความแตกต่าง คำนึงถึงพัฒนาการเรียนรู้ และให้ความสำคัญในกระบวนการสร้างทัศนคติที่ดีพัฒนาประสบการณ์ทางสุนทรีย์พัฒนารสนิยม และจินตนาการ
5. เป็นกิจกรรมที่สนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาความเป็นคนที่สมดุล
6. เป็นกิจกรรมที่คำนึงถึงความสำคัญจำเป็นที่มีลักษณะร่วมและเป็นกิจกรรมที่คำนึงถึงลักษณะต่างๆ ของชุมชน สังคม ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมเพื่อให้พหุศิลปศึกษามีบทบาทร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างเป็นจริงและยั่งยืน

สรุป กระบวนการเรียนรู้ของพหุศิลปศึกษาเชิงพหุปัญญานั้น ให้ความสำคัญต่อผู้เรียนทุกคน ให้ความสำคัญต่อปัญญาความสามารถทั้ง 8 ด้าน โดยเชื่อว่าปัญญาทั้ง 8 ด้าน สามารถพัฒนาได้ และการพัฒนาดังกล่าวพหุศิลปศึกษาเชิงพหุปัญญายอมรับความสามารถที่เป็นปัจจัยภายในของผู้เรียน และยอมรับปัจจัยภายนอกจากการจัดประสบการณ์และการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมให้กับผู้เรียน

3. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย (TWAE/Thai Wisdom Arts Education) คือการศึกษาทางด้านพหุศิลปศึกษา สามารถเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาไทยทั้งที่สืบทอดมาจากอดีต ภูมิปัญญาพื้นบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาร่วมสมัย สามารถนำมาพัฒนาเป็นกระบวนการเรียนการสอน ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัยโดยแยกกิจกรรมการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

1. การแสวงหาความรู้ ภูมิปัญญาไทยจากบุคคล
2. การแสวงหาความรู้ ภูมิปัญญาจากเอกสารและบันทึกต่างๆ
3. การแสวงหาความรู้ ความเข้าใจจากประสบการณ์ตรง

4. การพัฒนาภูมิปัญญาไทยให้เหมาะสมและสอดคล้องกับปัจจุบัน รวมทั้งการสร้างสรรค์ขึ้นใหม่

4. พหุศิลปะเชิงศิลปะสมัยใหม่ (PMAE/Post – Modern Arts Education)

คือ ศิลปะหลังสมัยใหม่เป็นงานศิลปะที่เกิดขึ้นมาละลายกำแพงกันระหว่างวัฒนธรรมชั้นสูงกับวัฒนธรรมชั้นล่าง (High and Low Culture) เช่น งานของวอร์ฮอล (Andy Warhol) งานศิลปะหลังสมัยใหม่ จะสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับระดับสังคม และเศรษฐกิจของศิลปินผู้สร้างงานและสภาพงานศิลปะที่มีรากฐานมาจากผู้บริโภคและสร้างขึ้นเพื่อพวกเขา นอกจากนี้ งานศิลปะหลังสมัยใหม่เป็นงานที่ทำลายตัวกันระหว่าง High และ Low Arts เป็นรูปแบบงานที่ใช้สื่อหลากหลายและละลายกฎเกณฑ์ที่เคยยึดถือมา รวมทั้งกฎเกณฑ์ตามแบบของศิลปะสมัยใหม่

5. พหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ (GCAE / Gifted Child Arts Education)

คือบูรณาการแนวคิดทั้งความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์ แนวคิดจิตวิทยาศิลปะแนวคิดเกี่ยวกับสมองและการสร้างสรรค์ แนวคิดสุนทรียศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับพหุปัญญา และสร้างสรรค์งานศิลปะ จากการเลือกสรรสื่ออย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างเพื่อการแสดงออกจากสภาพการรู้คิดและจินตภาพ เพื่อสะท้อนสุนทรียะภูมิปัญญาและวัฒนธรรม

สรุปได้ว่า ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาดังกล่าวสามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนศิลปศึกษาทุกแขนง รวมถึงการศึกษาในระบบ นอกกรอบ และตามอัธยาศัย

2. เอกสารที่เกี่ยวกับความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ

ฮาร์ริง อดัมไพจิตรกุล (2546: 73) ว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกที่แสดงออกและสามารถสังเกตเห็นได้ (Overt Behavior) และเป็นปัจจัยประเภทหนึ่งที่สะท้อนประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด ความพึงพอใจเกิดขึ้นได้เมื่อความต้องการได้รับการตอบสนอง ทำให้มีความรู้สึกทางบวกเป็นผลให้มีความสุข เพราะสำเร็จตามที่มุ่งหวัง

สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ (2542) ได้ให้ความว่า ความพึงพอใจเป็นทัศนคติหรือความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับทัศนคติ และเจตคติโดยตรง และทัศนคตินั้นมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ องค์ประกอบทางด้านความคิด ความเข้าใจ (Cognitive Component) เป็นส่วนที่เกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง องค์ประกอบด้านอารมณ์หรือความรู้สึก (Affective Component) ซึ่งเป็นส่วนที่เป็นอารมณ์หรือความรู้สึกที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เขารู้และเข้าใจอยู่ก่อนแล้ว และองค์ประกอบด้านแนวโน้มของพฤติกรรม (behavioral tendency component)

ซึ่งจะส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรม ยกตัวอย่าง เช่น เมื่อกล่าวว่า ฉันชอบทำงานในหลายลักษณะ (แสดงความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ) แต่งานของฉันยุ่งยากสับสนเกินไป (แสดงถึงความคิดความเข้าใจ) ฉันจึงวางแผนจะหางานใหม่ (แสดงถึงแนวโน้มของพฤติกรรม) เมื่อนำเอาลักษณะทั้งสามมาผสมผสานกัน เป็นทัศนคติของบุคคลหนึ่งเกี่ยวกับงานซึ่งจะสามารถจะทำนายถึงผลกระทบที่จะมีในอนาคตได้ด้วย

ความพึงพอใจเกิดจากการต้องการเป็นพื้นฐาน เมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองทำให้เกิดความพึงพอใจ หรือเกิดความรู้สึกทางบวก ซึ่ง A.H.Maslow นักจิตวิทยาชาวอังกฤษได้สร้างทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้น มีสมมติฐานอยู่ 3 ประการคือ

1. มนุษย์มีความต้องการอยู่ตลอดเวลา ไม่มีการสิ้นสุดตราบดีที่ยังมีชีวิตอยู่
2. ความต้องการที่ได้รับการสนองตอบแล้วจะไม่เป็นแรงจูงใจสำหรับพฤติกรรมนั้นอีกต่อไป ความต้องการที่ยังไม่ได้รับสนองตอบเท่านั้นจึงจะมีอิทธิพลจูงใจต่อไป
3. ความต้องการของคนมีลักษณะเป็นลำดับขั้นจากต่ำไปหาสูงตามลำดับความสำคัญ ในขณะที่ความต้องการขั้นต่ำได้รับการสนองตอบแล้ว ความต้องการขั้นสูงก็จะตามมา ทฤษฎีของมาสโลว์ แบ่งลำดับความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ลำดับดังนี้

1. ความต้องการทางกายภาพ (physiological needs) เป็นความต้องการขั้นต่ำสุดตามความคิดของมาสโลว์ความต้องการขั้นนี้เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งจะขาดเสียมิได้ เช่น ความต้องการอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย และการพักผ่อน เป็นต้น

2. ความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย (safety and security needs) เมื่อมนุษย์ได้รับการสนองตอบในขั้นที่หนึ่งแล้ว ความต้องการในขั้นที่สองก็จะตามมา ความต้องการในขั้นนี้จะเป็นความต้องการในการป้องกันตนเองให้พ้นจากอันตรายและมีความมั่นคง

3. ความต้องการทางสังคม (social or belongingness needs) เมื่อความต้องการทางกายภาพและความปลอดภัยได้รับการสนองตอบแล้ว ความต้องการทางสังคมคือ ความต้องการที่จะอยู่ร่วมกับคนอื่นรวมทั้งต้องการที่จะมีสถานภาพทางสังคมที่สูงขึ้น

4. ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง (esteem or status needs) ความต้องการขั้นนี้มีความเข้มข้นสูงกว่าทางสังคม คือ ความต้องการมีฐานะเด่นเป็นที่ยอมรับในสังคม

5. ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จสูงสุด (selfactualization or self – realization) ความต้องการขั้นนี้เป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ ความต้องการขั้นนี้จะเกิดขึ้น เมื่อความต้องการขั้นที่ต่ำกว่าได้รับการสนองตอบจนเป็นที่พอใจแล้ว บุคคลที่มีความต้องการในขั้นนี้จึงมีไม่มากนัก

พอสรุปได้ว่าความพึงพอใจมีสาเหตุมาจากความต้องการ เมื่อความต้องการได้รับการสนองตอบความพึงพอใจก็จะตามมาในทางบวก เช่นเดียวกับการเรียนการสอนถ้านักเรียนเกิดความเข้าใจ มีความชัดเจนในการเรียนการปฏิบัติ เมื่อเกิดการปฏิบัติเป็นผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ก็จะเกิดความพอใจมีความรู้สึกในทางบวก ซึ่งจะเป็นแรงกระตุ้นที่อยากจะเรียนอยากปฏิบัติด้วยความพอใจ

3. เอกสารเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจพื้นฐานในการสอนศิลปะ

3.1 กลุ่มสาระศิลปะ

กรมวิชาการ (2544: 1) อธิบายว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เป็นกลุ่มสาระที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้มีความคิดสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม สนุกหรือมีความสุขกับคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์

การเรียนรู้ศิลปะมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ การคิดที่เป็นเหตุเป็นผลถึงวิธีการทางศิลปะ ความเป็นมาของรูปแบบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และรากฐานทางวัฒนธรรม

คุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะแล้ว ผู้เรียนจะมีสภาพจิตใจที่งดงาม มีสุนทรียภาพ มีรสนิยม รักสวยรักงาม รักความเป็นระเบียบ มีการรับรู้อย่างพินิจพิเคราะห์ มีจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นพัฒนาตนเองได้ และแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ มีสมาธิในการทำงาน มีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

3.2 การจัดการเรียนการสอน

การเรียนการสอนกลุ่มสาระศิลปะ มีเนื้อหาสาระอยู่ 3 สาระ คือ ทักษะศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์

3.2.1 ทักษะศิลป์ เน้นการเรียนรู้ด้วยการเห็น ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และภาพพิมพ์

3.2.2 ดนตรี เน้นการเรียนรู้ด้านการได้ยินได้ฟัง ได้แก่ ดนตรีไทย ขบร้อง และดนตรีสากล

3.2.3 นาฏศิลป์ เน้นการเรียนรู้ด้วยการเคลื่อนไหว การได้เห็น การได้ยิน ได้แก่ นาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์สากล

สรุป การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระศิลปะโดยผนวก 3 สาระ เข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แบบสหวิทยาการ

กรมวิชาการ (2546: 1-3) อธิบายว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะโดยผนวก 3 สาระ เข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะชื่นชมความงาม สุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ ดังนั้น กิจกรรมศิลปะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนโดยตรงทั้งด้านร่างกายและจิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ตลอดจนนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง และแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์พัฒนากระบวนการรับรู้ทางศิลปะการเห็นภาพรวม การสังเกต รายละเอียด สามารถค้นพบศักยภาพของตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ ด้วยการมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข

การเรียนรู้ศิลปะ มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ความคิดที่เป็นเหตุเป็นผล ถึงวิธีการทางศิลปะ ความเป็นมาของรูปแบบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และรากฐานทางวัฒนธรรม ค้นหาว่าผลงานทางศิลปะสื่อความหมายกับตนเอง ค้นหาศักยภาพความสนใจส่วนตัว ฝึกการรับรู้การสังเกตที่ละเอียดอ่อนอันนำไปสู่ความรัก เห็นคุณค่าและเกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ และสิ่งรอบตัว พัฒนาเจตคติ สมาธิ รสนิยมส่วนตัว มีทักษะ กระบวนการวิธีการแสดงออก การคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงบทบาทของศิลปกรรมในสังคม ในบริบทของการสะท้อนวัฒนธรรมของตน มีปฏิริยาตอบสนองต่องานศิลปะ ช่วยให้ผู้มองและเข้าใจโลกทัศน์กว้างไกล ช่วยเสริมความรู้ความเข้าใจ มโนทัศน์อื่นๆ สะท้อนให้เห็นมุมมอง และเข้าใจโลกทัศน์กว้างไกล ช่วยเสริมความรู้ความเข้าใจ มโนทัศน์ด้านอื่นๆ สะท้อนให้เห็นมุมมองของชีวิต สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และความเชื่อความศรัทธาทางศาสนา ด้วยลักษณะธรรมชาติของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ การเรียนรู้เทคนิค วิธีการทำงาน ตลอดจนการเปิดโอกาสให้แสดงออกอย่างอิสระ ทำให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริม สนับสนุนให้คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ดัดแปลง จินตนาการ มีสุนทรียภาพ และเห็นคุณค่า ของศิลปวัฒนธรรมไทยและสากล

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเสริมสร้าง ให้ชีวิตมนุษย์เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นช่วยให้มีจิตใจงดงาม มีสมาธิสุขภาพกายและสุขภาพจิตมีความสุข อันเป็นรากฐานของการพัฒนาชีวิตที่สมบูรณ์ เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของมนุษย์ชาติโดยส่วนตน และส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของสังคมโดยรวม

เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะแล้ว ผู้เรียนจะมีจิตใจงดงามมีสุนทรียภาพ รักความสวยงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อยอย่างพินิจพิเคราะห์ เห็นคุณค่าความสำคัญ

ของศิลปะ ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของคนในชาติ สามารถค้นพบศักยภาพความสนใจของตนเองอันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อ หรือประกอบอาชีพทางศิลปะ มีจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์มีความเชื่อมั่นในตนเอง ใต้และแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ มีสมาธิในการทำงาน มีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

3.3 ความหมายของศิลปะ และศิลปศึกษา

อุบล ตูจินดา (2532: 2-3) กล่าวว่า ศิลปะ (Art) เป็นคำที่มีความหมายกว้างและมีนิยามที่ไม่แน่นอนตายตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้ให้คำนิยามที่จะให้คำจำกัดความและทัศนะเกี่ยวกับศิลปะ ที่ศิลปิน นักการศึกษาทางศิลปะ และนักวิจารณ์ศิลปะต่างๆ ได้กล่าวไว้เป็นแนวทางหลายแนวทาง คือ กิจกรรมของมนุษย์ที่มีจุดหมายเพื่อส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ การตัดสินใจ มีทักษะเพื่อสร้างผลงานขึ้นมา ศิลปะคือ การแสดงออกทางประสบการณ์และความสามารถของมนุษย์ในการทำสิ่งต่างๆ อย่างมีความคิดสร้างสรรค์

อารี สุทธิพันธุ์ (2528: 27) ได้ให้นิยามเกี่ยวกับความหมายของคำว่า ศิลปะ หมายถึง การรู้จักเข้าใจ ถ่ายทอดธรรมชาติที่เห็น ด้วยจินตนาการ และความคิดที่สร้างสรรค์ ด้วยความเข้าใจเลือกวัสดุที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดรูปทรงใหม่ ความหมายที่ตกลงนี้ถือตามขอบเขตการทำงาน และความคิดที่สร้างสรรค์ของมนุษย์ เพราะความรู้สึกครั้งแรกที่มนุษย์ได้รับการเห็นผลงานศิลปะนั้น คือความแปลกใหม่ ของรูปทรง ต่อไปจึงรู้สึกสนใจว่ารูปทรงนั้นๆ ทำด้วยอะไร มีเรื่องอะไร ทำเพื่ออะไร ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้เป็นเสมือนแรงกระตุ้นให้บังเกิดความนิยมชมชื่นในศิลปะนั้นๆ ได้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2515: 2) กล่าวว่า ศิลปะนั้นช่วยให้เราเกิดความรู้สึกทางจิตใจทำให้เราเกิดความเบิกบานใจได้ และเป็นเรื่องของทางด้านจิตวิญญาณไม่ใช่ทางวัตถุเพราะวัตถุเสื่อมสลายได้ แต่ความรู้สึกทางจิตใจนั้นเกี่ยวพันกับทางประสาทที่เป็นอยู่ส่วนภายใน คือเป็นเรื่องของวิญญาณ เพราะฉะนั้นผลงานทางศิลปะจึงเป็นเครื่องทำให้จิตใจสงบ ได้เช่นเดียวกัน ศาสนาซึ่งมีจุดหมายเดียวกัน เพราะศาสนามุ่งให้เรา มีความสงบสุขทางจิตใจ ทว่า เป็นทางฝ่ายธรรม แต่ทางฝ่ายศิลปะเป็นโลก และเอาทางฝ่ายธรรมเข้าไปบวกด้วย ความหมายของศิลปะจะเป็นเช่นไรก็ขึ้นอยู่กับกาลเวลา สถานที่ ความยึดถือของชุมชนนั้น

วิรัตน์ พิษณุไพบูลย์ (2528: 1) กล่าวว่า ศิลปะเป็นผลงานที่เกิดจากการแสดงออกของอารมณ์ ปัญญา และทัศนคติ รวมทั้งทักษะความชำนาญของมนุษย์ ซึ่งศิลปะเกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ โดยใช้สื่อต่างๆ เพื่อแสดงความปรารถนาออกมาในรูปของจินตนาการซึ่งอาจ

เหมือนหรือไม่เหมือนธรรมชาติก็ได้ แต่ต้องไม่เป็นการเลียนแบบรูปร่างลักษณะจากธรรมชาติได้โดยตรง ศิลปินจะต้องสร้างสรรค์ใส่ความรู้สึกนึกคิดของตนเข้าไปในงานสร้างสรรค์นั้นด้วย พร้อมกับใช้ทักษะทางการช่างฝีมือเป็นอย่างดี

จากความหมายดังกล่าว จะเห็นว่าศิลปะเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเพราะทุกคนต้องอยู่ในสังคม ต้องทำงาน มีหน้าที่รับผิดชอบ ศิลปะจึงไม่ใช่สิ่งที่ถูกแบ่งแยกต่างหากสำหรับคนกลุ่มหนึ่งคือศิลปินเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่มีความค่าและจำเป็นต่อชีวิตของคนทุกคน และคนทุกคนมีศิลปะในการแสดงออก และมีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในตัวมาตั้งแต่เด็ก ถ้าได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้ถูกทิศทาง ความมกงามก็ย่อมเกิดขึ้น คือ 1) ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยการสร้างสรรค์สิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมา และพร้อมที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงความคิดที่มีต่อสิ่งต่างๆ โดยการบูรณาการความคิดเก่า และใหม่เข้าด้วยกันเพื่อแสดงออกให้ปรากฏเป็นผลงานที่แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ 2) มีสิทธิเสรีภาพในการแสดงออก ในทางศิลปะเป็นรูปแบบอย่างตามความสามารถ และศักยภาพของแต่ละคนที่พึงมี ศิลปะจึงเป็นขบวนการที่จะช่วยพัฒนาบุคคลกระตุ้นให้กล้าตัดสินใจที่จะทำ กล้าแสดงออก โดยเสนอความคิด และเหตุผลของแต่ละคน 3) พัฒนาบุคลิกภาพ และเอกลักษณ์ของตนเอง เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม และสามารถพัฒนาจนเป็นเอกลักษณ์ของตนเองได้ 4) ผลงานทางศิลปะจะช่วยพัฒนาประเทศชาติการเตรียมตัวให้คนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เป็นการเตรียมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เป็นประชาชนที่มีคุณภาพในอนาคต

อุบล ตูจินดา (2532: 3-7) กล่าวว่า สำหรับเด็กศิลปะเป็นการสร้างสรรคงานที่แสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด เป็นการสำรวจตรวจสอบสิ่งต่างๆ ที่มาประกอบงานศิลปะชี้ให้เห็นถึงแบบแผนของความคิดและความรู้สึกส่วนตัวของแต่ละคนโดยเน้นความสนุกสนานเพลิดเพลิน อันมีผลไปสู่บุคลิกลักษณะนิสัยของเด็กต่อไปในอนาคต ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่าศิลปะของเด็กเป็นสิ่งที่ทำให้เข้าใจความรู้สึกนึกคิดของเด็กโดยตรง ฉะนั้น การแสดงออกทางศิลปะควรได้รับการส่งเสริมให้เป็นไปตามธรรมชาติ ให้สัมพันธ์กับการเรียนรู้ และการรับรู้จากสภาพแวดล้อมรอบตัว ซึ่งศิลปะจะต้องไม่คำนึงถึงผลสำเร็จของงานเป็นหลัก แต่ควรจะคำนึงถึงกระบวนการทำงานศิลปะที่จะนำไปสู่การพัฒนาความเป็นมนุษย์ ให้รู้จักเลือกวิชาอย่างมีเหตุผล ได้แก่ 1) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่เป็นส่วนสัมพันธ์กับการเรียนรู้ 2) กระบวนการทำงานของเด็ก จะนำไปสู่การพัฒนาการทางด้านเจตคติ อันได้แก่ ความรู้สึก อารมณ์ ความสนใจ ความชอบ ค่านิยม และรสนิยมที่ดี อันเป็นเป้าหมายหลักของวิชาศิลปศึกษา 3.) กระบวนการทำงานของเด็กจะนำไปสู่ความสามารถในการฝึกฝนปฏิบัติ อันเป็นผลที่นำไปสู่ทักษะและความชำนาญซึ่งเป็นความสามารถ เฉพาะอย่างของเด็กในอนาคตต่อไป อันเป็นเป้าหมายของการสอนศิลปศึกษา 4) กระบวนการทำงานของเด็กจะนำไปสู่

การปลูกฝังเสริมสร้างลักษณะนิสัยละเอียดอ่อนรักความสะอาดสวยงาม ทนต่อความสกปรกกรูกรังจากสิ่งแวดล้อมไม่ได้

สรุปการเรียนรู้การสอนในอดีตที่เน้นผลสำเร็จของงาน ปัจจุบันศิลปะได้เน้นกระบวนการเป็นสำคัญในการเรียนการสอน ซึ่งผลสำเร็จของชิ้นงานที่ทำเป็นส่วนหนึ่งเท่านั้นของกระบวนการทั้งหมด กระบวนการสามารถทำให้เด็กรู้จักและเข้าใจการทำงานเป็นขั้นตอน รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นผลให้งานมีประสิทธิภาพประสิทธิผลอย่างต่อเนื่อง

3.4 กิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะศึกษา

วิรุณ ตั้งเจริญ (2539: 142) กล่าวว่า ถ้าพิจารณาเกี่ยวกับวิชาที่กำลังสอนนั้นอย่างละเอียดจะพบว่าปัญหาหรือองค์ประกอบพื้นฐานอยู่ 3 ด้าน คือ ผู้เรียน เนื้อหาวิชา และผู้สอน ซึ่งปัญหาทั้ง 3 ด้านนี้ จะเกี่ยวข้องกับวิธีการสอนการใช้อุปกรณ์การเรียนการสอนเนื้อหาวิชา และการประเมินผล นอกจากนั้นการเรียนการสอนยังเกี่ยวข้องกับความเข้าใจพัฒนาการของเด็ก ความพร้อม สิ่งเร้า และกิจกรรมศิลปะอีกด้วย ศิลปะสำหรับเด็ก การให้ลงมือสร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะโดยตรง เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะและความสามารถที่จะแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่ง ย่อมมีค่าต่อการเรียนรู้เป็นอย่างหนึ่ง

การปฏิบัติกิจกรรมศิลปะของเด็กช่วยให้เด็กได้ทดลองใช้วัสดุอุปกรณ์ วัสดุ และขั้นตอนการทำงาน กระบวนการทำงาน และการทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ยังช่วยให้เด็กเกิดคุณค่าทางด้านประสาทสัมผัส จินตนาการ การแสดงออก การสร้างสรรค์ต่างๆ ย่อมส่งผลให้มีความรู้ความเข้าใจ และความรู้สึกตอบรับอย่างมีประสิทธิภาพ มีความคล่องตัวในการแสดงความคิด รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา ลำดับความคิด และตัดสินใจอย่างฉับไว เพื่อให้แสดงออกได้อย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่องมีความคิดเห็นเป็นตัวของตัวเอง มีความคิดใหม่ๆ ในการสร้างสรรค์ และดัดแปลง ตกแต่ง หรือประดิษฐ์สิ่งต่างๆ รู้จักตัดทอนสิ่งต่างๆ ให้เหลือเพียงสิ่งที่จำเป็นคิดวิเคราะห์ และเปรียบเทียบในเชิงปริมาณ และคุณภาพเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ กิจกรรมสำหรับเด็ก สามารถจัดกิจกรรมศิลปะได้หลายรูปแบบ และเนื้อหาโดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับพฤติกรรมของเด็ก เพราะเด็กมีความกระตือรือร้นที่จะมีประสบการณ์หรือเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ตลอดเวลา ซึ่งกิจกรรมสำหรับเด็กพอสรุปได้เป็น 4 ลักษณะคือ

1. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเวลาและบริเวณว่าง (Time and Space) เช่นงานโครงสร้าง โมบิล หรือประติมากรรมแขวน บาน แกะสลัก เป็นต้น
2. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องในการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส (Sensory Perception) เช่น ภาพปะติด ภาพพิมพ์ เขียนภาพด้วยนิ้วมือ เป็นต้น

3. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประดิษฐ์คิดค้น (Imaginary Invention) เช่น เขียนภาพผนัง เขียนภาพพระบายสี ทำหน้ากาก พับกระดาษเป็นต้น

4. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสื่อสารที่มองเห็น (Visual Communication) เช่น งานเขียน ออกแบบ งานโฆษณา งานตกแต่ง เป็นต้น

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะสำหรับเด็กควรคำนึงถึงพฤติกรรมและวุฒิภาวะของเด็ก เพื่อให้เด็กมีพื้นฐานในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ รู้จักการแก้ปัญหา ลำดับขั้นตอนในการทำงาน เพื่อที่จะแสดงออกอย่างเป็นกระบวนการการเกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ การพัฒนาศิลปะสำหรับเด็กนั้น ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ ควรศึกษาจุดหมายปลายทางของการเรียนการสอน พัฒนาการของเด็กโดยถือประสบการณ์ตรงให้เด็กเป็นสำคัญ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ และไม่ควรถัดประสบการณ์ โดยกำหนดผลสำเร็จอย่างตายตัว เพราะจะทำให้เด็กเกิดการปิดกั้นทางความคิดสร้างสรรค์ไม่กล้าคิด กล้าทำ ควรชี้แนะเป็นรายบุคคลเพราะแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ควรให้เด็กมีความคิดเห็น อภิปราย และพูดคุยในปัญหาทั่วไปที่เหมาะสมที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานเคารพต่อการทำงานและ ผลงานของเด็ก สร้างความภาคภูมิใจให้เกิดแก่เด็ก แม้ที่ว่า ผลงานชิ้นนั้นเป็นฝีมือของเด็กเอง ครูไม่ควรแก้ไขดัดแปลง การช่วยเหลืออาจเป็นได้เพียงเล็กน้อย ในกรณีที่เด็กขอร้อง แต่วิถีทางที่ดีที่สุด คือ ยกตัวอย่างกว้างๆ หลากๆแง่มุมพอเป็นทางให้เด็กแก้ปัญหาของเขาเอง และส่งเสริมให้เด็ก สามารถทำในสิ่งที่ทำได้ โดยไม่ใช้วิธีหักโหมทำให้เด็กทำที่ยากเกินไป อย่าหวังผลสำเร็จเป็นหลัก เพราะการเรียนรู้เกิดจากการค้นคว้า ทดลองและเลือกสรร ครูต้องมีความอดทนที่จะเป็นเด็กเรียน ศิลปะอย่างค่อยเป็นค่อยไป และเหมาะสมกับวุฒิภาวะ

สรุป การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนศิลปะสำหรับเด็กควรคำนึงถึงพฤติกรรมและวุฒิ ภาวะ รวมถึงจิตวิทยาและทฤษฎีการเรียนรู้การสอน เพื่อให้เด็กมีพื้นฐานในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ รู้จักการแก้ปัญหา ลำดับขั้นตอนในการทำงานเพื่อจะแสดงออกอย่างเป็นกระบวนการ เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้เป็นสำคัญ

3.5 วิธีสอนศิลปศึกษา

นวลลอ ทินานนท์ (2542: 38-41) กล่าวว่า วิธีการสอนมีความสำคัญสำหรับผู้ที่เป็นครู จะต้องมีความรู้ และมีทักษะ เพื่อที่จะมาใช้ในกระบวนการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนได้รับความรู้ ให้กับผู้เรียนได้รับความรู้เต็มที่ นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดี จำเป็นต้องอาศัยการสอนที่ดีของ ครู ซึ่งวิธีสอนมีอยู่มากมายหลายวิธี จากในอดีตถึงปัจจุบัน การเรียนการสอนได้พัฒนา จนมองเห็น ความสำคัญของนักเรียน หรือที่เรียกว่า เด็กเป็นศูนย์กลาง นักการศึกษาจึงคิดค้นวิธีสอนที่ตอบสนอง

ต่อการแสดงออกของเด็กอย่างหลากหลายรวมถึงในวิธีการสอนที่ครูจะต้องเข้าไปมีบทบาทในการเลือกสรรวิธีการสอนให้เหมาะสมตามลักษณะของบทเรียน และมุ่งให้ผู้เรียนได้เกิดหลายสิ่งหลายอย่าง เช่น ทักษะ ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ จนถึงการเน้นให้นักเรียนได้คิดได้ทำ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง วิธีการจะได้ผลดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับ ความมุ่งหมายว่าจะให้ไปในทิศทางใด และควรพิจารณาสิ่งต่อไปนี้

1. วิธีสอนขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายของบทเรียน โดยปกติแล้วความมุ่งหมายของแต่ละวิชาย่อมมีความมุ่งหมายต่างกัน ซึ่งความต่างกันจำแนกได้ 3 ประการ คือ

1.1 ด้านพุทธิพิสัย หรือสติปัญญา (Cognitive Domain) ความมุ่งหมายด้านนี้ มุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความสามารถทางด้านความรู้ ความคิด ความเข้าใจ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดหาเหตุผล การรู้จักสรุปความ

1.2 ด้านเจตคติ หรืออารมณ์ และสังคม (Affective Domain) ในด้านนี้มุ่งหวังให้นักเรียนเป็นผู้มีความเข้าใจในภาวะจิตใจของคน มีพัฒนาการด้านอารมณ์ รู้จักที่จะยอมรับหรือปฏิบัติตาม ค่านิยมบางอย่าง

1.3 ด้านทักษะพิสัย หรือทางด้านร่างกาย (Psychomotor Domain) จุดมุ่งหมายด้านนี้ มุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาทักษะทางร่างกายอันได้แก่ความคล่องแคล่ว ความชำนาญในการกระทำ

วิธีการที่ดีจึงต้องมุ่งให้ผู้เรียนได้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายทั้ง 3 ด้าน การดำเนินการในการสอนจึงต้องมีความแตกต่างกัน เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ต่างกัน

2. วิธีสอนขึ้นอยู่กับความพร้อม ในด้านสื่อการเรียนการสอน ความพร้อมของสื่อการเรียนการสอนจะช่วยส่งเสริมให้วิธีการสอนของครูประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น

3. วิธีสอนขึ้นอยู่กับธรรมชาติของผู้เรียน สิ่งสำคัญในการเรียนคือ ตัวผู้เรียน การสอน ควรนำจิตวิทยาต่างๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์เพราะธรรมชาติของเด็ก มีช่วงความสนใจสั้น จึงควรใช้วิธีสอนให้เด็กมีส่วนร่วม

4. วิธีสอนขึ้นอยู่กับธรรมชาติแห่งวิชา หรือบทเรียนในบางวิชา หรือบทเรียนมีธรรมชาติเป็นวิชาที่ต้องการให้ผู้เรียนทราบถึงกฎเกณฑ์ ทฤษฎี ในบทเรียนเน้นการฝึกทักษะหรือบางบทเป็นให้เกิดทัศนคติ ครูจึงควรพิจารณา เนื้อหาและความมุ่งหมายของบทเรียนว่า ต้องการให้เกิดอะไร แล้วจึงหาวิธีสอนให้เกิดกับบทเรียนนั้น

3.6 ประเภทวิธีการสอน

วิธีการสอนมีหลายรูปแบบ ในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนควรใช้ประสบการณ์ สอนให้เหมาะสมกับเนื้อหา และจุดประสงค์ของบทเรียนนักวิชาการได้จัดประเภทของการสอนไว้ 3 รูปแบบ คือ

1. วิธีสอนแบบยึดครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher – Centered Method) เป็นวิธีสอนที่เน้นบทบาทของครูเป็นส่วนใหญ่ ครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ วางแผนการสอน ควบคุมเนื้อหาจัดกิจกรรม โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมน้อยมากหรือไม่มีเลย วิธีสอนแบบนี้ส่วนใหญ่ครูจะใช้วิธีบรรยาย ให้เด็กจดเนื้อหาที่สำคัญ หรือกำหนดให้อ่านหนังสือประกอบ

2. วิธีสอนแบบยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Child – Centered Method) เป็นวิธีสอนที่เน้นบทบาทของนักเรียน ครูให้นักเรียนเป็นผู้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ทั้งในลักษณะร่วมกันเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล

3. วิธีสอนแบบครูและนักเรียนวางแผนร่วมกัน (Teacher – Student Planning) ครูและนักเรียนจะร่วมกัน ในการจัดบทเรียนวางแผนค้นคว้าหาความรู้ สรุปผลออกมาเป็นความรู้ วิธีสอนแบบนี้ส่วนใหญ่แล้วเน้นทำงานเป็นพวกหมวดหมู่ ถือเอาความเห็นของกลุ่มเป็นหลัก

วิธีสอนแบบต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้ในการสอนศิลปะ คือ วิธีสอนศิลปะแบบปกติ วิธีการสอนแบบสาธิต วิธีสอนแบบโครงการ วิธีสอนแบบศึกษานอกสถานที่ วิธีสอนแบบแสวงหาความคิดรวบยอด วิธีสอนแบบศิลปะวิเคราะห์ เป็นต้น

สรุป จะเห็นได้ว่าวิธีสอนมีหลากหลายแบบ แต่ละแบบมีจุดเด่นจุดด้อย และบทบาทที่แตกต่างกัน จึงไม่มีวิธีสอนใดที่ดีที่สุด จึงควรผสมผสานแต่ละวิธีให้เหมาะสมกับเนื้อหา จุดประสงค์ และบทเรียนเป็นหลัก

3.7 การวัดผลประเมินผลการเรียนการสอนศิลปะ

การประเมินผลวิชาศิลปะ คือ การที่ควรต้องการทราบว่านักเรียนมีความเจริญงอกงามและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากน้อยเพียงไร ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ และเป็นการช่วยให้เด็กได้มองเห็น และเปรียบเทียบการทำงานในปัจจุบันและในอดีต และมุ่งจัดระดับความเจริญงอกงามที่เกิดขึ้น จากการเรียนและประกอบกิจกรรมว่ามีความสามารถ ความถนัด และแก้ไขปรับปรุงในด้านใด ซึ่งเป็นผลให้ครูได้แก้ไข และปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้นอีกประการด้วย (อุบล ตูจินดา. 2532: 215)

นวลลอ ทินานนท์ (2542: 74) กล่าวว่า ในกระบวนการเรียนการสอน เมื่อตั้งจุดมุ่งหมาย การศึกษา เพื่อเป็นสิ่งที่คาดหวังให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ความสามารถตลอดจนด้านทัศนคติ ในเรื่อง ต่างๆ จะต้องมีการตรวจสอบดูว่าผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ หรือไม่เพียงใด บรรลุจุดประสงค์ ที่ตั้งไว้หรือไม่จึงต้องมีการตรวจสอบผลนั้น ด้วยการวัดผลประเมินผลนั่นเอง

พระพงษ์ กุลพิศาล (2546: 172 – 174) กล่าวว่า วิชาศิลปศึกษานับว่าเป็นวิชาที่ย่างยาก แก่การวัดผลมากโดยเฉพาะการวัดผลจากผลงานศิลปะของเด็กสมัยก่อนครูศิลปะจะมุ่งวัดผลจาก ผลงานที่ทำสำเร็จเท่านั้นไม่ได้สนใจการพัฒนาการด้านอื่น ๆ ของเด็กเลย นอกจากนั้นสิ่งที่ครูศิลปะ สมัยก่อนนิยมทำกันมากก็คือ นำผลงานเด็กมาเปรียบเทียบในลักษณะแข่งขันกัน แล้วให้คะแนน การวัดผลเช่นนี้ ชี้ให้เห็นถึงความห่างเหินระหว่างครูกับเด็ก ความจริงแล้วจุดสำคัญของการวัดผล ทางด้านศิลปะ ควรอยู่บนพื้นฐานความคิดว่า เด็กมีพัฒนาการดีขึ้นกว่าครั้งก่อนหรือไม่ พัฒนาการ ดังกล่าวนั้น ไม่สามารถดูได้จากผลงานที่ทำสำเร็จเพียงอย่างเดียว แต่ต้องดูจากระหว่างช่วงเวลา ที่เด็กกำลังทำงานด้วย โดยต้องไม่นำเด็กไปเปรียบกับเด็กคนอื่น หรือแข่งขันกับคนอื่น เด็กต้อง แข่งขันกับตัวเอง ดังนั้น การวัดผลและประเมินผลวิธีนี้ จำเป็นต้องใช้ความระมัดระวังและใกล้ชิดกับ เด็กอย่างเพียงพอ เพื่อสังเกตพฤติกรรมของเขายู่ตลอดเวลาและก่อนการวัดผลหรือประเมินผล

วิบูลย์ จันทรย์แย้ม (2531: 24) กล่าวว่า การศึกษาในแขนงใดก็ตาม ถ้าดำเนินการสอนไป โดยไม่ได้ประเมินผลสิ่งที่ทำไปแล้วนั้น เราจะไม่สามารถทราบได้ว่าที่ลงมือกระทำนั้น ควรปรับปรุง แก้ไขหรือไม่ หรือมีข้อบกพร่องที่ควรที่จะเพิ่มเติม การวัดผลจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะช่วย สะท้อนความก้าวหน้าของวิชานั้นๆซึ่งรวมทั้งครูผู้สอน หลักสูตร กิจกรรม และความสำเร็จของ ผู้เรียน วิบูล จันทรย์แย้ม (อารี สุทธิพันธุ์. 2515: 183; อ้างอิงจาก วิบูล จันทรย์แย้ม. 2531: 25-26) ว่า ในเรื่องการวัดผล และประเมินผลนั้น พอสรุปความหมายได้ดังนี้

3.7.1 การวัดผล (Measurement)

หมายถึง กระบวนการในการกำหนดหรือปริมาณ แทนคุณลักษณะของสิ่งหนึ่งหรือแทน พฤติกรรมหรือสมรรถภาพของบุคคล โดยใช้เครื่องมือช่วยในการวัดและผลของการวัดจะออกมาเป็น ตัวเลขหรือคะแนนว่า มีจำนวนหรือปริมาณเท่าใด ส่วนการประเมิน (Evaluation) นั้น หมายถึง กระบวนการ ในการตัดสินใจ หรือวินิจฉัย เพื่อตีราคา หรือสรุปคุณลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือพฤติกรรม ของคนใดคนหนึ่งอย่างมีหลักเกณฑ์โดยอาศัยข้อมูลหรือรายละเอียดจากการวัดผล

อุบล ตูจินดา (2532: 215) กล่าวว่า การประเมินผลวิชาศิลปะก็คือ การที่ครูต้องการ ทราบว่า นักเรียนคนไหน เรียนรู้เรื่องหรือไม่เรียนแล้วเจริญงอกงามและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

น้อยเพียงไร สมดังจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ คือ หลักสูตร และจุดประสงค์การสอนหรือไม่ เพราะศิลปะเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล ดังนั้นการประเมินผลคือ การช่วยให้เด็กมองเห็น สามารถเปรียบเทียบผลงานในอดีตถึงปัจจุบัน จึงเป็นการส่งเสริมเด็กในด้านการพัฒนาการเป็นอย่างดี นักเรียนจะได้ทราบว่าตนเองมีความสามารถหาทางปรับปรุงแก้ไข ปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการประเมินผล ทางศิลปะดังนี้

1. เพื่อเป็นการวัดพื้นฐานความรู้ของนักเรียน ก่อนทำการสอน
2. การประเมินผลเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ เป็นตัวกระตุ้นและแรงจูงใจที่จะให้นักเรียนมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้มากขึ้น
3. เพื่อวินิจฉัยว่า บทเรียนตอนใดยากและเป็นปัญหาแก่นักเรียน
4. เพื่อดูความรู้ความสามารถของนักเรียนเป็นด้านๆ ว่ามีจุดเด่น จุดด้อยตรงไหน จะได้แก้ปัญหาตรงจุด
5. เพื่อศึกษาว่า การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่
6. เพื่อรู้ว่านักเรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือสถานการณ์อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด
7. เพื่อประโยชน์ในการศึกษาต่อ หรือทราบความถนัดของนักเรียนระหว่างเรียน

3.7.2 การประเมินผล

การเรียนวิชาศิลปะที่สำคัญคือ การวัดพัฒนาการเรียนของนักเรียน ในด้านการสร้างสรรค์สุนทรียภาพ การรับรู้ อารมณ์ สติปัญญา สังคมและการวัดพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนการสอนในด้านความรู้ ความเข้าใจ ความคิด ความนิยมในศิลปะ ทักษะและการนำไปใช้ดังนี้คือ

3.7.2.1 การวัดพัฒนาการที่เกิดจากการเรียนการสอน ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 อย่างคือ

3.7.2.1.1 พัฒนาการทางด้านการสร้างสรรค์ สามารถคิดดัดแปลงแก้ปัญหาทำสิ่งต่างๆ ได้ดีมีคุณค่ามากกว่าเดิมได้

3.7.2.1.2 พัฒนาการทางสุนทรียภาพ สามารถรู้และเข้าใจในคุณค่าทางศิลปะอย่างมีหลักเกณฑ์ นักเรียนแสดงออกโดยสามารถเข้าใจ และนิยมในศิลปะ วัดผลได้โดยการทดสอบการสังเกต สัมภาษณ์ และแบบสำรวจ

3.7.2.1.3 พัฒนาการทางการเรียนรู้ สามารถสังเกต เข้าใจในงานถูกต้องตามหลักศิลปะนักเรียนแสดงออกโดยการอธิบายการให้เหตุผลในความงามอย่างถูกต้อง การจัดความสามารถในงานที่ทำได้ โดยการทดสอบ สังเกต การสัมภาษณ์

3.7.2.1.4 พัฒนาการทางด้านสติปัญญา มีความสามารถในด้านต่างๆ สามารถจำได้รายละเอียดถูกต้อง การแสดงออกโดยการแก้ปัญหาได้ดี การวัดโดยการสังเกต การทดสอบและการสัมภาษณ์

3.7.2.1.5 พัฒนาการทางด้านอารมณ์ มีความสามารถแสดงออกอย่างอิสระและควบคุมอารมณ์ได้ มีความมั่นใจในการทำงาน พัฒนาการทางด้านอารมณ์ สุขภาพจิต บุคลิกภาพ การแสดงออกโดยการทำงานได้อย่างสุขุมเป็นระเบียบการวัดผลทำได้โดยการสังเกต การสัมภาษณ์

3.7.2.1.6 พัฒนาการทางกาย มีความสามารถในการปฏิบัติทางศิลปะ ใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ได้อย่างคล่องแคล่วมั่นคง ไม่เป็นอันตราย มีความแน่นอนและแม่นยำในการทำงาน การแสดงออกโดยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหวการจัดโดยการสังเกต การสัมภาษณ์และการทดสอบ

3.7.2.2 การวัดพฤติกรรม ช่วยให้ครูเข้าใจนักเรียน และสามารถนำมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาศิลปะให้ได้ผล ตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ

3.7.2.2.1 ในด้านความรู้ สามารถทราบและจำเรื่องราวของประสบการณ์ที่ได้รวมทั้งประสบการณ์ที่สัมผัสได้อย่างถูกต้อง แสดงออกโดยการระลึกถ่ายทอด สามารถวัดได้โดยการทดสอบ การสัมภาษณ์ การสังเกต

3.7.2.2.2 ในด้านความเข้าใจ สามารถเข้าใจในคุณค่า และหลักการของศิลปะจนประเมินผลงานได้ การแสดงออกโดยการอธิบาย การวัดโดยการทดสอบ การสังเกต และการสัมภาษณ์

3.7.2.2.3 ในด้านความคิดและการออกแบบ สามารถแก้ปัญหาโดยการออกแบบการใช้เหตุผลและสรุปผลการตีความ สามารถวัดได้โดยการทดสอบการสังเกต และการแสดงความคิดเห็น

3.7.2.2.4 ศิลปะนิยม มีความรู้ความเข้าใจในคุณค่า และความสำคัญของงานแสดงออกโดยการอธิบายนิยาม สามารถวัดได้โดยการสัมภาษณ์ สังเกต การทดสอบ การจัดอันดับคุณภาพ

3.7.2.2.5 ทศนคติและความสนใจ มีความนิยมและสนใจ ที่จะปฏิบัติความเชื่อเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสุขใจ สามารถวัดได้ โดยการสังเกต และจัดอันดับคุณภาพ

3.7.2.2.6 ทักษะและการนำไปใช้ มีความสามารถในการใช้วัสดุ และเครื่องมือให้ถูกต้อง สามารถสร้างสรรค์งานได้รวดเร็วและประหยัด แสดงออกโดยการปฏิบัติตน การใช้วัสดุเครื่องมือการแก้ปัญหา และการนำไปใช้วัดโดยการสังเกต

การวัดผลวิชาศิลปะ ครูควรอธิบายวิธีการให้คะแนนให้นักเรียนเข้าใจ โดยเฉพาะการวัดความรู้ ทักษะ และการนำไปใช้ เพื่อนักเรียนจะได้มองเห็นมาตรฐานที่วางไว้อย่างชัดเจน สามารถนำมาปรับปรุงแก้ไข

3.7.3 วิธีการและเครื่องมือในการประเมินผลวิชาศิลปะ

อุบล ตูจินดา (2532: 219) การประเมินผลความเจริญงอกงามทางศิลปะของนักเรียนมีเทคนิคและวิธีต่างๆ หลายประการเช่น

1. การประเมินผลตัวเอง (Self Evaluation) เช่น การสังเกตผลงานของตัวเอง จะช่วยให้ นักเรียนรู้จักควบคุม มีวินัยในตนเอง และรู้จักพิจารณาไตร่ตรองในผลงาน

2. การประเมินผลงานครู (Teacher Evaluation) ครูอาจจะใช้วิธีการหลายๆ อย่าง เพื่อรวบรวมข้อมูลความก้าวหน้าของนักเรียน เช่น การสังเกต การวัดผลงาน และการใช้แบบทดสอบ ฯลฯ

3. กระบวนการสังเกต (Observation Procedures) ครูจะรวบรวมพฤติกรรมของนักเรียน เช่น สังเกตพฤติกรรมขณะที่สอนเป็นการสังเกตการณ์ทำงานของนักเรียนในแง่มุมต่างๆ เช่น การเลือก และการใช้เครื่องมือ การเอาใจใส่ การตั้งใจทำงาน การร่วมมือกันทำงาน การควบคุมอารมณ์ การสังเกตพฤติกรรมหลังการสอน เช่น การสังเกตการณ์แสดงออก และความเป็นไปของนักเรียน หลังจากการเรียนแล้ว

4. ระเบียบสนทนา (Anecdotal Records) ครูอาจใช้วิธีจดบันทึก เช่น บันทึกพฤติกรรมที่มองเห็น และตีความหมายพฤติกรรมนั้นๆ

5. ตารางตรวจสอบ (Check Lists) ในฐานะที่เป็นครู ควรมีตารางในการสังเกตพฤติกรรม และกระบวนการทำงานโดยกำหนดคะแนนในพฤติกรรมแต่ละข้อ และสามารถนำคะแนนจากพฤติกรรมนั้นมาเป็นเครื่องมือในการตัดสินผลครั้งสุดท้ายได้

สรุปได้ว่า เครื่องมือในการประเมินผลวิชาศิลปะนั้น ควรมีองค์ประกอบหลายอย่างที่จะช่วยให้การประเมินผลมีประสิทธิภาพซึ่งประกอบด้วยครู ผู้เป็นผู้สร้างสถานการณ์ ควบคุมนักเรียน และเครื่องมืออย่างอื่น เช่นแบบสังเกต แบบตารางการตรวจสอบต่างๆ หรือแม้กระทั่งการจดบันทึกแบบจับพลันในสถานการณ์ทุกขณะที่ดำเนินการแล้ว นำมาประมวลเรียบเรียง เพื่อตัดสินผลที่เกิดขึ้นจากการอ้างอิงขององค์ประกอบดังกล่าว และเพิ่มความเชื่อมั่น ในการประเมินนั้นๆ ด้วย

4. เอกสารเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจพื้นฐานด้านทัศนศิลป์

กรมวิชาการ (2538: 10-12) ได้ให้ความหมายของทัศนศิลป์ (Visual Art) หมายถึง ศิลปะที่มองเห็น เป็นศิลปะที่สามารถสัมผัสรับรู้ และชื่นชมความงามได้ด้วยตา และส่งผลกระทบไปสู่สมองและจิตใจ ทัศนศิลป์เป็นส่วนหนึ่งของ วิจิตรศิลป์ (Fine Art) ซึ่งเป็นศิลปะที่สนองความต้องการด้านอารมณ์ จิตใจ ทัศนศิลป์แบ่งออกเป็น 3 ประเภท

1. จิตรกรรม หมายถึง การวาดภาพระบายสี หรือการแสดงออกบนพื้นระนาบราบเรียบ เช่น กระดาษ ไม้อัด ผนังปูน ฯลฯ มีสถานะ 2 มิติ มีความกว้าง ยาว

2. ประติมากรรม หมายถึง การปั้นและแกะสลัก มีลักษณะเป็นงาน 3 มิติ คือ มีความกว้าง ยาวและหนา หรือสูง คำว่า ประติมากรรม เขียนอีกแบบหนึ่งคือ ประติมากรรม หมายถึง การปั้นแกะสลักเกี่ยวกับพุทธศาสนา ได้แก่ พระพุทธรูป

3. สถาปัตยกรรม หมายถึง การออกแบบก่อสร้าง อาคารบ้านเรือน สะพาน ทางด่วน ฯลฯ เป็นงานศิลปะ 3 มิติ ที่ต้องการรองรับน้ำหนักสำหรับการอยู่อาศัย หรือใช้งานจึงเป็นงานที่เกี่ยวข้องโครงสร้าง สถาปัตยกรรมที่เป็นผลงานด้านวิจิตรศิลป์ มุ่งสนองความต้องการ ด้านอารมณ์ และจิตใจ ได้แก่ วัด เจดีย์ โบสถ์ วิหาร ปิระมิด ฯลฯ

สุชาติ เถาทอง (2538: 25) ได้กล่าวว่า ทัศนศิลป์ เป็นศัพท์ที่ได้รับการบัญญัติขึ้นไว้ในวงการศิลปะของประเทศไทยเมื่อประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา โดยแปลความหมายมาจากภาษาอังกฤษว่า Visual Art จุดมุ่งหมายสำคัญของการกำหนดความหมายก็คือ ต้องการจะแยกลักษณะการรับรู้ของมนุษย์เกี่ยวกับศิลปะเพราะแต่เดิมเรื่องของศิลปะจะเกี่ยวข้องกับวิจิตรศิลป์ (Fine Art) หรือศาสตร์ทางด้านความงามแทบทั้งสิ้น ทัศนศิลป์เป็นคำที่ใช้กันอยู่ในแวดวงศิลปะมีความหมายว่า ศิลปะที่สื่อความหมาย ว่า ศิลปะที่สื่อความหมาย และรับรู้ได้ด้วยการมองเห็น ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และภาพพิมพ์

อารี สุทธิพันธุ์ (2543: 45) กล่าวว่า ทัศนศิลป์ (Visual Arts) เป็นคำที่เพิ่งนำมาใช้กันในวงการศิลปะปัจจุบันเมื่อไม่กี่ปีมานี้เอง ความเป็นมาของคำนี้เกิดขึ้นจากแนวคิดของกลุ่มศิลปิน เบาเฮาส์ของเยอรมนีตั้งสถาบันเบาเฮาส์ขึ้น ค.ศ. 1919 และตั้งได้ไม่นานก็ต้องแยกย้ายกันไปในประเทศต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งย้ายไปอยู่ประเทศอเมริกามากที่สุดและได้ตั้งสถาบันทางศิลปะใหม่ขึ้นที่นครชิคาโกชื่อว่า Institute of design โดย โมโฮลลี นาจ (Moholy Nagy) และโมโฮลลี นาจ ผู้หนึ่งเอง ได้พยายามทบทวนจุดยืนทางศิลปะใหม่ ตามแนวทางของศิลปะที่มีพื้นฐานจากความเข้าใจของการมองเห็น การสัมผัส การได้ยิน และการได้กลิ่น (Sight , Touch, sound and Smell) ซึ่งทำให้ศิลปะมีลักษณะเป็นเหตุเป็นผล และเป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น

ทัศนศิลป์ หรือ (Visual Arts) ยังไม่เป็นที่นิยม เพราะยังมีคู่แข่ง คือ ศิลปะรูปทรง (Plastic Art) เข้ามาพัวพันด้วย ก่อความเข้าใจสับสน พวกที่ยึดมั่นความรู้สึกก็มักจะใช้ทัศนศิลป์ พวกที่ถือตามความสำคัญของวัตถุ ก็มักจะใช้ศิลปะรูปทรง ดังนั้น ในปัจจุบันจึงยังมีใช้กันทั้ง Visual Art และ Plastic Art อย่างไรก็ดี หลักจากได้มีการวิจัยค้นคว้ากันอย่างจริงจัง เกี่ยวกับเรื่องการรับรู้ดังกล่าวแล้ว คำว่า ทัศนศิลป์ ดูเหมือนว่าจะมีน้ำหนักดีกว่า การเรียกชื่อคำดังกล่าวนี้ สรุปได้ว่า

1. เมื่อเรียกผลงานระยะแรก เรียกกันว่า งานช่าง (Useful Art) เรียกตามประโยชน์
2. ผลงานระยะต่อมาเรียกว่า วิจิตรศิลป์ (Fine Art) เรียกตามความงามและตามแขนงวิชาชีพ (Professional classification)

3. ผลงานในระยะหลัง เรียกว่า ทัศนศิลป์ คือ ศิลปะรูปทรง (Visual และ Plastic Art) เรียกกันตามรับรู้และคุณสมบัติของวัสดุตามลำดับ นอกจากนี้ ยังมีการแบ่งเป็นประยุคศิลป์ หรือ ศิลปะประยุคอีกด้วย ดังนั้น ความหมายของทัศนศิลป์ จึงหมายความว่า ผลงานที่มนุษย์สร้างขึ้นให้เห็นเป็นรูปทรงสองมิติ และสามมิติ มีเนื้อที่บริเวณว่างตามปริมาณของการรับรู้ มีลักษณะเป็นสองมิติ และสามมิติ และที่สำคัญคือมองเห็นได้

ทัศนศิลป์ แบ่งได้เป็นแขนงต่าง ๆ 3 แขนงคือ

ทัศนศิลป์แขนงจิตรกรรม

อารี สุทธิพันธุ์ (2528: 39) กล่าวว่า ทัศนศิลป์แขนงจิตรกรรม คือ ผลงานทางการขีดเขียนระบายด้วยสีชนิดต่าง ๆ ด้วยวิธีการต่าง ๆ มีลักษณะสองมิติ คือ กว้าง และยาว สำหรับมิติที่ 3 คือ ความตื้นลึกนั้นขึ้นอยู่กับความรู้สึกของผู้ดู ผู้พบเห็น

สุชาติ เกาทอง (2536: 110) กล่าวว่า จิตรกรรม หมายถึง การเขียนภาพระบายสีจึงมีความสำคัญในงานจิตรกรรมมาก สีสามารถสร้างลักษณะพิเศษของภาพ สีให้ความรู้สึกให้ความหมาย หรือใช้เป็นสัญลักษณ์สีนำให้ความรู้สึกโปร่งใส ความสดใส สีน้ำมันที่บดแสงและการเขียนภาพลักษณะอื่นๆ ก็สามารถถ่ายทอดแสดงคุณสมบัติ และเอกลักษณ์ของสีแต่ละชนิดได้

จิตรกรรมโดยทั่วไปจะถ่ายทอดลงบนระนาบรองรับที่เป็น 2 มิติ คือ ความกว้าง และความยาว เพื่อให้เกิดภาพ สามมิติ ซึ่งเป็นมิติลวง (Pictorial Space) การสร้างมิติของจิตรกรรมเกิดขึ้นจากการจัดองค์ประกอบของทัศนธาตุ ได้แก่ เส้น สี รูปร่าง รูปทรง ผิวและน้ำหนัก มิติที่ 3 เป็นความรู้สึกที่รับรู้จาก การมองเห็นภาพไกล และไกลบนระนาบรองรับไม่ใช่ความลึกหรือระยะที่แท้จริง

ดังนั้น ถ้าจะสรุปความหมายของจิตรกรรมในเงื่อนไขที่กล่าวมาข้างต้น จึงหมายถึงภาพที่เขียนด้วยสีทั้งสีเดียว และหลายสี ศิลปินบางท่านอาจจะระบายสีเลยแล้วแต่ความถนัด และความรู้สึกของแต่ละบุคคลเกี่ยวกับงานนั้นๆ รวมเรียกว่า จิตรกรรม

ทัศนศิลป์แขนงประติมากรรม

ความหมายของประติมากรรม คำว่า ประติมากรรม มีผู้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

อารี สุทธิพันธุ์ (2528: 41) กล่าวว่า ประติมากรรมเป็นทัศนศิลป์แขนงหนึ่งเกี่ยวข้องกับ การสร้างสรรค์ รูปที่มองเห็น (Visual Form) มีลักษณะเป็นสามมิติ คือมีความกว้าง ความยาว และ ความหนา หรือความสูง ประติมากรรมทำด้วยวัสดุที่เปลี่ยนแปลงรูปทรงได้ (Plasticity) ซึ่งบางทีก็ เรียกว่าพลาสติกอาร์ต (Plastic Art) ประติมากรรมมีวิธีทำได้หลายวิธี เช่น แกะสลัก วิธีปั้น วิธีหล่อ วิธีถอดแม่พิมพ์ และวิธีเชื่อม เป็นต้น

พระพงษ์ กุลพิศาล (2546: 59) กล่าวว่า ประติมากรรม คือสื่อทางสุนทรียภาพ 3 มิติ มีทั้ง รูปแบบที่เป็นนามธรรม และรูปแบบที่เหมือนธรรมชาติ หรือสิ่งที่เราเคยคุ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแนวคิด ในการสร้างสรรค์ของประติมากรแต่ละคน ด้วยความเป็น 3 มิติ ผลวนประติมากรรมมีรูปลักษณะ ต่างๆ กัน อาจจะมีลักษณะเป็นภาพลอยตัวเป็นภาพหุ่น หรือเป็นเส้นก็ได้ ประติมากรรมลอยตัว จัดเป็นประติมากรรมที่มีความเป็น 3 มิติสมบูรณ์แบบที่สุด เป็นต้น

คำว่า ประติมากรรม ในภาษาไทยเราเขียนได้ 2 แบบ คือ ประติมากรรมและปฏิมากรรมที่ ให้ความหมายแตกต่างกัน ประติมากรรมหมายถึง รูปปั้นทั่วไป เช่น รูปคน รูปสัตว์ ฯลฯ ส่วน ปฏิมากรรม หมายถึง รูปปั้นที่เกี่ยวกับศาสนาโดยเฉพาะ เช่น รูปปั้นพระพุทธรูป สำหรับผู้ทำหรือ ศิลปินก็เรียกว่า ปฏิมากรตามลำดับ

ทัศนศิลป์แขนงสถาปัตยกรรม

ความหมายของสถาปัตยกรรม คำว่า สถาปัตยกรรม (Architecture) พจนานุกรมศัพท์ ศิลปะของราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายไว้ว่า ศิลปะและวิทยาการแห่งการก่อสร้าง ซึ่งอธิบาย อีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นการจัดวาง 3 มิติ (Three – Dimensional Space) เพื่อสนองความต้องการของ มนุษย์ทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ (ศิริลักษณ์ ไทยดี. 256: 19)

พระพงษ์ กุลพิศาล (2546: 65) กล่าวว่า เรามักจะเข้าใจ และให้ความหมายของสถาปัตยกรรม เพื่ออธิบายลักษณะรวมๆ อยู่เสมอว่า เป็นศิลปะแห่งการสร้างร่มเงาที่ใช้ในที่นี้เป็นความหมายกว้างๆ เท่านั้น เพราะต่างรู้กันดีว่า มีสถาปัตยกรรมต่าง ๆ มากมายหลายชนิดที่ไม่สามารถใช้เป็นที่บังร่มเงา ได้ หรือแม้แต่จะกันแดดกันฝนก็ยังไม่ได้ ความหมายของสถาปัตยกรรมจึงมีมากกว่าความเป็นอาคาร ดังนั้นเราจึงสามารถพิจารณาให้ความหมายของสถาปัตยกรรมได้อย่างกว้างๆ ว่า หมายถึง ศิลปะ แห่งการสร้างร่มเงาสำหรับกายและใจให้แก่มนุษย์ หรืออีกความหมายหนึ่ง สถาปัตยกรรมก็คือ การ ออกแบบพื้นที่ 3 มิติ เพื่อใช้ให้เป็นประโยชน์เป็นสำคัญ

5. เอกสารเกี่ยวกับการวาดเขียน

ความหมายของการวาดเขียน

มีนักวิชาการให้คำอธิบายเกี่ยวกับความหมายของการวาดเขียนไว้หลายลักษณะ เช่น
 นงนารถ เมินทุกซ์ (2534: คำนำ) กล่าวว่า วิชาวาดเขียนเป็นพื้นฐานสำคัญของงานศิลปะ
 ทุกแขนง การเรียนการสอนมักจะเริ่มต้นด้วยการศึกษาวิชาวาดเขียนเสียก่อน

ประสพ ลิ้มมอดกัย (2541: 1) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการวาดเขียนว่า วาดเขียน (Drawing) ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความคิดให้เป็นภาพเขียนที่มองเห็นเป็นรูปร่าง รูปทรง เพื่อการสร้างสรรค์และแก้ไขข้อบกพร่องทางความคิดที่ให้เห็น ไม่ว่าการสร้างสรรค์วัตถุและสิ่งของนั้นๆ จะเพื่อประโยชน์ใช้สอยทางกายภาพหรือเพื่อความสุขทางด้านจิตใจ ก็ตามต้องสอดคล้องกับทัศนศิลป์ ทุกแขนงในฐานะที่เป็นพื้นฐานของวิชาเหล่านั้น แม้แต่งานอุตสาหกรรม งานหัตถกรรม งานวิทยาศาสตร์ และอื่นๆ

เทียนชัย ตั้งพรประเสริฐ (2544: 3) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการวาดเขียนว่า การวาดให้เป็นรูปภาพต่างๆ บนพื้นระนาบ กระดาษ แผ่นไม้ ฯลฯ เป็นกระบวนการแรกของการเริ่มต้นทำงาน จิตรกรรม ประติมากรรม หรือสถาปัตยกรรม และเป็นการออกแบบสำหรับงานศิลปะทุกประเภทเป็นงานวิจิตรศิลป์ที่มีคุณค่าด้วยตัวมันเอง โดยสามารถสร้างขึ้นได้ด้วยกลวิธีต่างๆ

โกศล พิณกุล (2541: 3) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการวาดเขียนว่า เราใช้คำว่า Drawing ในความหมายลักษณะต่างๆ เช่น

Drawing ในความหมายของการวาดเส้น

Drawing ในความหมายของการวาดเขียน

Drawing ในความหมายของการลากเส้น

Drawing ในความหมายของการวาดภาพลายเส้น

Drawing ในความหมายของการใช้เส้น ลาก ขูด ขีด เขียน

เมื่อความหมายของคำว่า Drawing มีหลายลักษณะดังกล่าว เพื่อความเข้าใจให้ตรงกันในที่นี้ขอให้เข้าใจว่า Drawing คือ การวาดด้วยเส้น ทั้งนี้เพราะมีความเชื่อว่าเมื่อจะลากเส้น (To Draw) เราสามารถสร้างรูปต่างๆ ได้ด้วยเส้น (A line can be many things)

อภิศักดิ์ บุญเลิศ (2541: 23) กล่าวว่า การวาดเขียน คือ ผลงานการสร้างสรรค์ของมนุษย์ โดยการวาดหรือการเขียน เครื่องมือลงบนพื้นระนาบรองรับ ด้วยวิธีการขีดเขียน ปาด ระบาย ฯลฯ

สุชาติ เกาทอง (2536: 6) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างวาดเส้น กับจิตรกรรม มีความสอดคล้องกันเป็นอย่างมาก จนบางครั้งไม่สามารถแยกออกจากกันได้ชัดเจน เพราะมีเทคนิคบางประการร่วมกัน เช่น การป้าย การเขียน การระบาย เป็นต้น

ศิลปินส่วนใหญ่ ใช้เทคนิคการวาดเขียนเป็นโครงร่างของภาพก่อนหลัง จึงลงสีหรือระบายสีเป็นภาพจิตรกรรมภายหลัง

อารี สุทธิพันธุ์ (2538: 44) ได้กล่าวถึงการวาดภาพเขียนและการระบายสีว่า ผู้ที่จะระบายสีได้ดี จะต้องมีความรู้พื้นฐานจากการวาดเขียนดีมาก่อน และทั้งการวาดเขียนและการระบายสีสามารถแยกออกจากกันได้เลย ความเชื่อนี้ส่วนหนึ่งพอรับฟังได้ แต่ถ้าสอบทานและทบทวนอย่างรอบคอบเกี่ยวกับการวาดเขียนและการระบายสีแล้วจะต้องมีความเห็นขัดแย้งกับความเชื่อนี้ เพราะเริ่มตั้งแต่สิ่งที่เรียกว่าการวาดเขียนและการระบายสี ก็แสดงว่ากิจกรรมทางศิลปะทั้งสองต่างกัน (Drawing Painting) ในการใช้คำและภาษาสำหรับทางด้านความหมายและความเข้าใจดูเหมือนว่าเป็นเสรีภาพเฉพาะบุคคลที่จะแสดงความคิดเห็นต่อความเชื่อดังกล่าว จริงอยู่การที่เชื่อว่าถ้าพื้นฐานการวาดภาพเขียนดี ย่อมส่งผลให้การระบายสีตามไปด้วย เป็นความเชื่อในประเด็นของทักษะและวิธีการ ถ้าเรียกตามนักจิตวิทยาเข้าใจก็กล่าวได้ว่า เป็นการถ่ายโยงทักษะจากการฝึกฝนกิจกรรมหนึ่งไปยังกิจกรรมหนึ่ง (Transfer of Training) ซึ่งมีโอกาสเป็นไปได้ เพราะกิจกรรมทั้งสองเกิดขึ้นจากการใช้มือเหมือนกัน หากพิจารณาด้านวัสดุและเครื่องมือที่ใช้สำหรับกิจกรรมทั้งสองซึ่งไม่เหมือนกันทั้งรูปร่าง หน้าที่ใช้สอยและกระบวนการกระทำก็จะพบว่า ความเชื่อปราศจากการสอบทานอย่างถี่ถ้วน เพียงถือด้านการกระทำที่ใช้มือแล้วสรุปเพื่อปลอบใจเท่านั้นเอง

สรุปการวาดเขียนเป็นพื้นฐานของงานศิลปะทุกชนิด โดยเริ่มจากการเขียนรูปร่างรูปทรงก่อนเพื่อวางแผนในการสร้างมโนทัศน์ในงานศิลปะ ซึ่งทุกขั้นตอนต้องผ่านการทดลองเพื่อหาผลสรุปเกิดเป็นหลักการและเหตุผลทางด้านทฤษฎีศิลปะ แล้วนำมาพัฒนางานเขียนและจิตรกรรมสีต่อไป

6. เอกสารทางทฤษฎีจิตวิทยาที่เกี่ยวข้อง

การรับรู้ (perception) วิรุณ ตั้งเจริญ (2547: 124 – 141) การรับรู้เกี่ยวข้องกับผู้สร้างสรรค์และผู้ชื่นชม ย่อมส่งผลไปสู่การพัฒนางานศิลปะและการชื่นชม เมื่อเรารับรู้ปรากฏการณ์ต่างๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เราสร้างภาพขึ้นในความคิดหรือในสมอง แล้วตีความแล้วนำเสนอเป็นผลงานศิลปะ กลไกสมองสามารถสร้างภาพหรือปรับภาพให้หลายลักษณะ

1. จินตภาพ (image)
2. สัญลักษณ์ (symbol or metaphor)
3. กระสวนเกสตาลท์ (gestalt's pattern)
4. แบบอารมณ์ (emotional mode)
5. เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ (scientific reason)
6. แรงกระตุ้นจิตใต้สำนึก (subconsciousness)
7. รูปแบบความคิด (conceptual form)

ซึ่งภาพในสมองเหล่านี้ ศิลปินสามารถตีความและนำเสนอเป็นผลงานศิลปะได้หลากหลายลักษณะ

ทฤษฎีทางจิตวิทยาของกลุ่มเกสตาลท์ (Gestaltism Psychology)

เกสตาลท์ (Gestaltism หรือ Gestalt Psychology) (กันยา สุวรรณแสง. 2532: 41- 42) การรับรู้ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มจิตวิทยาเกสตาลท์อย่างมาก ซึ่งนักจิตวิทยาพวกนี้ได้รับอิทธิพลมาจาก St. Thomas ที่เชื่อว่าวิญญาณเป็นรูปของส่วนรวมเป็นหนึ่งแบ่งแยกต่อไปไม่ได้ กลุ่มนี้เกิดขึ้นในประเทศเยอรมัน เมื่อราวๆ ค.ศ. 1912 เป็นระยะเวลาใกล้เคียงกับกลุ่มพฤติกรรมนิยม ซึ่งกำลังแพร่หลายในสหรัฐอเมริกา ส่วนกลุ่มเกสตาลท์เกิดในเยอรมัน โดยเริ่มจากคณาจารย์จิตวิทยา มหาวิทยาลัยเบอร์ลิน Max Wertheimer (1880 – 1943) เป็นผู้นำกลุ่มได้ทำการทดลองตามแนวนั้น แล้วบันทึกผลรวบรวมไว้ในหนังสือ *Mentality of Apes* จนรู้จักแพร่หลายทั่วโลก หลังจากทฤษฎีนี้ ชบเซาเนื่องจากสงครามโลกครั้งที่ 2 และเริ่มมาแพร่หลายในสหรัฐอเมริกาเมื่อหลังสงคราม ซึ่งต่อมา Kurt Lewin (1890 – 1947) นำทฤษฎี Gestalt มาปรับปรุงดัดแปลง ทฤษฎีนี้มีชื่อใหม่ในระยะหลังว่า Field Theory (ทฤษฎีสนาม) จิตวิทยาเกสตาลท์ได้รับความสนใจจาก Kohler ได้รับเชิญเป็นนายกสมาคมจิตวิทยาแห่งสหรัฐอเมริกา ใน ค.ศ. 1959 คำว่า “Gestalt” เป็นคำในภาษาเยอรมัน หมายความว่า Totality หรือ A whole configuration หรือ see as a whole หรือกระสวน โครงร่าง รูปร่าง รูปแบบ (pattern) สนาม (Field) การรวมหน่วยย่อย (Configuration) หรือโครงสร้างแห่งการรวมหน่วย (การรวมกันเป็นรูปร่าง) หรือโครงสร้างของการรวมหน่วย (โครงสร้างของส่วนรวม) (Form configuration หรือ Organization) ส่วนรวมทั้งหมด หรือโครงสร้างทั้งหมด (The Totality or configuration) จิตวิทยาของกลุ่มเกสตาลท์นิยมจึงหมายถึงจิตวิทยาที่ยึดถือเอาส่วนรวมทั้งหมดเป็นสำคัญ

นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีความเห็นว่า การศึกษาจิตวิทยานั้นต้องศึกษาพฤติกรรมทางจิตเป็นส่วนรวม จะแยกศึกษาทีละส่วนไม่ได้ เขามีความเชื่อมั่นในการรวมหน่วยต่างๆ อย่างแน่นแฟ้น กล่าวคือพิจารณาพฤติกรรมหรือการกระทำของมนุษย์ทุกอย่างเป็นส่วนรวม เน้นในเรื่องส่วนรวมมากกว่าส่วนย่อย เฟ่งเล็งถึงส่วนทั้งหมดในลักษณะที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (unique) มีความคิดว่าครั้งแรกที่เรามองวัตถุเราจะมองทั้งหมดก่อนแล้วจึงแยกดูเป็นส่วนย่อยเป็นส่วนๆ ไป เช่น ดูนีดุนขนาด เช่น เรามองบ้านครั้งแรกเรามองบ้านทั้งหลังก่อนแล้วจึงดูส่วนประกอบ เช่น หลังคา หน้าต่าง เสา การที่เรามองเห็นสิ่งต่างๆ นั้น เราจะรับรู้ลักษณะทั้งหมดเป็นส่วนรวมรายละเอียดจะถูกมองข้ามไปไม่ได้รับการเอาใจใส่ นอกจากจะพิจารณาในแง่ที่เกี่ยวข้องกับส่วนรวมเท่านั้น เช่น เรามองดูภาพโดยรวมๆ เราทราบว่าเป็นภาพอะไรสิ่งๆ ที่ไม่ได้พิจารณาสั้นย่อยอย่างละเอียด การรับรู้ของคนเรา จะรับรู้เป็นส่วนรวมก่อนการพิจารณารายละเอียดสั้นย่อย กลุ่มเกสโตลท์มีแนวคิดที่ว่า “ส่วนรวมมีความสำคัญมากกว่าสิ่งย่อยที่มารวมกัน”

แนวคิดที่สำคัญของจิตวิทยาเกสโตลท์มี 2 ประการ คือ

1. การรับรู้ (Perception) การที่คนเราจะรับรู้สถานการณ์โดยเข้าใจได้ทั้งหมดนั้นจะต้องรับรู้ส่วนรวมทั้งหมด (Whole) แล้วจึงพิจารณาสั้นย่อย (the part) เป็นส่วนๆ ภายหลัง จึงจะสามารถทราบถึงความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ ทำให้เข้าใจสถานการณ์ที่มาเข้าได้อย่างถูกต้อง แน่นแฟ้น

2. การหยั่งเห็น (Insight) กลุ่มเกสโตลท์ เชื่อว่าการแก้ปัญหาเป็นวิธีการเรียนรู้ของคนและสัตว์ชั้นสูง ความคิดที่เกิดขึ้นเมื่อมีการแก้ปัญหาทำให้ลู่ลวงไปได้เรียกการหยั่งเห็น (Insight) วิธีสอนแบบแก้ปัญหา (Problem solving method) จึงเริ่มเข้ามามีบทบาทในโรงเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหของคนเรานั้นขึ้นอยู่กับความสามารถในการหยั่งเห็น ถ้าเกิดการหยั่งเห็นขึ้นเมื่อใดก็คือการแก้ปัญหาได้เมื่อนั้น และเมื่อแก้ปัญหาได้ก็หมายถึงเกิดการรับรู้ขึ้นแล้วนั่นเอง

หลักการของเกสโตลท์ (วีรุณ ตั้งเจริญ. 2547: 138 – 139)

ความรู้เกี่ยวกับเกสโตลท์ในการมองเห็น ย่อมช่วยในการวิเคราะห์และสร้างสรรค์ผลงานออกแบบที่ดี ซึ่งเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการผสมสัมพันธ์ การจัดความสับสนไม่เป็นระบบ สร้างงานออกแบบที่มีความชัดเจนและมีหลักการ ดังนี้

1. ความคล้ายคลึง (similarity) เมื่อเรามองสิ่งต่างๆ ที่มีความคล้ายคลึงกัน โดยธรรมชาติแล้วเราจะจัดกลุ่มมันเข้าด้วยกันไม่ว่าจะเป็นสภาพคล้ายคลึงของรูปร่าง ขนาด สี ตำแหน่งของบริเวณว่าง มุม และน้ำหนักสี สิ่งต่างๆ ย่อมมีความคล้ายคลึงกันในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง และย่อมมีความแตกต่างกันในลักษณะหนึ่งเช่นกัน

2. ความใกล้เคียง (proximity) การจัดกลุ่มสิ่งที่คล้ายกันเข้าไว้ด้วยกัน เรียกว่า ความใกล้เคียงกัน สิ่งที่อยู่ใกล้กัน 2 สิ่งขึ้นไป เราจะมองเห็นเป็นกลุ่ม ความใกล้เคียงของเส้นหรือขอบทำให้ง่ายต่อการมองเห็นและจัดกลุ่ม

3. ความต่อเนื่อง (continuation) ความต่อเนื่องจะปรากฏเมื่อสายตาติดตามเส้นตรงหรือแนวโค้งไปอย่างนุ่มนวล บนวัตถุที่ต่อเนื่องกันสายตาจะติดตามรูปร่างที่ไม่มีอะไรกีดขวางและรูปร่างที่มีความสัมพันธ์กลมกลืนกัน ความต่อเนื่องจะช่วยให้การเคลื่อนไหวและพลังบนพื้นภาพได้เป็นอย่างดี

4. ความใกล้ชิด (closure) รูปร่างและรูปทรงที่มีความคุ้นเคย ย่อมให้ความรู้สึกสมบูรณ์มากกว่ารูปร่างรูปทรงที่ไม่คุ้นเคย เมื่อสายตาของเราสัมผัสกับเส้นตรง เส้นโค้งหรือรูปร่างที่คุ้นเคย ความรู้สึกใกล้ชิดย่อมเกิดขึ้น ถ้าความใกล้ชิดเกิดขึ้นอย่างง่ายดายหรือง่ายเกินไป ความรู้สึกน่าเบื่ออาจจะเกิดขึ้นด้วย

สรุปได้ว่ากลุ่มเกสตอลท์ได้นำทฤษฎีการให้ความสำคัญของส่วนรวมมากกว่าส่วนย่อยมารวมกันซึ่งเป็นหลักความจริงจากธรรมชาติ เพราะทุกอย่างในโลกนี้ย่อมสัมพันธ์และอาศัยซึ่งกันและกันซึ่งหลักการนี้เราสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนได้ ซึ่งอาร์ สุธิพันธุ์ได้นำมาประยุกต์ใช้สามารถให้นักเรียนได้แสดงออกทางกระบวนวิธีได้อย่างเหมาะสมและทันสมัยโดยไม่ได้เน้นที่ความเหมือนแต่เน้นที่การแสดงออกที่โครงสร้างส่วนรวมมากกว่าส่วนย่อยหรือรายละเอียด

7. เอกสารเกี่ยวกับจิตรกรรมสีน้ำ

โกศล พิณกุล (2545: 6) ให้แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของสีน้ำว่า สีน้ำ (Watercolor) หมายถึง การใช้เนื้อสีต่างๆ ที่บรรจุมาในหลอด ในตลับหรือลักษณะบรรจุภัณฑ์อื่นๆ เมื่อจะใช้ต้องมาละลายด้วยน้ำหรือผสมน้ำนั้นผลที่ได้จากการผสมน้ำนั้นย่อมส่งผลให้ผลงานที่เกิดขึ้นมีลักษณะเป็นไปตามตัวน้ำกับสี กล่าวคือ ถ้าผสมน้ำมากจะเหลว เนื้อสีมีน้อย เมื่อระบายจะปรากฏสีจางๆ ส่วนมากจะใช้ระบายบริเวณพื้นหรือแสดงระยะไกลๆ ของภาพ ส่วนที่ใช้เป็นสว่างหรือสีอ่อน การสังเกตว่าสีกับน้ำเหลวเพียงใด ให้จุ่มพู่กันลงในสีที่ละลายน้ำแล้ว ยกพู่กันขึ้นให้ปลายพู่กันห้อยดิ่งจะหยดจากขนพู่กันทันทีแสดงว่าสีเหลวในทางกลับกันจุ่มขนพู่กันลงในสีแล้วยกขึ้นนับ 1 – 2 – 3 ติดกัน สียังไม่ไหลหยดลงมาแสดงว่าสีข้นหรือนับ 1 – 2 – 3 แล้วสีไหลทันทีแสดงว่าข้นปานกลางถือเป็นการทดสอบแบบง่าย ๆ

ถ้าผสมน้ำไม่มากสีก็จะข้น เหมาะสำหรับระบายแสดงความเข้มข้นของสีต่าง ๆ หรือระบายทับสีอ่อนเพื่อแสดงน้ำหนักของสีหรือลำดับสี (Gradation) การผสมสีด้วยน้ำเพื่อให้สีขุ่นนั้นมีทั้งชั้นมากถึงปานกลาง การนำไประบายก็เป็นลักษณะเดียวกัน คือ การเน้นสีบนภาพ ซึ่งมีทั้งการเน้นแบบให้สีอยู่ทีเดียวหรือให้ซึมเข้าหาสีอื่นๆ ที่เรียกว่า สีแห้งบนสีเปียก อย่างนี้เป็นต้น

เมื่อเข้าใจว่าสีน้ำ คือสีที่ละลายด้วยน้ำแล้ว การนำมาสร้างงานนั้นย่อมขึ้นอยู่กับการควบคุมน้ำและสี ภาพที่เกิดจะเป็นมิติลึกตื้นเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับการใช้สีในส่วนนี้เอง การรู้จักควบคุมสีกับน้ำได้ย่อมควบคุมการระบายสีให้เป็นรูปที่ต้องการได้ มีคำกล่าวว่า การรู้จักควบคุมสีน้ำได้จะรู้จักควบคุมตัวเองได้

อารี สุทธิพันธ์ (2535: 3 – 9) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับความเข้าใจเรื่องสีน้ำว่ามนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ติดตัวมาทุกคน เสมือนเป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย เช่น แขน ขา ดังนั้น มนุษย์จึงรู้จักนำความคิดสร้างสรรค์ไปใช้ถ่ายทอดธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัวตามคุณค่าและปริมาณที่ตนมีความประทับใจและการรับรู้ตามธรรมชาติของมนุษย์เกือบทุกยุคทุกสมัยตลอดมา

จากการลองผิดลองถูก การสังเกต การผจญภัย และการแสวงหา อย่างรู้ยากเห็นของมนุษย์ สังคมประกอบเป็นประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้มนุษย์เลือกอย่างเสรีได้ว่าสื่อวัสดุประเภทไหนจะก่อให้เกิดรูปแบบที่มองเห็นได้น่าดู สอดคล้องกับเหตุการณ์และเรื่องราวได้ดียิ่งกว่ากันและยังสามารถสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างมนุษย์ได้ตรงกันด้วย ดังนั้นการรับรู้และการตอบสนองในเชิงลักษณะรูปแบบที่มองเห็นของมนุษย์ จึงเป็นผลลัพธ์ที่ประกอบด้วยการผสมของมือตา ความคิดสร้างสรรค์ สื่อวัสดุ และความรู้สึกที่สัมพันธ์กันอย่างกลมกลืนเป็นอย่างดี ลักษณะรูปแบบที่มนุษย์รู้จักถ่ายทอดในสมัยแรกๆ ส่วนมากเป็นรูปแบบของการพิมพ์ และการวาดเขียนโดยใช้เส้นเป็นแกนนำ มุ่งสนองความเชื่อตามสังคมที่ยอมรับกัน ต่อมารูปแบบเหล่านี้ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงให้เหมาะสมสอดคล้องกับความก้าวหน้าของวัสดุและหน้าที่ใช้สอยตามที่มนุษย์เห็นว่าจำเป็น ดังนั้น สีน้ำจึงเป็นผลผลิตใหม่สำหรับสังคมที่ส่งเสริมให้การพิมพ์และการวาดเขียนมีค่ายิ่งขึ้น

สีน้ำเป็นวัสดุที่ใช้เป็นสื่อถ่ายทอดความรู้สึกของมนุษย์ด้วยลักษณะในตัวของมันเองและช่วยประกอบให้การวาดเขียนและการพิมพ์มีความสมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะเหตุว่า การวาดเขียนก็ดี การพิมพ์ก็ดี ย่อมมีขีดจำกัดในลักษณะเฉพาะของมันเอง เช่นช่วยให้รูปแบบการถ่ายทอดนั้นรู้ว่าอะไรเป็นอะไร มุ่งสนองความเชื่อด้านไหน แต่เมื่อมนุษย์สร้างสรรค์คิดค้นสีน้ำมาใช้เป็นสื่อได้ใหม่ สีน้ำจึงมีบทบาทเป็นตัวเสริมสร้างบรรยากาศ ให้รูปแบบที่ถ่ายทอดนั้นๆมีเสน่ห์มากขึ้น จนถึงกับทำให้เกิดความเชื่อว่า การถ่ายทอดธรรมชาติให้เป็นรูปแบบโดยปราศจากบรรยากาศนั้นไม่ต่างอะไรกับกระดาษเปื้อนสี หากได้แสดงความรู้สึกอย่างใดไม่

ลักษณะและสมบัติของสีน้ำ

สีน้ำมีส่วนประกอบสำคัญ คือ เนื้อที่บดแล้วอย่างละเอียด (Pigment) ผสมกับกาวอารบิก ซึ่งสกัดจากต้นอะคาเซีย (Acacia Tree) กาวชนิดนี้มีคุณสมบัติพิเศษ คือ ละลายน้ำง่ายและเกาะติดกระดาษแน่น ทั้งยังมีลักษณะโปร่งใสอีกด้วย ดังนั้น จึงนิยมผสมเนื้อกับกาวอารบิกนี้

สำหรับในกรณีที่ต้องการใช้กาวอื่นแทน ก็สามารถใช้น้ำผึ้งหรือกลีเซอริน ซึ่งละลายน้ำได้ดี ดังนั้นสีน้ำจึงประกอบด้วย เนื้อสี กาว และกลีเซอริน ตามปริมาณที่ได้ทดลองค้นคว้ากัน

ส่วนการบรรจุหลอดเพื่อการเก็บรักษาในช่วงแรกๆ นั้น คงเก็บในภาชนะฝาปิดธรรมดา ต่อมาเมื่อมีผู้นิยมใช้สีระบายมากขึ้น จึงพัฒนารูปแบบบรรจุหลอดและตลับ ผู้เริ่มพัฒนาคือ ศิลปินสีน้ำชาวอังกฤษ ชื่อ วินเซอร์ นิวตัน ,รีฟ และนิวแมน โดยใช้ตะกั่วทำเป็นหลอดหรือตลับ ปัจจุบันมีการใช้อลูมิเนียม ซึ่งป้องกันสีได้ดีกว่า

สีน้ำเป็นสื่อวัสดุที่มีคุณสมบัติเด่นๆ 4 ประการคือ

1. ลักษณะโปร่งใส (Transparent Quality) เนื่องจากสีน้ำมีส่วนผสมของกาวและสีที่บดอย่างละเอียด ดังนั้นเมื่อระบายบนกระดาษสีขาวจึงมีเนื้อสีไม่หนาที่บจนเกินไป ทำให้เกิดลักษณะโปร่งใส และการระบายสีน้ำจะต้องระบายไปที่เดียวไม่ระบายซ้ำกัน เพราะจะทำให้สีขำหรือหม่นได้ และควรระบายจากสีอ่อนไปหาสีแก่ ในบางกรณีอาจจะระบายจากสีแก่ไปหาสีอ่อนก็ได้ ทั้งนี้ ต้องคอยระวังอย่าให้น้ำที่ใช้ผสมสีชุ่ม หรือคล้ำเพราะจะทำให้สีหม่นหรือทึบได้

2. ลักษณะเปียกชุ่ม (Soft Quality) เนื่องจากในการระบายสีน้ำจะต้องผสมน้ำและระบายให้ซึมเข้าหากัน เมื่อต้องการให้สีกลมกลืนกัน ดังนั้น เมื่อระบายไปแล้วลักษณะของสีที่แห้งบนกระดาษ จะคงความชุ่มของสีปรากฏให้เห็นอยู่เสมอ และในบางกรณีที่ใช้สีน้ำระบายมากเกินไปแล้วปล่อยให้สีแห้งไปเองก็จะเกิดคราบของสี (Sfumato) ปรากฏให้เห็น ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ยิ่งศิลปินสีน้ำท่านใดสามารถสร้างสรรค์ให้คราบนี้น่าดูและมีความหมายขึ้น ถือว่าเป็นลักษณะพิเศษของสีน้ำที่มีค่าควรชื่นชมเป็นอย่างยิ่ง

3. สีน้ำมีคุณสมบัติแห้งเร็ว เมื่อเทียบกับสีน้ำมัน ดังนั้น จึงทำให้เกิดความเชื่อต่อผู้ที่สนใจทั้งหลายว่าเป็นสิ่งที่ระบายยาก และเหมาะสำหรับผู้ที่สามารถตัดสินใจรวดเร็วในการถ่ายทอดเท่านั้น อย่างไรก็ตามความเชื่อดังกล่าวอาจแก้ไขได้ด้วยการลงมือทำจริงเพราะเหตุว่า การระบายสีน้ำมีวิธีระบายหลายวิธีและเราสามารถควบคุมสมบัติแห้งเร็วนี้ได้ด้วยการผสมกลีเซอรินลงในน้ำผสมสีก็ช่วยให้แห้งช้าได้

4. สีน้ำมีคุณสมบัติรุกรานและยอมน้ำ (Advance Recede) ทั้งนี้เกี่ยวข้องกับเนื้อสีและสารเคมีที่ผสม ซึ่งผู้ที่สนใจจะต้องสอบถามด้วยตนเองว่ามีสีใดมีคุณสมบัติรุกรานสีอื่นหรือสีที่ยอมให้สีอื่นรุกรานและสีใดที่ติดกระดาดแน่นล้างไม่ออก (Stained Color)

ลักษณะและสมบัติของสีน้ำได้โดยสรุปทั้ง 4 ประการนี้ ช่วยให้ผู้ที่สนใจสีน้ำทั้งหลายรู้ว่าสีน้ำมีขีดจำกัดในการนำไปใช้เป็นสื่อได้มากน้อยเพียงใด และถึงอย่างไรก็ดี แม้ว่าสีน้ำจะมีขีดจำกัดในลักษณะและคุณสมบัติในตนเอง สีน้ำก็ยังเป็นสื่อที่มีประโยชน์และคุณค่าที่เด่นๆ 3 ประการ คือ

1. สีน้ำสามารถใช้เป็นสื่อถ่ายทอดรูปแบบของสิ่งต่างๆ ได้ตามที่ตามองเห็นและเรารู้สึก เพื่อแสดงคุณค่าของความรู้สึกที่เรียบง่าย (Simplicity) คุณค่าของบรรยากาศและเวลา
2. สีน้ำสามารถใช้เป็นสื่อบันทึกความรู้สึกประทับใจและประสบการณ์ของเราโดยตรงต่อสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่เราสัมผัส (Impression)
3. สีน้ำโดยตัวของมันเอง มีคุณค่าความงามเท่ากับความงามของโลกภายนอกเท่าที่เราสามารถรับรู้ได้ (Time and Space)

สรุปได้ว่า จิตรกรรมสีน้ำ เป็นพฤติกรรมตอบสนองจากการรับรู้ของมนุษย์ด้วยมือและสมอง ผสมกับความคิดสร้างสรรค์ที่ติดตัวมา ก่อให้เกิดเป็นรูปแบบศิลปะประเภทหนึ่ง ซึ่งสีน้ำที่มนุษย์นำมาใช้สร้างสรรค์นี้ได้รับการพัฒนาจากการวาดเขียน โดยสามารถเพิ่มคุณค่าเชิงคุณภาพ ด้านบรรยากาศได้ดีกว่าการวาดเขียน

วัสดุอุปกรณ์ในการระบายสีน้ำ

อารี สุทธิพันธ์ (2543: เอกสารประกอบการสอน) กล่าวถึง สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ในการระบายสีน้ำว่า

สื่อ วัสดุ หมายถึง สิ่งที่นำมาใช้ระบายสี ซึ่งได้แก่ สี น้ำ กระดาษ สามารถเปลี่ยนแปลงหมดไป ตรงข้ามกับอุปกรณ์ซึ่งไม่เปลี่ยนแปลง มีความคงทนถาวรตามคุณสมบัติของอุปกรณ์นั้นๆ

1. สี มีคุณสมบัติทั่วไปคือ 1) สามารถผสมกับสีอื่นเกิดเป็นใหม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสีแท้ (Hue) 2) สามารถเปล่งกำลังส่องสว่างให้รู้สึกเด่นโกล่โกลได้ ทั้งโดยตัวของสีเองหรือเสริมด้วยสีอื่นๆ หรือผสมด้วยสีดำหรือสีขาวให้เกิดกำลังส่องสว่าง (Intensity) และงานระบายสีมักเป็นสีขาวเพื่อช่วยให้เห็นการผสมน้ำได้ดีตามที่ต้องการชัดเจนขึ้น

2. งานสำหรับผสมสี (Palatte) เป็นวัสดุที่ทำด้วยเซรามิกหรือพลาสติก มีรูปร่างต่างๆ กัน งานที่ทำด้วยเซรามิกจะมีความคงทนถาวรกว่าและสีน้ำไม่สามารถซึมเข้าเนื้องานได้ งานระบายสีมักเป็นสีขาว เพื่อช่วยให้เห็นการผสมน้ำได้ดีตามที่ต้องการชัดเจน

3. กระดานรองเขียน จำเป็นมาก เนื่องจากเวลากระดาษถูกน้ำจะยืดและไม่มี ความแข็งแรง จึงต้องมีกระดาษรองเขียน ขนาด 18" x 24" เพื่อรองกระดาษเวลาระบายสีและหากเป็น กระดาษวาดเขียนที่ไม่หนา จำเป็นต้องขึงกระดาษบนกระดาษรองเขียนด้วยกระดาษรองเขียนควรมี หลายๆ แผ่น เพราะจะช่วยป้องกันเวลาไประบายสีนอกชายคา จะได้ไม่ทำลายรูปสีที่ระบายแล้วนั้น โดยใช้สองแผ่นเปิดหน้าเข้าหากัน

4. พู่กันระบายสีน้ำ มีลักษณะต่างๆ กัน คือพู่กันกลม พู่กันแบน พู่กันฟิลเนอร์ต พู่กัน เล็กยาว ขนพู่กันที่อุ้มน้ำได้ดีความเป็นขนสัตว์ พู่กันกลมสำหรับระบายทั่วๆ ไปและพู่กันเล็กยาว สำหรับเน้นและตัดเส้น

5. กระดาษวาดเขียน โดยทั่วไปจะมีความหนาเรียกเป็นปอนด์ เช่น 100 ปอนด์ 180 ปอนด์ 200 ปอนด์ 400 ปอนด์ ซึ่งจะแสดงความหนาบางตามลำดับ 400 ปอนด์ ย่อมหนากว่า 100 ปอนด์ กระดาษวาดเขียนโดยปกติจะมีลักษณะหยาดด้านหนึ่งและเรียบอีกด้านหนึ่ง ด้านหยาดใช้สำหรับ ระบายสี

6. ที่ใส่น้ำระบายสี ควรมีอย่างน้อย 2 ช้อง คือ ช้องหนึ่งสำหรับใส่น้ำล้างพู่กัน อีกช้อง หนึ่งสำหรับใส่น้ำผสมสี น้ำสำหรับผสมสีควรเป็นน้ำสะอาด เพื่อจะได้ไม่ทำให้เปลี่ยนเวลาผสมสี และ หากต้องการคุมให้แห้งช้าหรือเร็วก็สามารถทำได้โดยการเติมแอลกอฮอล์ในน้ำสำหรับผสมสี เมื่อ ต้องการให้แห้งเร็ว หากต้องการให้แห้งช้าก็เติมกลีเซอริน เป็นต้น

7. ผ้าเช็ดสี กระดาษเช็ดสี และสื่อวัสดุอื่นๆ เกลือ น้ำตาล กาว เทป ฯลฯ หากนำไป เขียนนอกสถานที่อาจต้องมีขาค้างด้วย

สรุปได้ว่า สีน้ำเป็นสื่อวัสดุที่มีองค์ประกอบสำคัญ คือ วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ เช่นกระดาษ สี น้ำ พู่กัน ซึ่งจะขาดเสียมิได้

เทคนิคการระบายสีน้ำ

อารี สุทธิพันธ์ (2535: 39) ได้กล่าวถึง เทคนิคในการระบายสีน้ำว่า ศิลปินสีน้ำมีชื่อของ อเมริกา คือ จอห์น มาริน ให้ข้อคิดว่า การระบายสีน้ำคล้ายกับการตีกอล์ฟ คือจะต้องฝึกหัด ตามลำดับขั้นตอน ตั้งแต่การจับพู่กัน การรู้จักคุ้นเคยกับสี กระดาษ การจัดตำแหน่งของกระดานรอง เขียน และจานระบายสี ตลอดจนต้องมีวินัยและตั้งใจจดจ่ออย่างจริงจังเมื่อตั้งใจฝึกฝนจริงจังแล้ว สิ่ง แรกที่ควรต้องฝึกเพื่อให้เกิดความชำนาญก็คือ ความผสมผสานของเทคนิคต่างๆ ที่ใช้ทดลองปฏิบัติ มา ซึ่งเทคนิคและวิธีการระบายสีน้ำ แบ่งออกเป็น 4 อย่าง คือ

1. การระบายแบบเปียกบนเปียก (Wet into Wet)
2. การระบายแบบเปียกบนแห้ง (Wet into Dry)

3. การระบายแบบแห้งบนแห้ง (Dry on Dry)

4. การระบายบนระนาบรองรับที่เตรียมไว้ (Texture Surface)

1. การระบายแบบเปียกบนเปียก หมายถึง การระบายน้ำลงบนกระดาษก่อนแล้วจึงระบายสีตามที่ต้องการลงไป การระบายแบบเปียกบนเปียกนี้จะช่วยให้ทำนระบายสีติดบนกระดาษทุกส่วนเพราะกระดาษบางชนิดระบายสีติดยาก เนื่องจากมีความมันหรือความหยาบขรุขระ การระบายเปียกมีประโยชน์มาเมื่อจะระบายท้องฟ้าหรือผิววัตถุที่มีมันจะให้ความรู้สึกกลมกลื่นของสีเด่นชัด เทคนิคของการระบายแบบเปียกบนเปียกที่สำคัญมี 2 ประการคือ

1.1 การไหลซึม (Mingling)

1.2 การไหลย่อย (Dripping)

2. การระบายแบบเปียกบนแห้ง หมายถึง การระบายสีบนกระดาษที่ไม่ต้องลงน้ำก่อนคำว่า เปียก คือ พู่กันกับสี ส่วนแห้งคือ แผ่นกระดาษ การระบายแบบเปียกบนแห้ง เป็นวิธีการระบายทั่วไป ซึ่งมีเทคนิคที่สำคัญอยู่ 3 ประการ คือ

2.1 การระบายเรียบสีเดียว (Flat Wash)

2.2 การระบายอ่อนแก่เรียบสีเดียว (Grade Wash)

2.3 การระบายเรียบหลายสี (Color Wash)

3. การระบายแบบแห้งบนแห้ง หมายถึง การระบายสีที่ใช้พู่กันจุ่มสีน้ำ แล้วระบายอย่างรวดเร็วบนกระดาษ การระบายแบบนี้ผู้ระบายมักจะบันทึกความรู้สึกของตนเองลงไปในขณะที่ระบายด้วย

การระบายแบบแห้งบนแห้งมีประโยชน์ในการที่จะเน้นส่วนใดส่วนหนึ่งหรือบริเวณที่เห็นควรทำให้เด่นได้ บางท่านให้ความเห็นว่า ผลอันเกิดจากการระบายสีแบบแห้งบนแห้งคล้ายกับการเขียนตัวเลข หรือการส่งโทรเลข กล่าวคือ มีข้อความสั้น ๆ ชัดเจน กระชับ และรวดเร็ว

ศิลปินตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จีนและญี่ปุ่น มีความชำนาญในการระบายแบบแห้งบนแห้งมาก เพราะมีลักษณะคล้ายคลึงกับตัวหนังสือของเขา สำหรับศิลปินไทยเรามากจะถือเอกสารตัดสินรอบนอกและรายละเอียดชัดเจนเป็นแกนนำ แทนที่จะใช้วิธีการแบบแห้งบนแห้ง อย่างไรก็ตามการระบายแบบนี้เพิ่งได้รับการพัฒนาเมื่อสองทศวรรษที่ผ่านมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในรูปแบบของการวาดเขียนตามท่าทาง (Gesture Drawing) และการเน้นบริเวณที่ต้องการชี้เฉพาะเจาะจง (Emphasis) หลังจากได้ระบายเรียบร้อยแล้ว การระบายแบบแห้งบนแห้ง มีเทคนิคที่สำคัญอยู่ 3 ประการ คือ

1. การแตะ (Stamping)
2. การป้าย (Splashing)
3. การผสม(Mixed Technique)

4. การระบายบนระนาบรองรับที่เตรียมไว้ เทคนิคการระบายสีน้ำทั้ง 3 ประเภท ดังได้กล่าวไปแล้ว เป็นการระบายกระดาษวาดเขียน และกระดาษต่างชนิดกันไม่ได้ปรุงแต่งลักษณะผิวแต่ประการใด สำหรับการระบายบนระนาบรองรับที่เตรียมไว้ เป็นการปรุงแต่งลักษณะผิวของผู้สนใจสีน้ำที่ต้องการถ่ายทอดรูปแบบวัตถุให้คล้ายกับสิ่งที่มองเห็นหรือต้องการสร้างสรรค์รูปแบบให้ต่างไปจากเดิมอีกด้วย

การระบายบนระนาบรองรับที่เตรียมไว้ มีเทคนิคที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. การขีด ขีด ถู กระดาษวาดเขียน
2. การพิมพ์สีเดียว การประทับ การเช็ดออก
3. การผสมผสานด้วยวัสดุต่างๆ

สรุปได้ว่า เทคนิคและวิธีการลำดับทั้ง 4 อย่างนี้ คือ การระบายแบบต่างๆ และเทคนิคการขีดขีดบนกระดาษ สามารถนำไปใช้ในงานระบายสีน้ำได้ตามเนื้อหาหรือจุดประสงค์ที่จะเขียนให้ภาพมีความรู้สึกและบรรยากาศตามที่ต้องการได้

จิตรกรรมสีน้ำตะวันออก

วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ (2546: 31) กล่าวถึงจิตรกรรมสีน้ำ จีนได้ชื่อว่าเป็นชาติแรกที่นำสีน้ำมาใช้สร้างสรรค์จิตรกรรม การที่จีนคุ้นเคยกับการใช้หมึกสีดำเขียนเป็นตัวอักษรและนำมาใช้สร้างเป็นรูปภาพเป็นการแสวงหาประสบการณ์ทางสีน้ำก่อนชาติอื่นได้อีกด้วย เพราะสีหมึกที่จีนใช้เขียนตัวอักษร คือ สีน้ำชนิดหนึ่งนั่นเอง ภาพเขียนของจีนในสมัยราชวงศ์ซ่ง ได้ปรากฏภาพเขียนสีน้ำเป็นภาพทิวทัศน์สวยงาม ภาพเขียนสีน้ำของจีนลักษณะถ่ายทอดรูปแบบจากธรรมชาติ แต่ให้ความงดงาม สดใส แสดงทักษะอันชำนาญของการใช้ปลายพู่กันอุ้มน้ำ ภาพเขียนของจีนดูชุ่มชื้นแผ่วไว้ด้วยความสวยงามประณีต

จิตรกรรมสีน้ำของจีนในแนวประเพณีนิยม มักเป็นภาพที่สะท้อนธรรมชาติหรือสัญลักษณ์ซึ่งสัมพันธ์กับธรรมชาติ สัญลักษณ์ที่แสดงนัยถึงความดีงาม ความอุดมสมบูรณ์ ความเจริญรุ่งเรือง ปัญญาธรรม ฯลฯ ชนชาติจีนรู้จักการใช้สีน้ำก่อนชาติอื่นใดในโลก ทั้งนี้เพราะสะดวกในการนำไปใช้เขียนตัวหนังสือตามลีลาพู่กัน (Calligraphy) หลักฐานพบได้ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถังและพัฒนาสูงสุดในสมัยราชวงศ์ซ่งต่อติดกัน (Tang Dynasty A.D. 618 – 907: Sung Dynasty , A.D. 960 – 1127)

จีนเชื่อว่าธรรมชาติเป็นมารดาของสรรพสิ่งทั้งหลายในโลก ศิลปินจีนจึงนิยมใช้สีน้ำเขียนธรรมชาติ ต้นไม้ ดอกไม้ สัตว์ (อารี สุทธิพันธ์. 2526: 27)

ศิลปินจีนได้ชื่อว่าเป็นผู้บุกเบิกสำคัญในการเขียนภาพสีน้ำ ทั้งการเขียนภาพสีน้ำบนกระดาษและผ้าไหม ถึงปัจจุบันนี้ศิลปินจีนก็ยังคงเขียนภาพสีน้ำแบบเดิมอยู่ หนังสือภาพเขียนสีน้ำของศิลปินจีน ชื่อ หลั่น ยิน ติง ได้เผยแพร่เข้ามาในประเทศไทยช่วง พ.ศ. 2500 จัดพิมพ์โดยสำนักข่าวสารอเมริกันได้สร้างความประทับใจและเป็นแม่แบบให้ศิลปินไทยได้ศึกษาต่อมาภาพเขียนของ หลั่น ยิน ติง แสดงถึงคุณสมบัติอันสวยงามของสีน้ำที่โปร่งใส สีจากการตัดสินใจของเส้น รอยแปรง และเงา ในปัจจุบันศิลปินส่วนมากยังรักษาวิธีการเขียนสีน้ำตามแนวทางของจีน โดยมีรูปแบบเรื่องราว วิธีการใกล้เคียงกับจีนมาก เช่น ภาพเกี่ยวกับบุคคล สิ่งก่อสร้าง และธรรมชาติทั่วไประยะต่อมาญี่ปุ่นก็ประยุกต์สีน้ำไปใช้กับการพิมพ์ภาพจากแม่พิมพ์ไว้ (ทวีเกียรติ ไชยงยศ. 2533: 252)

จิตรกรรมสีน้ำตะวันตก

วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ (2546: 36-37) กล่าวถึงจิตรกรรมสีน้ำของประเทศตะวันตก อาจเริ่มต้นจากการเขียนภาพผนังถ้ำของมนุษย์สมัยหินเก่า ภาพผนังของชาวอียิปต์โบราณ ภาพเขียนของชาวกรีก แต่การกล่าวถึงจิตรกรรมสีน้ำในอดีตเช่นนั้น อาจมิใช่สีน้ำในความหมายที่เราใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งสีน้ำในปัจจุบัน หมายถึง สีน้ำโปรงใส (Aquarelle) และเป็นการสร้างสรรค์สีน้ำเพื่อสีน้ำมากกว่าภาพประกอบทวีเกียรติ ไชยงยศ (ทวีเกียรติ ไชยงยศ. 2524: 80) ได้กล่าวสรุปว่า สำหรับประเทศทางยุโรป ปรากฏว่ามีการใช้สีน้ำเขียนภาพกันมาตั้งแต่สมัยคลาสสิกของกรีก สมัยโรมัน สมัยกลาง สมัยโรมาเนีย ระหว่าง ค.ศ. 500 – 752 แล้วใช้กันเรื่อยมา แต่สีน้ำมีบทบาทเด่นชัดในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา โดยเริ่มใช้ร่วมกับการวาดภาพเพื่อแก้ปัญหามิติใกล้ไกล แสงเงาให้ชัดเจนขึ้น

อารี สุทธิพันธ์ (อารี สุทธิพันธ์. 2526: 28) กล่าวว่า วงการศิลปะประเทศทางตะวันตก สีน้ำมีบทบาทมาตั้งแต่สมัยฟื้นฟูโดยใช้เสริมระหว่างการวาดเส้นสีดำกับการระบายสีน้ำจากสมัยฟื้นฟูยุคบาโรก กล่าวคือ ศิลปินใช้ดินสอแรเงาผสมกับการเน้นด้วยสีน้ำหรือใช้สีน้ำเป็นส่วนประกอบบางส่วน

ดูเรอผู้บุกเบิกจิตรกรรมสีน้ำ

แม้สมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาจะเจริญรุ่งเรืองมากในประเทศอิตาลี มีศิลปินผู้ยิ่งใหญ่หลายต่อหลายคน เช่น ลีโอนาร์โด ดา วินชี มิเกลันเจโล ราฟาเอล ทิเชียน แต่ในช่วงเวลานั้น การระบายสีน้ำในลักษณะโปรงใส และการระบายสีน้ำเพื่อการชื่นชมคุณค่าของภาพเขียนสีน้ำก็ยังไม่เด่นชัด

ศิลปินเหล่านั้นยังคงใช้สีที่บดแสง ระบายสีน้ำเป็นภาพร่าง เพื่อเป็นการทดลองค้นคว้าก่อนที่จะระบาย ภาพผนังปูนเปียก (fresco wall painting) หรือระบายภาพสีน้ำมัน แต่อัลเบรชท์ ดูเรอร์ (Albrecht Durer) ศิลปินผู้ยิ่งใหญ่ในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา ชาวเยอรมัน ผู้มีความสามารถมากมาย หลายด้าน และสร้างสรรค์ศิลปะจำนวนมากไว้ ได้มีบทบาทสำคัญยิ่งในฐานะผู้บุกเบิกสร้างสรรค์จิตรกรรมสีน้ำ

การเขียนภาพสีน้ำในกลุ่มประเทศชาวตะวันตก ได้เริ่มต้นอย่างจริงจังประมาณ ค.ศ.1400 โดยเริ่มในประเทศเยอรมนีก่อน ซึ่งปรากฏหลักฐานเด่นชัดในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 14 ดังจะ เห็นได้จากผลงานของ อัลเบรชท์ ดูเรอร์ (Albrecht Durer 1471- 1528)

ศิลปินชั้นบรมครูแห่งเยอรมนี ดูเรอร์ เป็นศิลปินชาวเยอรมนีซึ่งสนใจการเขียนภาพสีด้วย น้ำมาก ผลงานของเขามีทั้งการใช้สีน้ำระบายให้ทักซ้อนกันและปล่อยให้แห้งแล้วค่อยๆ ซ้ำเข้าหากัน ในขณะที่ยังเปียกอยู่ อาจเรียนได้ว่าเป็นเทคนิคเปียกบนเปียก ในปัจจุบันภาพส่วนใหญ่ที่ดูเรอร์ เขียนขึ้นเป็นทิวทัศน์ นอกจากการเขียนภาพด้วยสีน้ำแล้ว ยังนำสีน้ำมาใช้กับงานพิมพ์ไม้ เพื่อเป็น ภาพประกอบในหนังสือดีดด้วย (สมพร รอดบุญ. 2525: ไม่มีเลขหน้า)

ดูเรอร์ ได้พัฒนาการระบายสีจำตามเส้นทางสีน้ำของดูเรอร์ ซึ่งเป็นที่กล่าวถึงอย่างมากคือ ภาพหน้าคลุมดิน แสดงการสำรวจตรวจสอบธรรมชาติและสะท้อนความเป็นธรรมชาติ ในแง่ของการ ระบายสีน้ำ ดูเรอร์สามารถแสดงพลังคุณสมบัติเฉพาะตัวของสีน้ำได้อย่างเด่นชัด สภาพสีน้ำของ สร้างความรู้สึกต่อสภาพบรรยากาศได้อย่างดี พัฒนาการใช้สีดิบ อย่างอดีตมาสู่การใช้สีที่ผสมกับ อากาศรอบวัตถุ และตลอดชีวิตการเป็นศิลปินของเขานั้น ได้พัฒนาการใช้สีน้ำให้ก้าวหน้าไปอย่าง รวดเร็ว

ดูเรอร์ เป็นศิลปินผู้ยิ่งใหญ่ของเยอรมนี มีบทบาททั้งในฐานะจิตรกรและศิลปินภาพพิมพ์ดูเรอร์ เป็นทั้งนักวิชาการและศิลปินเขาเขียนหนังสือศิลปะ 3 เล่ม สร้างสรรค์ภาพวาดกว่า 1,000 ภาพ ภาพพิมพ์แกะไม้เกือบ 250 ภาพ ภาพพิมพ์ทองแดงประมาณ 100 ภาพ และสร้างสรรค์แล้ว ดูเรอร์ สามารถปรับเปลี่ยนตัวเองสร้างสรรค์ศิลปะหลากหลายลักษณะทั้งการวาดภาพ เขียนภาพ และพิมพ์ ภาพได้อย่างมีคุณภาพยอดเยี่ยม หลังจากนั้นศิลปินเยอรมนีรุ่นหลังดูเรอร์ผู้มีชื่อเสียงคือ โฮลไบน์ (Hans Holbein the Younger) และ ครานาค (Lucas Cranach the Elder) ก็ได้สร้างสรรค์ภาพสีน้ำ คนเหมือนอย่างงดงาม (วรุณ คังเจริญ. 2534: ไม่มีเลขหน้า)

จิตรกรรมสีน้ำในประเทศไทย

การพิจารณาถึงจิตรกรรมสีน้ำสมัยใหม่ย่อมสัมพันธ์กับศิลปะสมัยใหม่ (Modern Art) ซึ่งเกี่ยวข้องกับสังคมสมัยใหม่ สังคมประชาธิปไตย เสรีภาพ และปัจเจกภาพในสังคม เกี่ยวกับเสรีภาพของศิลปิน และเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ศิลปะในลักษณะต่างๆ กัน มีใช้ศิลปะที่สืบทอดกันตามประเพณีนิยม

ศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย อาจมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยที่มีขรัวอินโข่งเป็นตัวแทนยุคสมัยของการสร้างสรรค์จิตรกรรมอิทธิพลศิลปะสมัยใหม่ของยุโรป เมื่อถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เราหันไปรับศิลปะตะวันตกแบบเก่าหรืออาจกล่าวได้ว่าแบบฟื้นฟูศิลปะวิทยา ทั้งสถาปัตยกรรมและจิตรกรรม สมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงพยายามประยุกต์ศิลปะตะวันตกให้เข้ากับศิลปะไทย จนกระทั่งเมื่อถึงโรงเรียนเพาะช่างได้รับการสถาปนาในช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่ระบอบประชาธิปไตย การศึกษาศิลปะและการสร้างสรรค์ศิลปะสมัยใหม่ในเมืองไทยจึงเริ่มแสดงตัวชัดเจนขึ้น

การศึกษาศิลปะและการสร้างสรรค์ในช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 แม้จะเป็นทางด้านจิตรกรรม ประติมากรรม หรือการช่าง อย่างไรก็ตามการสร้างสรรค์สีน้ำก็จะควบคู่ไปด้วยเสมอ แม้จะเป็นที่นิยมมากน้อยในแต่ละช่วงเวลาก็ตาม

ในระหว่างปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 ในช่วงที่สังคมและเศรษฐกิจมีปัญหาทั่วโลกกระยะสงครามเป็นช่วงความเดือดร้อนขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ ที่จะใช้สร้างสรรค์ศิลปะหายาก ศิลปินหันมาใช้สีน้ำเป็นสื่อในการแสดงออกมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2487 ได้มีกลุ่มศิลปินสาขาต่างๆ รวมตัวกันก่อตั้งจักรวรรดิศิลปิน (The League of Artists) จักรวรรดิศิลปินเกิดขึ้นเพื่อการต่อสู้ให้ได้มาซึ่งยุติธรรมในเรื่องของแรงงานสร้างสรรค์ไม่ว่าจะเป็นทางด้านวรรณกรรมหรือทัศนศิลป์ โดยมี สด กุระโรหิต นักคิด นักเขียน และนักต่อสู้เพื่อความยุติธรรมในสังคมได้เป็นผู้นำคนสำคัญของจักรวรรดิศิลปิน ทางด้านทัศนศิลป์ และได้มีการจัดแสดงผลงาน 2 ครั้ง ที่ศาลาเฉลิมกรุง ครั้งแรกระหว่าง 1 – 20 ธันวาคม 2487 และครั้งที่ 2 ระหว่าง 15 – 18 พฤศจิกายน และ 28 พฤศจิกายน -10 ธันวาคม 2488

จากนิทรรศการศิลปะของจักรวรรดิศิลปินได้ปรากฏหลักฐานว่า ศิลปินหลายต่อหลายคนได้มีบทบาทเด่นชัดทางด้านจิตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านจิตรกรรมสีน้ำ เช่น เฉลิม นาคีรักษ์ มานะ บัวขาว วรรณสิทธิ์ ปุณณัช วิจิตร ศุภโยธิน เปรม ไสยวงศ์ ซึ่งเป็นศิลปินจากโรงเรียนเพาะช่าง รวมทั้งศิลปินสมัครเล่น ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช และ สด กุระโรหิต

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เฉลิมนาคีรักษ์ ที่สร้างสรรค์งานจิตรกรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งจิตรกรรมสีน้ำ สีน้ำมัน และจิตรกรรมแบบไทยประยุกต์ จนเป็นที่กล่าวขานกันทั่วไป สำหรับจิตรกรรมสีน้ำของฉลิมนาคีรักษ์ นิยมเขียนภาพทิวทัศน์สีสะอาดสดใส แสดงรอยพู่กันและการตัดสินใจที่รุนแรงมั่นใจ แสดงภาพและเงาชัดเจน แม้ศิลปะ พีระศรี ก็ยกย่องชื่นชมเป็นอย่างมาก

ช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ศิลปินต่างชาติชาวญี่ปุ่นคนหนึ่งชื่อ โยโกต้า ได้เข้ามาสอนจิตรกรรมสีน้ำอยู่ที่โรงเรียนเพาะช่าง ซึ่งอาจมีผลต่อการสร้างสรรค์จิตรกรรมสีน้ำของฉลิมนาคีรักษ์ ด้วย ทั้งการสอนและรูปแบบจิตรกรรมสีน้ำของโยโกต้าได้ส่งอิทธิพลมาสู่ผู้ศึกษาศิลปะในสังคมไทยด้วย

หลังจากนั้นก็มีศิลปินสีน้ำได้ที่โดดเด่นคนหนึ่งคือสวัสดิ์ ดันติสุข เป็นศิษย์ของฉลิมนาคีรักษ์ แสดงลักษณะเฉพาะตัว แม้จะแสดงลักษณะเหมือนจริงตามธรรมชาติในระยะแรกช่วง พ.ศ. 2490 ต่อมาก็ได้เปลี่ยนแปลงโดยการแสดงกลวิธีให้เกิดความสับสนและการไหลซึมของสีน้ำมากขึ้น การสร้างสรรค์จิตรกรรมสีน้ำระยะหลังจะสะท้อนรูปทรงธรรมชาติที่เรียบง่าย และแสดงประกายแสงชัดเจน

นอกจากศิลปินสีน้ำที่ผ่านการศึกษาจากสถาบันศิลปะโดยตรงแล้ว ยังมีศิลปินสมัครเล่นที่มีบทบาทในการสร้างสรรค์จิตรกรรมสีน้ำที่มีคุณภาพ คือ ม.จ.การวิก จักรพันธุ์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช และสด คุรุเมะโรหิต

สำหรับจิตรกรรมสีน้ำสมัยใหม่ในปัจจุบัน ได้พัฒนาสู่ระบบการสอนและการสร้างสรรค์โดยการนำของอารี สุทธิพันธุ์ ที่พยายามผสมผสานระบบจากตะวันตก ตะวันออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะจิตรกรรมสีน้ำของจีน และพัฒนาการจิตรกรรมสีน้ำของไทยเข้าด้วยกัน อารี สุทธิพันธุ์ ได้เสนอการสร้างสรรค์จิตรกรรมสีน้ำในระบบ เอ.เอส. (A.S. System) ทั้งการเผยแพร่การสร้างตำราบทความ การเผยแพร่ต่อผู้สนใจ การแสดงผลงานจิตรกรรมสีน้ำของตน และการสอนที่มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ดังนั้น การสอนวิชาการระบายสี (Painting) โดยให้เสรีภาพนักเรียนระบายตามที่เห็นตามความรู้สึก ตามที่รู้สึก ตามที่คาดฝันและตามเสรีภาพ โดยให้เขาปฏิบัติจริงดังกล่าวนี้มีสมมติฐานอยู่ว่า

1. การทดลองทำจริงนั้น สามารถกำหนดได้เป็นปัญหา เพื่อเป็นการทดลองด้วยสีน้ำด้วยอุปกรณ์ตามความเข้าใจ ความใฝ่รู้ และความต้องการเฉพาะตนได้
2. การทดลองทำจริงนั้น สามารถสร้างสรรค์รูปแบบการระบายสีน้ำจากผลการทดลองนั้นๆ ได้ และนำไปสร้างสรรค์ได้ตลอดไป
3. การทดลองทำจริงนั้น สามารถปลูกฝังทัศนคติเชิงใฝ่รู้ ตลอดไปสำหรับเราได้

สำหรับการส่งเสริมให้ทำกิจกรรมร่วมกันนั้น เราเชื่อว่า การทำกิจกรรมสีน้ำ ผู้เรียนจะมีความรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติของสี วัสดุ มีทักษะการใช้มือ ตา สมอง รู้จักใช้เวลาและบริเวณว่าง และมีทัศนคติที่ดีในเชิงเปรียบเทียบและสร้างสรรค์ศิลปะ และในที่สุดก็จะรู้ว่าสีน้ำนั้นง่าย

สำหรับด้านครูผู้สอนก็คาดหวังว่า ผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์ตามที่จัดให้ ตามที่ตกลงกันอย่างเหมาะสม เป็นกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ และเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ คุ่มเวลา นอกจากนี้ก็คาดหวังว่าผู้เรียนจะนำประสบการณ์ไปประกอบอาชีพหรือนำไปเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาระดับต่อไป หรือนำไปประกอบแสดงความคิดเห็น เพื่อพัฒนาวิชาชีพในการระบายสีต่อไป

พูดถึงความคิดเห็น ในที่นี้หมายถึง สภาพที่ทำให้ปรากฏเป็นรูปหรือเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในใจโดยได้รับการไตร่ตรอง พินิจพิจารณา ค้นหาความจริงอย่างรอบคอบตลอดเวลาที่ทดลองนั้นเป็นการแสวงหาความจริง ตามสภาพต่างๆ ที่ทำให้ปรากฏความคิดเห็นอาจบันทึกด้วยภาษาหรือแสดงออกโดยการพูดจาได้เช่นกัน

อาจมีคำถามว่า ความคิดเห็นที่ไม่สามารถบันทึกหรือแสดงออกโดยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งมีไหม คำตอบก็คือ ผู้แสดงออกควรรู้ว่า สิ่งใดควรแสดงออก สิ่งใดไม่ควรแสดงออกและการแสดงออกนั้นควรจุดประกายความคิดสร้างสรรค์เป็นดีที่สุด

อย่างไรก็ดี สามารถสรุปแบบกิจกรรมทดลองได้เช่น

1. การระบายเรียบสีเดียว (Flat Wash Technique)
2. การระบายหลายสีอย่างเสรี (Free Paint)
3. การระบายสีหลายสีตามวิธีระบายเรียบ
4. การระบายบนเทปที่กำหนดให้
5. การระบายเรียบทับเส้นรอยแปรง
6. ระบายเรียบหลายสีโดยถูกจำกัดด้วยรูปทรง
7. ระบายเรียบบนพื้นที่ที่กำหนดให้
8. ระบายเรียบและเสรี (Free Flat-Wash)

จากการทดลองกิจกรรมปฏิบัติจริงตามเทคนิคและกระบวนการสร้างสรรค์ ปรากฏเป็นแบบอย่างลักษณะต่างกันของรูปแบบสีน้ำ 6 รูป คือ

1. รูปแบบที่เกิดจากวิธีระบายสีเปียกบนเปียกเสร็จในเวลา (Simultaneous and Wet into Wet Painting)
2. รูปแบบที่เกิดจากวิธีระบายเรียบ แห้งและระบายทับได้หลายชั้น (Varieties of Layer and Under Painting)

3. รูปแบบที่เกิดจากวิธีระบายเรียบหลายสี หลายน้ำหนักร (Dabbing and Patching Painting)

4. รูปแบบที่เกิดจากวิธีระบายสีอ่อน-แก่ ผลัก-ดึง (Values and Push Pull Painting)

5. รูปแบบที่เกิดจากวิธีระบายเรียบบนเส้นร่องรอยพู่กัน (Brush Virtuoso and Wash Painting)

6. รูปแบบที่เกิดจากวิธีล้างออก คัดเลือก ตัดต่อเติม (Eradicate and Wipping off Painting)

ได้ความหลากหลายรูปแบบที่เกิดจากการทดลองทำจริงนั้น อาจมีลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้

1. ลักษณะตามเส้นแบบไม่มีผิดเพี้ยน
2. ลักษณะตามการรับรู้เฉพาะตน
3. ลักษณะตามโครงสร้าง
4. ลักษณะตามความรู้สึก
5. ลักษณะตามสัญลักษณ์

อารี สุทธิพันธุ์ (2544: สัมภาษณ์) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการใช้สีน้ำ โดยเน้นการลงมือปฏิบัติจริง ที่เน้นความสำคัญของผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Centered) ซึ่งทุกคนสามารถระบายสีน้ำได้ เมื่อระบายแล้วจะเกิดทักษะจากประสบการณ์และทัศนคติจากผลงานตามแนวทางการเรียนการสอนที่ว่า ผู้เรียนจะได้รับความรู้ ได้มีทักษะและมีทัศนคติจากประสบการณ์นั้นๆ (Knowledge, Skill, Attitude) ว่า

เรื่องของความรู้ จะต้องตกลงกันให้แน่นอนว่ามีความสำคัญมากสำหรับครูศิลปะ เพราะว่าเมื่อมีความรู้แล้ว ก็สามารถสร้างสรรค์ภาพลักษณ์ที่มีความเป็นพื้นฐานข้างหลังได้

สำหรับความรู้ ผมอยากอธิบายรวมกันกับความคิด เป็นเรื่องของความรู้และความคิดเป็นเรื่องของสมอง โดยพิจารณาจากปัจจัยเหตุที่ทำให้คนเราคิดจากสิ่งเร้า สามกลุ่มคือ 1) สิ่งเร้าที่ทำให้เกิดปัญหา 2) สิ่งเร้าที่ทำให้เกิดความต้องการ และ 3) สิ่งเร้าที่ทำให้สงสัย สิ่งเร้าทั้งสามประการนี้เป็นต้นเหตุให้เราคิดและตัดสินใจ ซึ่งทำให้เกิดเป็นความคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์ที่ได้เสนอแนะให้คิดสามแนวทางอีกเช่นกัน เช่น 1) คิดหลังจากเพิ่มแรงเข้าไปในภาพลักษณ์นั้น 2) คิดหลังจากเปลี่ยนมุมมอง และ 3) คิดหลังจากที่ได้ลดทอนย่อให้เล็กลง (Motion-Direction-Reduction)

ในตอนนี้จะขยายผลจากการรับรู้เกี่ยวกับภาพลักษณ์ที่มีความรู้สึบนับสนุนอยู่เบื้องหลังโดยจะเริ่มจากคำถามที่ว่า 1.ความรู้คืออะไร และ 2.ความรู้มาจากไหน มีความสำคัญมากน้อยเพียงใด จนกลายเป็นการรู้จัก และการรู้คตินั้นๆ ได้มาจากแหล่งใดในแวดวงศิลปะที่มองเห็น

คำถามแรกที่ว่า ความรู้คืออะไร ตอบตามสามัญสำนึกได้ว่า ความรู้คือสิ่งที่ได้จากการรู้ก่อน เรารู้อะไรเป็นอะไร อะไรอยู่ที่ไหน หลังจากที่เราได้แล้ว ก็สิ่งที่นำมาจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังได้เป็นความรู้ (Know – Knowledge)

การรู้อ่อนนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ 1)รู้เรื่องทั่วไป 2)รู้เรื่องเฉพาะ 3)รู้วิธีทำ และ 4)รู้ว่าจะทำอะไร (Know that ,Know how to do , Know What to do)

สำหรับที่สองที่ว่า ความรู้ได้มาจากไหน สามารถตอบได้ว่า ความรู้ได้มาจากแหล่งความรู้คิดเด่นๆ 4 ทาง คือ

1. ความรู้คิดที่ได้มาจากเหตุผล (Rational)
2. ความรู้คิดที่ได้มาจากการทดลอง (Empiricle)
3. ความรู้คิดที่ได้มาจากการได้ถาม สงสัย (Inquiry)
4. ความรู้คิดที่ได้มาจากการครุ่นคิด แวบขึ้น (Intuition)

แหล่งความคิดดังกล่าวทั้ง 4 นี้ สามารถอธิบายขยายผลคลุมพื้นที่ได้จากต้นคิด ตามมุมมองของนักปรัชญา จนได้รับการรู้คิดบนเส้นทางตามหมายเลข 1 – 4 ดังต่อไปนี้

1. ความรู้คิดที่ได้มาจากเหตุผล เส้นทางหมายเลข 1 ต้นคิดคือ เรอเน่ เกสส์การ์ด (Rene Des' Cartes. 1596 – 1560) เรอเน่ เชื่อคล้ายกับโสกราตีส ที่เชื่อว่า ความรู้ที่แน่นอนจะได้มาด้วยการใช้เหตุผลเท่านั้น เหตุผลเป็นที่มาของการรู้จริงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เราไม่สามารถยอมรับว่าอะไรจริงจนกว่าเราจะรับรู้มันได้อย่างชัดเจนเสียก่อน โดยการแตกปัญหาที่ซับซ้อนให้เล็ก เป็นส่วนย่อย ไม่ซับซ้อน แล้วพิจารณาคิดส่วนย่อย ทำให้ง่ายทุกความคิดทั้งเหตุและผล ทำให้ง่ายทั้งความคิดที่สร้างขึ้น หรือด้วยความคิดที่มาจากโลกภายนอก หรือด้วยความคิดที่ติดตัวเรามาทบทวน เปรียบเทียบอย่างมีเหตุผล เดส์การ์ดแนะนำให้เริ่มจากการสงสัย เมื่อคนเราเริ่มจากการสงสัยก็จะคิดได้ และเมื่อคิดได้ก็เป็นคนได้ เขาพูดว่าฉันคิด ดังนั้นฉันจึงอยู่ เขาสรุปอย่างน่าฟังว่าเหตุผลและการมีอยู่มีความสัมพันธ์กัน สิ่งใดที่เราสามารถใช้เหตุผลได้อย่างชัดเจน สิ่งนั้นย่อมมีอยู่ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เกิดการรู้คิด ที่น่าสนใจยิ่ง นี่เป็นเส้นทางหมายเลข 1 ของการรู้คิด

2. ความรู้ที่ได้มาจากการทดลอง เส้นทางหมายเลข 2 ต้นคิดคือ จอห์น ล็อก (John Lock. 1632 – 1704) ล็อก มองว่าไม่มีสิ่งใดที่ไม่ได้มาจากการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัส และเพื่อให้เห็นว่าประสาทสัมผัสสำคัญ เพราะช่วยให้เกิดความคิด ล็อกก็มองต่อไปว่า มนุษย์มีจิตใจว่างเปล่าเหมือนกระดานขาว เมื่อมีความอยากรู้อยากเห็นอยากสัมผัส ก็ทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง อาจทำโดยใช้วิธีลองผิดลองถูก หรือวิธีทดลองปฏิบัติจริง และเขาก็ไม่เห็นด้วยกับพวกเหตุผลที่ว่า มีความคิดมาจากภายนอก มีความคิดที่สร้างขึ้น และมีความคิดติดตัวมาเพื่อแสวงหาเหตุผลและเขาให้เหตุผลว่า

ความคิดเกี่ยวกับเหตุผลดังกล่าว มีประเด็นโต้แย้งได้คือ

1. ถ้าทุกคนมีความคิดเป็นเหตุเป็นผลติดตัวมา ก็จะมีความคิดอย่างนั้นเท่าๆ กันทุกคน และเป็นความคิดอย่างเดียวกัน คล้ายกับร่างกายมีแขนขาอย่างนั้นจริงหรือ

2. แม้ว่าทุกคนจะมีความคิดเหมือนกัน ก็ไม่ได้หมายความว่า ความคิดนั้นจะต้องติดตัวมา

3. การที่เราทำได้และทำอะไรได้นั้น เพราะประสบการณ์และการลองผิดลองถูกของเรา ต่างหาก นี่เป็นเส้นทางหมายเลข 2 ของการรู้คิด

3. ความรู้คิดที่ได้มาจากการรับรู้ สงสัย ประทับใจ ได้ตาม เส้นทางหมายเลข 3 ต้นคิดคือ เดวิด ฮิวม์ (David Hume. 1711-1776) ฮิวม์มองว่า ความรู้ทั้งหลายเกิดจากความประทับใจซึ่งเป็น ต้นเหตุของการรับรู้ที่มีค่ายิ่ง โดยฮิวม์เชื่อว่าการรับรู้ของคนเรามีสองลักษณะคือ สิ่งที่เราเรียกว่าภาพ ประทับใจ และมโนภาพ มโนภาพคือ ภาพที่เกิดขึ้นหลังจากได้รับรู้มีภาพประทับใจแล้วเขาขยาย ความต่อไปอีกว่า จิตมีความสามารถในการติดต่อ ประกอบภาพขึ้นใหม่อย่างน่าทึ่ง หลังจากการรับรู้ ประสาทสัมผัสที่ประทับใจแล้ว จิตก็ยังสามารถจัดลำดับมโนภาพได้อีก เป็นมโนภาพเชิงเดี่ยว และ มโนภาพเชิงซ้อน และทั้งยังเปิดประเด็นต่าง ๆ ของความรู้คิดอีก เช่น ประเด็นของการประสาน สัมพันธ์ (Law of Association) ประเด็นของความคล้ายคลึงกัน (Law of Similarity) ประเด็น ของความใกล้ชิดกัน (Law of Closure)

ประเด็นต่าง ๆ ที่ได้จากความประทับใจและการรับรู้ ก่อให้เกิดความสงสัยบนเส้นทาง หมายเลข 3 นี้ สามารถทำให้ผู้สนใจเปิดประเด็นโต้แย้งได้หลากหลาย อย่างไรก็ตามนักคิดในกรอบ ของความประทับใจและการรับรู้ ยอมรับความจริงอย่างหนึ่งว่า ประเด็นต่าง ๆ ที่โต้แย้งกันนั้นไม่มี ผลสรุปเป็นแพ้นะเหมือนกับการแข่งกีฬา แต่เป็นเรื่องของความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ คล้ายกับว่า สภาได้ผ่านกฎหมายฉบับนี้ออกมา ดังนั้นผู้เป็นพลเมืองของประเทศจึงควรปฏิบัติตามกฎหมายนี้ ทั้งๆ ที่ในหลายครั้งกฎหมายดังกล่าวขัดแย้งกับความเชื่อของประชาชน และเสียความรู้สึกด้วย ผู้ร่วมเดินทางเส้นทางหมายเลข 3 นี้ ท่านหนึ่งคือ อิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant. 1724-1804) คานท์มองว่า ความรู้ไม่ได้เกิดจากการคิดหาเหตุผลอย่างเดียว หรือไม่ได้เกิดจากการรับรู้ตามประสบการณ์ แต่ละเรื่อง แต่มันเกิดจากการประสานสัมพันธ์กันระหว่างรูปและเนื้อหาสาระ (Form/ content) หมายความว่าระหว่างสิ่งต่าง ๆ อย่างที่มันเป็นกับสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏต่อการรับรู้ของเรา เราไม่สามารถมีความรู้ที่แน่นอนเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ อย่างที่มันเป็น เราทำได้แต่ว่าสิ่งปรากฏต่อเราอย่างไร คล้ายกับเราได้คิดว่าจะเป็นอย่างนั้นกับมันเป็นอย่างนั้นอยู่ แล้วมันเป็นไปได้ไหม มันเป็นไปได้แล้ว

ตัวเราเป็นต้นแบบของเจตจำนงเสรี เมื่อเราเลือกที่จะไม่เห็นแก่ตัว แม้ว่าการเลือกของเรา มันจะทำให้เราเสียประโยชน์ ก็แสดงว่าเรากำลังใช้เสรีภาพของเราตามเจตจำนงเสรีของเขาแล้ว และ ดังนั้นก็อยู่เสมอกับว่าคนเราสามารถตกเป็นทาสของความหลงในตัวตนของตนเองได้ง่าย เสรีภาพและเจตจำนงเสรีจะช่วยดึงให้เราพ้นจากสิ่งเหล่านั้น ถึงตรงนี้สามารถกล่าวได้ว่า เส้นทางหมายเลข 3 มีส่วนประสานเส้นทางหมายเลข 1 และหมายเลข 2 ที่ผ่านมาก่อน เป็นเส้นทางแสดงออกที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการคิดของคนเรา และแฉวงศิลปะที่มองเห็นอย่างมาก

4. ความรู้ที่ได้มาจากการครุ่นคิด การแวบขึ้น เส้นทางหมายเลข 4 ต้นคิดคือ อังรี แบร์กซอง (Henri Bergson. 1859 – 1941) แบร์กซอง มองว่าความรู้ทั้งหลายอยู่ในปัญญาของมนุษย์ เป็นความฉลาด หลังจากที่ได้คิดทบทวน สอบทานด้วยการใช้สติปัญญาแล้ว ก็จะได้เป็นความคิดรวบยอด เฉพาะเป็นความรู้บางส่วนหรือทั้งหมด เพื่อนำไปติดต่อ การติดต่อ การครุ่นคิด การคิดทบทวน ร่วมด้วยได้ บางทีก็สามารถอธิบายได้เว้นไว้แต่คนนั้นจะต้องครุ่นคิดนี้ นักปรัชญาบางท่านมองในกรอบวิทยาศาสตร์ เช่น เฮเกล มองว่า ความคิดเคลื่อนไหว ให้ไหลไปตามกระแสของชนบในอดีตร และเงื่อนไขทางวัตถุที่มี ปรากฏในเวลานั้น คือเรื่องที่เรากำหนดว่าจะต้องคิดประวัติศาสตร์ เหมือนกับแม่น้ำสายหนึ่งที่มีการเคลื่อนไหว ทุกๆ จุด ตรงที่ใดที่หนึ่ง บริเวณใดบริเวณหนึ่งอยู่เสมอ บางส่วนบางตอนในแง่มุมของประวัติศาสตร์ ประเด็นต่างๆ จะถูกกำหนดโดยน้ำตกที่วน และน้ำวน ที่ต้นน้ำ เคลื่อนไปคล้ายกับในธรรมชาติซึ่งถูกกำหนดโดยก้อนหินข้างตลิ่ง

เหตุผลเป็นสิ่งที่เคลื่อนไหว เป็นกระบวนการ เป็นเรื่องก้าวหน้า ความรู้ของคนเราขยาย และก้าวหน้าตลอดเวลา จากการรู้จักตัวเองไปสู่การพัฒนาตัวเอง คนเราจะอยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องอยู่ร่วมกับคนอื่น มีมนุษย์สัมพันธ์ เป็นสังคมไม่มีใครลาออกจากสังคมได้ ดังนั้นบนเส้นทางหมายเลข 4 จึงเป็นเส้นทางที่ต้องขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง ครุ่นคิดตลอดเวลาต้องลงมือกระทำจริงอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะทำให้ได้รู้คิดในประเด็นต่าง ๆ สม่าเสมอ และพัฒนาต่อไปด้วย

บนเส้นทางหมายเลข 4 ดังกล่าว ที่พาดผ่านบนพื้นที่แหล่งความรู้ที่ตอบคำถามที่ว่า ความรู้คิดได้มาจากไหน สามารถนำไปเป็นแนวทางเพื่อตอบคำถามในแฉวงศิลปะที่มองเห็น หรือทัศนศิลป์ได้ เช่น มีคำถามว่า การรู้คิดในแฉวงศิลปะที่มองเห็นเป็นความรู้คิดมาจากแหล่งใด ก่อนตอบคำถามนี้ควรจับกลุ่มความรู้แบ่งเป็น 2 พวก คือ พวกความรู้ที่สามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ได้ และพวกความรู้ที่เก็บไว้เป็นเจ้าของ (Applicable Knowledge = Possessive Knowledge) ความรู้ทั้งสองกลุ่มนี้ ผู้สนใจศิลปะสมัยใหม่ต้องให้ความสำคัญเท่าๆ กันและเมื่อคำถามอยู่ที่การคิดในแฉวงศิลปะที่มองเห็น และศิลปะที่มองเห็นนั้นเป็นศิลปะมองเห็นแขนงใด การลาก (Drawing) การระบายสี (Painting) การแสดง (Performing) การปั้น (Modeling) การออกแบบ (Designing) ฯลฯ

เราอาจตอบคำถามได้หลายรูปแบบของทัศนศิลป์ที่เห็นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแขนงการลากและการระบายสี ซึ่งมีลักษณะเด่น 5 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะตามต้นแบบไม่ผิดเพี้ยน ใช้การรู้คิดบนเส้นทางหมายเลข 1 หมายเลข 2 หมายเลข 3
2. ลักษณะตามการรับรู้เฉพาะตน ใช้การรู้คิดบนเส้นทางหมายเลข 2 หมายเลข 3
3. ลักษณะตามโครงสร้าง ใช้การรู้คิดบนเส้นทางหมายเลข 1 หมายเลข 3
4. ลักษณะตามความรู้สึก ใช้การรู้คิดบนเส้นทางหมายเลข 3 หมายเลข 4
5. ลักษณะตามสัญลักษณ์ ใช้การรู้คิดบนเส้นทางหมายเลข 1 หมายเลข 3

คำตอบตามลักษณะรูปแบบการลากและการระบายสีดังกล่าว เป็นการนำเสนอเพื่อให้เกิดการครุ่นคิด และคิดทบทวนต่อไป ซึ่งในที่สุดก็คาดว่าจะได้เป็นความคิดใหม่ กระทำใหม่ที่สามารถอธิบายให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมและในที่สุดก็สามารถเปิดประเด็นใหม่ๆ ไว้ในแวดวงของศิลปะที่มองเห็น เช่น ประเด็นเกี่ยวกับการเลียนแบบธรรมชาติ (The Imitation of Nature) ประเด็นเกี่ยวกับการแสดงออกส่วนตน (The Expression of Self) และประเด็นเกี่ยวกับการสร้างสรรค์จินตนาการ (The Creation of Imagination) สอดคล้องกับความคิดใหม่ที่ว่าความจริงเป็นเรื่องที่ยากที่มนุษย์เราเข้าใจได้อย่างทะลุปรุโปร่ง ทุกแง่ทุกมุมโดยสมบูรณ์ ทั้งนี้เฉพาะความจริงประกอบด้วยความหลากหลาย ที่น่าสนใจและสำคัญยิ่งก็คือ การเปิดประเด็นใหม่ๆ ในแง่มุมต่างๆ ของความจริงของแต่ละยุคแต่ละสมัยต่างหากที่ควรรู้และต้องศึกษา หากเป็นที่เข้าใจได้ตรงกันก็พบว่า ความจริงไม่ใช่เรื่องสำคัญ ความสำคัญที่อยู่ว่าเมื่อเรายอมรับบางเรื่องว่าเป็นความจริงแล้ว สิ่งที่เรายอมรับนั้น จะมีผลอย่างไร และจะทำให้เราเป็นอะไรต่างหากและขณะเดียวกันต้องนึกเกี่ยวกับการรู้ยู่เสมอว่าจงอย่าเชื่อโดยไร้เหตุผลและไม่ไตร่ตรองให้ถี่ถ้วนลึกซึ้ง จงอย่าเชื่อง่ายๆ ถึงแม้ข้อเขียนนั้นจะมาจากตำราหรือมาจากอาจารย์ผู้มีชื่อเสียงโด่งดังเพียงใดก็ตาม ทั้งนี้เพราะข้อความที่อ้างนั้นอาจคัดลอกมาไม่ครบถ้วน หรือปราชญ์ผู้นั้นอาจเขียนไว้ตอนที่ยังขาดความแตกฉานทางวิชาการความรู้ ความคิด และความหมาย น่าจะต้องเกี่ยวโยงสัมพันธ์เป็นหนึ่งเดียว ดังนั้น การตอบคำถามจึงต้องนำลักษณะและการรู้คิดมาตอบรวมกัน ได้ดังกล่าวมาแล้ว

8. เอกสารเกี่ยวกับการเรียนการสอนการวาดภาพสีน้ำของอารี สุทธิพันธุ์

อารี สุทธิพันธุ์ (2534: 1) กล่าวถึงแนวทางการนำเสนอวิธีการระบายสีน้ำแบบนี้ว่า

ได้มาจากปรัชญาการศึกษาแบบพิพัฒนาการ (Progressive Education) ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยจัดกิจกรรมให้นักเรียนทดลองปฏิบัติจริง เพื่อจะได้พัฒนา มือ ตา และสมอง พร้อม ๆ กันโดยสอดคล้องกับความคิดตามแนวทศนกลุ่มจิตวิทยาเกสตัลท์ (Gestalt) ที่ว่า ความเจริญงอกงามของนักเรียนจะเริ่มจากกล่อมเนื้อใหญ่ไปสู่กล่อมเนื้อเล็ก ทำให้สรุปเป็นความเชื่อได้ว่า ส่วนรวมมีความสำคัญกว่าส่วนย่อย และการเน้นความเชื่อนี้ นักเรียนจะเห็นความสำคัญของรูปและพื้นฐานเป็นเอกภาพซึ่งหมายถึงส่วนรวมนั่นเอง

วิธีการระบายสีน้ำที่นำเสนอนี้ พยายามให้นักเรียนเข้าใจส่วนรวมซึ่งในที่นี้หมายถึงเทคนิคพื้นฐานที่จำเป็นจากการระบายสีน้ำ โดยการระบายเรียบที่ถือตามแนวคิดของศิลปินฝรั่งเศส ที่กล่าวว่า จิตรกรรมก็คือ จิตรกรรม จิตรกรรมมิใช่การสร้างรูป (Painting is Painting Not Picture Making) และเทคนิคเฉพาะสำหรับถ่ายทอดรูปแบบโดยคาดหวังว่านักเรียนเข้าใจและระบายตามเทคนิคพื้นฐานได้แล้วก็จะสามารถค้นพบเทคนิคเฉพาะตนเองต่อไป

เมธี ปิลันธนาพันธ์ (2522: 89-92) กล่าวถึงหลักการของทฤษฎีการศึกษาลัทธิพิพัฒนาการนิยมไว้ว่า

หลักของทฤษฎีการศึกษาลัทธินี้มีอยู่ด้วยกัน 6 ประการคือ

1. การศึกษาเป็นชีวิต ไม่ใช่เป็นการเตรียมตัวเพื่อชีวิต หลักนี้ยึดถือว่าการมีชีวิตอยู่อย่างฉลาด จะต้องเกี่ยวข้องกับการตีความของประสบการณ์และการปฏิรูปประสบการณ์

2. การเรียนรู้ต้องสัมพันธ์กันโดยตรงกับความสนใจของนักเรียน นักศึกษา ฝ่ายลัทธิพัฒนาการนิยมมุ่งที่เด็กเป็นศูนย์กลาง (Child Center) กระบวนการเรียนรู้ส่วนใหญ่จะคำนึงถึงเด็กรายบุคคล ครูควรเป็นผู้แนะแนวทางและจัดประสบการณ์ด้วยการควบคุมสิ่งแวดล้อมที่จะทำให้เด็กได้รับความเจริญงอกงาม อันหมายถึงการเพิ่มพูนปัญญา (Intelligence) ในการจัดการชีวิตและมีปัญญาในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

3. การเรียนรู้ในเนื้อหาต่างๆ ต้องกระทำด้วยการแก้ปัญหา ซึ่งการเรียนรู้มีหลักอยู่ 2 คำ คือ ประสบการณ์ กับการทดลอง เนื้อหาวิชาจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามที่มนุษย์ปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมของตน โดยให้ผู้เรียนมีการค้นพบความรู้ใหม่ๆ

4. บทบาทของครูจะต้องไม่ให้เด็กทำตาม แต่ครูจะต้องเป็นผู้ให้คำแนะนำ เพื่อช่วยให้นักเรียนไปสู่จุดหมายปลายทาง เป็นผู้แนะแนว เป็นผู้ประสานงานแต่ไม่ใช่เป็นผู้ใช้อำนาจ

5. ส่งเสริมความร่วมมือมากกว่าแข่งขัน ฝ่ายลัทธิพิพัฒนาการนิยมเห็นว่าความรักและความเป็นมิตรต่อกันเป็นสิ่งที่เหมาะสมในการศึกษามากกว่าการแข่งขันกันระหว่างบุคคล

6. ยอมรับหลักการประชาธิปไตย ที่จะส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ การแสดงออกซึ่งเป็นเงื่อนไขจำเป็นของความเจริญงอกงามที่แท้จริง อุดมคติของประชาธิปไตยนั้น คือ การแบ่งปันประสบการณ์ต่อกัน

แนวคิดการสอนการวาดภาพสีน้ำของ อารี สุทธิพันธุ์ ด้านจิตวิทยา

ความคิดของนักจิตวิทยาในกลุ่มเกสตัลท์ (Gestalt Psychology)

คำว่า Gestalt อเนกกุล กรีก (2517: 9) กล่าวเป็นภาษาเยอรมัน แปลว่าโครงสร้างแบบแห่งการรวมหน่วย นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีความคิดเห็นที่เน้นในเรื่องส่วนรวมมากกว่าส่วนย่อย เฟื่องเสียงส่วนรวมทั้งหมดในลักษณะที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Unique) กล่าวคือ การที่คนเรามองเห็นสิ่งต่างๆ นั้น เราจะรับรู้ลักษณะทั้งหมดเป็นส่วนรวมรายละเอียดจะถูกมองข้ามไปไม่ได้รับการเอาใจใส่ นอกจากจะพิจารณาในแง่ที่เกี่ยวข้องกับส่วนรวมเท่านั้น

อบรม สนิทบาล (ม.ป.ป.: 22-24) กล่าวถึงแนวคิดที่สำคัญของจิตวิทยาเกสตัลท์ว่ามี 2 ประการคือ

1. การรับรู้ (Perception) การรับรู้เป็นรากฐานของการเรียนรู้ การรับรู้เกิดจากได้มีการแปลอาการสัมผัสออกมาเป็นความหมาย แต่ละคนอาจมีความรู้ต่างกันได้ แม้ว่าจะมีการสัมผัสเหมือนกัน และการรับรู้ของแต่ละคนไม่จำเป็นต้องถูกต้องกับความจริงเสมอไป เช่น ภาพลวงตา เป็นต้น

2. การหยั่งเห็น (Insight) เป็นการเรียนรู้โดยการแก้ปัญหา เกสตัลท์ให้ความเห็นว่าการแก้ปัญหาเป็นวิธีการเรียนรู้ของคนและสัตว์ชั้นสูง ความคิดที่เกิดขึ้นเมื่อมีการแก้ปัญหาได้ลุ่ลงไป เรียกว่า การหยั่งเห็น การที่คนเราเกิดการเรียนรู้ได้นั้น จะต้องเริ่มศึกษาจากส่วนรวมกว้าง ๆ ก่อน แล้วจึงศึกษารายละเอียดปลีกย่อยเล็กซึ่งภายหลัง

กมลรัตน์ หล้าสงฆ์ (2528: 191-195) จากการทดลองของกลุ่มเกสตัลท์ สรุปเป็นกฎการเรียนรู้ได้ 4 กฎ เรียกว่ากฎการจัดระเบียบเข้าด้วยกัน (Laws of Organization)

1. กฎแห่งความแน่นอนและชัดเจน (Laws of Pregnans) คือการเรียนรู้ที่ดีจะต้องเกิดความแน่นอนชัดเจน

2. กฎแห่งความคล้ายคลึง (Law If Similarity) เป็นกฎแห่งการวางรูป เช่น กลุ่มของเส้นหรือจุดที่คล้ายคลึงกันจะรับรู้สิ่งเดียวกัน

3. กฎแห่งการความต่อเนื่องหรือใกล้เคียง (Law of Proximity) สารสำคัญของกฎนี้มีอยู่ว่า ถ้าสิ่งใดหรือสถานการณ์ใดเกิดขึ้นในเวลาต่อเนื่องกัน หรือเวลาใกล้เคียงกัน อินทรีย์จะเกิดการรับรู้ว่าเป็นเหตุและเป็นผลกัน

4. กฎแห่งการสิ้นสุด (Law of Closure) สารสำคัญของกฎนี้ คือ แม้ว่าสถานการณ์หรือปัญหายังไม่สมบูรณ์ อินทรีย์จะเกิดการเรียนรู้ได้จากประสบการณ์เดิมต่อสถานการณ์นั้น

จากแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ดังนี้

ด้านการรู้จากความเชื่อที่ว่ามนุษย์จะพัฒนาไปตามความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งน้ำจึงไม่ควรยึดทฤษฎีเหมือนจริงทางศิลปศึกษาดังอดีต แต่ควรมรสภาพแปรไปตามความเปลี่ยนแปลงและต้องคำนึงถึงความต้องการของเด็กโดยดำเนินการสอนตามหลักของการเรียนรู้ที่เชื่อว่าสิ่งแวดล้อมและการดำเนินชีวิตของคนเราทำให้เกิดปัญหา เมื่อแก้ปัญหาได้ก็จะเกิดการเรียนรู้ขึ้น ในการฝึกปฏิบัติกิจกรรมควรให้เด็กมีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาของตนเอง โดยการทดลองและให้มีส่วนร่วมในการสรุปความรู้ ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และแนวคิดต่างๆ ที่เกิดจากการเรียนรู้และการปฏิบัติ

สรุปหลักการสำคัญในการสอนระบบ เอ.เอส (ประเสริฐ ศีลรัตน. 2534: 23-24) หรือหลักการสอนवादภาพสีน้ำแบบอาร์ สุธิพันธุ์

จากแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น เมื่อนำมาพิจารณาในแง่การศึกษาวิธีสอนแบบอาร์ สุธิพันธุ์ แล้ว พอสรุปเป็นหลักการสำคัญได้ดังนี้

1. ด้านการเรียนรู้ จากความเชื่อที่ว่ามนุษย์จะพัฒนาไปตามความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งน้ำจึงไม่ควรยึดทฤษฎีเหมือนจริงทางศิลปศึกษาดังอดีต แต่ควรมีสภาพแปรไปตามความเปลี่ยนแปลง และการเปลี่ยนแปลงนี้จึงต้องคำนึงถึงความต้องการของเด็กโดยดำเนินการสอนตามหลักของการเรียนรู้ที่เชื่อว่า สิ่งแวดล้อมและการดำเนินชีวิตของคนเราทำให้เกิดปัญหา เมื่อแก้ปัญหาได้ก็จะเกิดการเรียนรู้ขึ้น ดังนั้นในการฝึกปฏิบัติกิจกรรม ควรให้เด็กมีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาด้วยตนเองโดยการทดลอง และให้มีส่วนร่วมในการสรุปความรู้ ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะ และแนวคิดต่างๆ ที่เกิดจากการเรียนรู้และการปฏิบัติ

2. ด้านตัวครู ถือว่าครูมีหน้าที่จัดประสบการณ์เกี่ยวกับกิจกรรมการวาดภาพระบายสีที่ดีและเหมาะสมให้แก่เด็ก โดยทุกครั้งควรได้มีการเตรียมตัวทดลองกิจกรรมนั้นๆ ก่อน และพิจารณาเลือกจัดให้นักเรียนทำตามความต้องการ และความสามารถของแต่ละคน

3. ด้านตัวนักเรียน นักเรียนมีหน้าที่เสาะแสวงหาประสบการณ์ในการปฏิบัติด้วยตนเอง มีอิสระที่จะปฏิบัติหรือแสดงออกได้อย่างเต็มที่ตามกิจกรรมที่กำหนด แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้การดูแลเอาใจใส่ของครู โดยที่ครูเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำมิใช่เป็นผู้สั่งการหรือกระทำเสียเอง

4. ด้านเนื้อหาวิชากิจกรรม เชื่อว่าถ้านักเรียนได้มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับกระบวนการของสีน้ำพื้นฐานทั่วไปแล้ว ก็จะพัฒนาทักษะพัฒนาคน มีอัตลักษณ์ในการแสดงออกด้วยสีน้ำ ตามความต้องการและจินตนาการได้

5. ด้านวิธีสอน ใช้วิธีสอนแบบแก้ปัญหา (Problem Solving) โดยนำหลักการทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ครูเพียงแต่เป็นผู้ชี้แนะให้นักเรียนหาสาเหตุ ข้อมูลและหาทางพิจารณาทดลองแก้ปัญหาในการปฏิบัติด้วยตนเอง กิจกรรมที่ใช้สอนอาจใช้วิธีสาธิต อภิปราย ค้นคว้า ทดลอง รวมทั้งการไปศึกษาปฏิบัตินอกสถานที่ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนได้ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ และได้รับประสบการณ์จริงในการปฏิบัติด้วยตนเอง

การวัดผลประเมินผลในการระบายสีน้ำของอารี สุทธิพันธุ์

จากการสัมภาษณ์อารี สุทธิพันธุ์ (27 ก.ย. 2551) การวัดผลในสิ่งที่เราสอนทั้งความรู้ และทักษะปฏิบัติ ซึ่งพอสรุปได้คือ

1. หลักการทางทัศนศิลป์ (Visual Principles) คือ การจัดบริเวณเนื้อที่พื้นภาพให้เกิดความสมดุล หรือดุลยภาพ ซึ่งการเห็นและความรู้สึก โดยดุลยภาพนั้นมีสองลักษณะคือ ดุลยภาพซ้ายขวาเท่ากัน (Symmetry) คือ หมายถึงรูปร่างรูปทรงมีจุดศูนย์กลางที่ทำให้เกิดความสมดุลอยู่ตรงกลางระหว่างซีกซ้ายกับซีกขวาซึ่งมีขนาดเท่ากัน และซ้ายขวาไม่เท่ากัน (asymmetry) หมายถึงรูปร่างและรูปทรง มีจุดศูนย์กลางที่ทำให้เกิดความสมดุลอยู่ตรงกลางระหว่างซีกซ้ายกับซีกขวาซึ่งมีขนาดไม่เท่ากัน เอกภาพคือความเชื่อมโยงระหว่างรูปร่างรูปทรงไม่กระจัดกระจายอยู่ในลักษณะเป็นกลุ่ม

2. มูลฐานทัศนศิลป์ (Visual Elements) หรือการนำองค์ประกอบมาจัด เช่น รูปร่างรูปทรง หมายถึงรูปร่างรูปทรงที่เกิดจากการสร้างสรรค์ อาจจะนำรูปร่างรูปทรงจากธรรมชาติและรูปร่างรูปทรงจากจินตนาการมาผสมผสานกันให้เกิดค่าต่าง ๆ ขึ้น บริเวณว่าง คือ บริเวณระหว่างรูปร่างรูปทรงวางอยู่โดยทิ้งช่องว่างอย่างพอเหมาะพอดีไม่แน่นหรือมากเกินไป น้ำหนักและมิติ คือการเน้นหรือลดน้ำหนักให้เกิดค่าของความเข้มและอ่อนจะทำให้ภาพเกิดมิติหรือส่วนที่อยู่ไกลออกไปควรเน้นน้ำหนักส่วนที่อยู่ใกล้จะทำให้บริเวณส่วนที่อยู่ใกล้จะผลักรวมออกไปและส่วนที่อยู่ใกล้จะดูยิ่งใกล้หรือเหมือนจะทะลุออกมาจากพื้นภาพ รูปและพื้น คือ การถ่ายทอดตามทฤษฎีรูปและพื้นนี้ สืบเนื่องมาจากทฤษฎีการมองเห็นด้วยแสงและเงาเพราะในบางกรณีแสงและเงาปรากฏไม่ชัดเจน แต่เรามองเห็นรูป

และพื้นที่ชัดเจนกว่า ดังนั้นในการถ่ายทอดผู้สนใจจะต้องแยกให้ออกว่า จะให้ส่วนใดเป็นรูป และส่วนใดเป็นพื้นและเมื่อแยกได้แล้วก็สามารถกำหนดว่าส่วนใดเป็นบริเวณพื้นตอนหน้า ส่วนใดเป็นบริเวณพื้นตอนหลัง (Foreground.Middle ground.Background) บริเวณที่เป็นรูปและบริเวณที่เป็นพื้นมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างมาก เพราะหากว่ารูปและพื้นมีบริเวณเท่าๆ กันก็จะทำให้รู้สึกว่าเป็นของธรรมดาเป็นความรู้สึกสมดุลง่ายๆ ไม่น่าตื่นเต้นมากนัก แต่ถ้าบริเวณของรูปและพื้นต่างกัน จะให้รูปมากกว่าพื้นหรือน้อยกว่าพื้นก็ได้ดูเหมือนว่าจะให้ความรู้สึกตื่นเต้นมากกว่า การถ่ายทอดรูปและพื้นมี 2 วิธีคือ การถ่ายทอดรูปและพื้นแบบปิด หมายถึง การถ่ายทอดที่แสดงให้เห็นว่าบริเวณใดแสดงให้เห็นว่าเป็นรูป และบริเวณใดแสดงให้เห็นว่าเป็นพื้น การถ่ายทอดตามวิธีนี้เราอาจจะระบายพื้นสีแก่ก่อนก็ได้ ขณะที่ยังเปียกอยู่ เช็ดส่วนที่เป็นรูปให้เกิดสีอ่อน จากนั้นก็เริ่มเพิ่มสีหรือลดสีลงตามที่ต้องการ การถ่ายทอดรูปและพื้นแบบเปิด หมายถึงการถ่ายทอดที่แสดงให้เห็นว่าผู้ถ่ายทอดมีความเข้าใจที่จะดัดแปลงผสมผสาน และปรุงแต่งรูปและพื้นให้ได้ความรู้สึกแปลกใหม่ และให้คุณค่าของความเรียบง่ายมากที่สุด วิธีถ่ายทอดแบบเปิดนี้จะต้องคำนึงถึงส่วนรวมให้มาก และมีหลักอยู่ว่า จงพยายามผสมผสานรูปและพื้นให้มากที่สุด เพื่อให้เกิดความชัดและความแปลก

3. เทคนิค กลวิธี และกระบวนการทางเทคนิคการสร้างภาพ คือ การระบายสีน้ำด้วยเทคนิคต่างๆ ให้เหมาะสมกับเนื้อหาหรือเรื่องราว เช่น การระบายก้อนหินควรใช้เทคนิคการขีด การขีดหรือจุดๆ สีเพื่อให้ก้อนหินดูหยาบหรือขรุขระ การระบายดอกไม้ควรระบายสีที่มีน้ำชุ่มหรือเปียกบนเปียกจะทำให้ดอกไม้ดูชุ่มฉ่ำไม่เหี่ยวเฉา เทคนิคและวิธีการระบายสีน้ำ แบ่งออกได้เป็น 4 อย่างคือ

3.1 การระบายแบบเปียกบนเปียก (Wet into Wet) หมายถึงการระบายน้ำลงบนกระดาษก่อนแล้วจึงระบายสีตามที่ต้องการลงไป การระบายแบบเปียกบนเปียกนี้ จะช่วยให้การระบายสีติดทุกส่วน เพราะกระดาษบางชนิดระบายติดยาก เนื่องจากมีความมันและความหยาบขรุขระ การระบายเปียกบนเปียกมีประโยชน์มากเมื่อจะระบายท้องฟ้าหรือผิววัตถุที่มีมัน เพราะจะทำให้ความรู้สึกกลมกลื่นของสีเด่นชัด เทคนิคของการระบายเปียกบนเปียกที่สำคัญมี 2 ประการคือการไหลซึม คือการระบายสีสองสีใกล้ๆ กันแล้วให้เกิดการรุกรานกันหรือไหลซึมเข้าหากัน การไหลย้อย คือการเอียงกระดาษทำให้สีไหลย้อยหลังจากการระบาย

3.2 การระบายเปียกบนแห้ง (Wet into Dry) หมายถึงการระบายการระบายสีบนกระดาษที่ไม่ต้องลงน้ำก่อน คำว่าเปียก คือ พู่กันกับสี ส่วนแห้ง คือ แผ่นกระดาษ ซึ่งมีเทคนิคที่สำคัญ อยู่ 3 ประการ คือ การระบายเรียบสีเดียว การระบายอ่อนแก่เรียบสีเดียว การระบายเรียบหลายสี

3.3 การระบายแบบแห้งบนแห้ง (Dry on Dry) หมายถึง การระบายสีที่ใช้พู่กันจุ่มสีน้อย แล้วระบายอย่างรวดเร็วบนกระดาษ การระบายแบบนี้ ผู้ระบายมักจะบันทึกความรู้สึกของตนลงไปขณะระบายด้วย การระบายแบบแห้งบนแห้งมีประโยชน์ในการที่จะเน้นส่วนใดส่วนหนึ่งหรือบริเวณที่เห็นว่า ควรทำให้เด่นได้ มีเทคนิคที่สำคัญคือ การแตะ การป้าย การผสม

3.4 การระบายบนกระดาษที่เตรียมไว้ (Texture Surface) หมายถึง การปรุงแต่งลักษณะผิวกระดาษให้ต่างไปจากเดิม เพื่อผลที่แปลกและน่าสนใจกว่า มีเทคนิคที่สำคัญ 3 ประการคือ 1) การขูด ขีด ถูกระดาษวาดเขียน 2) การพิมพ์สีเดียว การประทับ การเช็ดออก 3) การผสมผสานด้านวัสดุต่างๆ

ซึ่งผู้วิจัยได้นำเอาหลักการดังกล่าวไปสร้างเป็นเกณฑ์ในการประเมินผลงานของการเรียนการวาดภาพสีน้ำในด้านทักษะปฏิบัติ ดังนี้

1. หลักการทัศนศิลป์ มี การจัดภาพ ความสมดุล เอกภาพ
2. มूलฐานทัศนศิลป์ มี รูปแบบ รูปร่างรูปทรง บริเวณว่าง รูปและพื้น น้ำหนักและมิติ
3. เทคนิคและกลวิธีในการสร้างภาพ ความโปร่งใสและความชุ่มของสี เทคนิคและกระบวนการผสมผสานต่างๆ

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิรัตน์ ปิ่นแก้ว (2545: 59) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลงานจิตรกรรมสีน้ำด้วยวิธีการสอนระบบ เอ.เอส ของนักศึกษาศาสนาบัณฑิตวิทยาลัยที่มีพื้นฐานการเรียนวาดเขียนต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่มีพื้นฐานจากโรงเรียนมัธยมศึกษาจะไม่เครียด มีความสุขกับการระบายสีมากกว่า นักศึกษาจากวิทยาลัยอาชีวศึกษาเป็นเพราะนักศึกษาที่จบจากอาชีวศึกษาต้องร่างภาพก่อนจะระบายสีเมื่อเรียนระบบเอ.เอสฝึกให้นักศึกษาระบายสีเลย โดยไม่อาศัยการร่างภาพจึงเกร็ง กลัวจะเสียข้างขาดความมั่นใจ

การสอนระบบเอ.เอสของอารี สุทธิพันธุ์ ฝึกให้นักศึกษาสังเกตปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นของภาพตรงหน้า เช่นขณะสีที่ระบายนั้น เวลาเปียกกับแห้งมีน้ำหนักต่างกัน การไหล ซึมของสีผสมกันเกิดสีใหม่ต่างๆ ข้อสำคัญตรงนี้ทำให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ อยากแสวงหารูปแบบใหม่ มีการใช้สีที่แตกต่างกัน ทำให้ผลงานมีความหลากหลาย ส่วนสำคัญตรงนี้เองทำให้ผู้เรียนไม่ยึดติดกับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง สามารถพัฒนาความใฝ่รู้ในเรื่องของจิตรกรรมสีน้ำจนมีลักษณะเป็นของตนเองในขั้นสูงต่อไป

ประเสริฐ ศีลรัตน์ (2534: 73) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการระบายสีน้ำของนักศึกษาวิทยาลัยครูโดยการสอนแบบเอ.เอส. กับการสอนปกติ พบว่าการสอนแบบเอ.เอส.มีแนวโน้มไปสู่การสร้างสรรค์กระบวนการแบบมากกว่าติดยึดอยู่กับแบบใดแบบหนึ่ง

สรุปได้ว่า การสอนระบบเอ.เอส. หรือการสอนการวาดภาพสีน้ำของอารี สุทธิพันธุ์ สามารถทำให้เด็กได้แสดงออกอย่างกว้างขวางมีความคิดสร้างสรรค์ไม่ยึดติดกับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ซึ่งจากการศึกษาของ วิรัตน์ ปิ่นแก้ว ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลงานจิตรกรรมสีน้ำด้วยวิธีการสอนระบบเอ.เอส. ของนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาขณะเรียน ไม่เครียด มีความสุข และเกิดความมั่นใจกับการระบายสี และประเสริฐ ศีลรัตน์ ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาวิทยาลัยครูโดยการสอนระบบ เอ.เอส. กับการสอนปกติพบว่า การสอนแบบ เอ.เอส. มีแนวโน้มไปสู่การสร้างสรรค์กระบวนการแบบมากกว่าติดยึดอยู่กับแบบใดแบบหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้คือ กระบวนการเรียนการวาดภาพสีน้ำโดยวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์ สามารถทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำสูงขึ้น และเกิดความพึงพอใจในกระบวนการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากหรือร้อยละ 75 ขึ้นไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
2. ตัวแปรในการวิจัย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย
5. การดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากร เป็นนักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 ของโรงเรียนโขงเจียมวิทยาคม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ทั้งหมด 2 ห้องเรียน จำนวน 70 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 ของโรงเรียนโขงเจียมวิทยาคม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี 1 ห้องเรียน จำนวน 35 คน จากการสุ่มโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จาก 2 ห้องเรียน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ วิธีการสอนการวาดภาพสีน้ำของ อารี สุทธิพันธุ์

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ

2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำโดยใช้วิธีสอนของอารี สุทธิพันธุ์

2.2.2 ความพึงพอใจทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำโดยใช้วิธีสอนของอารี สุทธิพันธุ์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

3.1 แผนการสอนการวาดภาพสีน้ำของอารี สุทธิพันธุ์

3.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำ

3.3 แบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียนการวาดภาพสีน้ำต่อการเรียนโดยใช้วิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์

4. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

4.1 การสร้างแผนการสอนการวาดสีน้ำโดยใช้วิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์

4.1.1 ศึกษาหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์รายวิชา คำอธิบายรายวิชา ขอบเขตของเนื้อหาทัศนศิลป์ตามมาตรฐานของกลุ่มสาระศิลปะช่วงชั้นที่ 4 ในระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4

4.1.2 ศึกษาจากรายละเอียดจากเนื้อหา ตำรา แผนการสอนที่ผ่านมา คู่มือ แบบเรียน ต่างๆ แผนการสอน ระบบ เอ.เอส ของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสีน้ำ

4.1.3 สัมภาษณ์ผู้ที่มีประสบการณ์ทางการสอนระบายสีน้ำ ศาสตราจารย์ (พิเศษ) อารี สุทธิพันธุ์

4.1.4 กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม กิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อการสอนว่า ครอบคลุมเนื้อหาหรือไม่

4.1.5 การสร้างแผนการสอน แผนการสอนแต่ละแผนมี 2 คาบ คาบละ 60 นาที

4.1.6 นำแผนการสอนไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบ

4.1.7 นำข้อแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไข

4.1.8 สร้างเป็นแผนการสอนการวาดภาพสีน้ำโดยเรียงลำดับเนื้อหาดังนี้

4.1.8.1 การเรียนรู้เกี่ยวกับสี อุปกรณ์และกระบวนการพื้นฐานของสีน้ำ

4.1.8.2 การเรียนรู้เกี่ยวกับเทคนิคการระบายสีน้ำ

4.1.8.3 การเรียนรู้เกี่ยวกับรูปและพื้น

4.1.8.4 การเรียนรู้เกี่ยวกับการผสมผสานกระบวนการต่างๆ และการสร้างสรรค์

4.1.9 นำแผนการสอนการวาดภาพสีน้ำให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบแล้วนำมา ปรับปรุงแก้ไขสร้างเป็นรายละเอียดการสอน

4.2 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำ จำนวน 40 ข้อให้ครอบคลุมเนื้อหาการเรียนการวาดภาพสีน้ำ นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประเมินตรวจสอบ และนำมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำ ไปทดสอบกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มทดลองโรงเรียนอ่างศิลา ตำบลอ่างศิลา อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 22 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ใช้สูตร KR – 20 (Kuder – Richardson – 20) (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2538: 168) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.950

4.3 การสร้างแบบประเมินผลสัมฤทธิ์การวาดภาพสีน้ำ โดยนำเกณฑ์จากอารี สุทธิพันธุ์มาใช้ดังนี้ 1) หลักการทัศนศิลป์ ได้แก่ การจัดภาพ ดุลยภาพและเอกภาพ 2) มูลฐานทัศนศิลป์ ได้แก่ รูปร่างรูปทรง บริเวณว่าง มิติ รูปและพื้น และน้ำหนักหรือการผลักดัน 3) เทคนิคและกลวิธีในการสร้างภาพ ได้แก่ วิธีการใช้สีน้ำแสดงให้เห็นลักษณะความโปร่งใสและเปียกชุ่ม เกิดปรากฏการณ์บนพื้นภาพซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการระบายสีเทคนิคต่างๆ ประสานกับความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งประเมินผลงานการวาดภาพสีน้ำ คือ ภาพแจกันดอกไม้ ภาพคนครึ่งตัว และภาพทิวทัศน์

4.3.1 นำแบบประเมินผลสัมฤทธิ์การวาดภาพสีน้ำ ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ประเมินตรวจสอบนำมาปรับปรุงแก้ไข

4.3.2 ตัวอย่างแบบประเมินผลสัมฤทธิ์การวาดภาพสีน้ำ

แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพสีน้ำ

ชื่องาน

ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

หัวข้อประเมิน	ระดับคะแนน				รวมคะแนน
	4	3	2	1	
1. หลักการทัศนศิลป์					
1.1 การจัดภาพ					
1.2 ความสมดุล					
1.3 เอกภาพ					
2. มूलฐานทัศนศิลป์					
2.1 รูปแบบ รูปร่างรูปทรง					
2.2 บริเวณว่าง					
2.3 รูปและพื้น					
2.2 น้ำหนักและมิติ					
3. เทคนิคและกลวิธีในการสร้างภาพ					
3.1 ความโปร่งใสและชุ่มของสี					
3.2 เทคนิคและกระบวนการต่างๆ					
รวมคะแนน					

4 หมายถึง ดีมาก

3 หมายถึง ดี

2 หมายถึง ปานกลาง

1 หมายถึง ปรับปรุง

หมายเหตุ ดูหลักเกณฑ์การให้คะแนน หน้า 4 และหน้า 5

1. หลักทัศนศิลป์

1.1 การจัดภาพ คือการจัดภาพมีการจัดวางเกิดความสมดุลและเป็นเอกภาพเหมาะสมกลมกลืนและลงตัวสมบูรณ์

1.2 ความสมดุล คือ ความสมดุลเชิงการเห็นและความรู้สึก โดยดุลยภาพมีสองลักษณะคือ ดุลยภาพซ้ายขวาเท่ากัน (Symmetry) และซ้ายขวาไม่เท่ากัน (asymmetry)

1.3 เอกภาพ มีความกลมกลืนกันของส่วนประกอบในภาพรวม เกิดเป็นเอกภาพเป็นชิ้นเดียวกัน

2. มूलฐานทัศนศิลป์

2.1 รูปแบบ รูปร่างรูปทรง คือ อาจนำรูปร่างรูปทรงจากธรรมชาติหรือจากจินตนาการมาผสมผสานกันให้เกิดค่าต่างๆ

2.2 บริเวณว่าง คือ บริเวณระหว่างรูปร่างรูปทรงวางอยู่โดยทิ้งช่องว่างอย่างพอเหมาะพอดีไม่แน่นจนเกินไป

2.3 รูปและพื้น คือ การถ่ายทอดตามทฤษฎีรูปและพื้นว่าส่วนใดเป็นส่วนใดเป็นรูป

2.4 น้ำหนักและมิติ คือ การเน้นน้ำหนักในส่วนที่อยู่ใกล้เพื่อให้ส่วนที่อยู่ไกลรู้สึกไกลหรือส่วนไหนจะให้เด่นสามารถที่จะเน้นได้

3. เทคนิคและวิธีในการสร้างภาพ

3.1 ความโปร่งใสของสี พิจารณาการใช้สีโดยรวมภายในภาพ สามารถแสดงคุณสมบัติเด่นของสีนำลักษณะโปร่งใส

3.2 นำเทคนิคต่างๆ ในการระบาย และกระบวนการผสมผสานมาใช้ได้อย่างเหมาะสมกับงาน เช่น การระบายก้อนหินจะระบายโดยใช้เทคนิค ขูด ขีด หรือ จุด จะทำให้ดูขรุขระเป็นต้น

4.4 การสร้างแบบวัดความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์

4.4.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

4.4.2 สร้างแบบวัดความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนการวาดภาพสีน้ำโดยใช้วิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์ โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวกับรูปแบบและลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผล และประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับ ลักษณะของการวัด เป็นแบบธรรมดา ส่วนประเมินค่า 3 ระดับ จำนวน 30 ข้อ

เกณฑ์การให้คะแนน

- ถ้าเลือกตอบ ฟังพอใจระดับมาก ให้ 3 คะแนน
- ฟังพอใจระดับปานกลาง ให้ 2 คะแนน
- ฟังพอใจระดับน้อย ให้ 1 คะแนน

เกณฑ์การประเมินผล

- 2.50 – 3.00 หมายความว่า มีความฟังพอใจระดับมาก
- 1.50 – 2.49 หมายความว่า มีความฟังพอใจระดับปานกลาง
- 1.00 – 1.49 หมายความว่า มีความฟังพอใจระดับน้อย

4.4.3 นำแบบวัดที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบภาษาและความครอบคลุมในด้านต่างๆ ที่กำหนดไว้ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้นนำแบบวัดไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4.4.4 นำแบบวัดที่ได้ตรวจแก้ไขแล้ว ไปทดลองกับนักเรียนที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากรเพื่อตรวจสอบความบกพร่องของภาษา ความถูกต้องและชัดเจน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อให้กับตัวอย่างประชากรจริง

5. การดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

การทดลองครั้งนี้ดำเนินการทดลองกับกลุ่มประชากรที่เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มเดียว จำนวนนักเรียน 35 คน มีลำดับขั้นตอนดังนี้

5.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการแบบ One Group Present Posttest Design (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2538: 216) ดังแสดงในตารางดังนี้

ตารางวิจัยเชิงทดลอง แบบ One Group Present – Posttest Design

กลุ่มทดลอง	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
ER	T ₁	X	T ₂

ความหมายแทนสัญลักษณ์

- R แทน การกำหนดตัวอย่างของกลุ่ม อย่างสุ่ม
- E แทนกลุ่มทดลอง
- T1 แทน สอบก่อนที่จะจัดกระทำการทดลอง (Pretest)
- T2 แทน สอบหลังการทดลอง
- X แทนวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์

5.2 ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การวาดภาพสีน้ำ และทดสอบปฏิบัติการวาดภาพสีน้ำแจกันดอกไม้ วาดภาพสีน้ำคนครึ่งตัว และวาดภาพสีน้ำทิวทัศน์ก่อนการเรียน

5.3 ดำเนินการทดลองด้วยแผนการสอนการวาดภาพสีน้ำของอารี สุทธิพันธุ์ กับกลุ่มทดลอง และระยะเวลาในการทดลอง 4 สัปดาห์ จำนวน 8 คาบ คาบละ 60 นาที สอบวันละ 2 คาบ สัปดาห์ละ 1 วัน

5.4 ทดสอบหลังเรียน (Posttest) กับกลุ่มทดลอง โดยใช้แบบทดสอบการวาดภาพสีน้ำฉบับเดียวกันกับการทดสอบก่อนเรียน

5.5 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำ โดยใช้คะแนนผลต่างระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน และนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

5.6 วัดความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนโดยใช้แบบสอบถามหลังการสอน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำ ใช้วิธีแบบคูเดอร์ – ริชาร์ดสัน (Kuder – Richardson.) สูตร KR – 20 (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2538: 168) โดยใช้สูตรต่อไปนี้

$$\text{สูตร KR} - 20$$

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{1 - \sum pq}{S_1^2} \right)$$

เมื่อ n แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด

P แทน สัดส่วนของผู้ทำได้ในข้อหนึ่งๆ นั่นคือสัดส่วนของคนทำถูกกับคนทั้งหมด

Q แทน สัดส่วนของผู้ทำผิดในข้อหนึ่งๆหรือคือ $1 - p$

S_1^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือฉบับนั้น

6.2 ค่าอำนาจจำแนกความยากง่ายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำ ใช้วิธีเทคนิค 27 % แบ่งกลุ่มสูงกลุ่มต่ำ หาค่า P_H และ P_L (บุญชม ศรีสะอาด, มนตรี อนันตรักษ์; และนิภา ศรีไพโรจน์. 2524: 106-109)

6.3 หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพสีน้ำของอารี สุทธิพันธุ์ ได้แก่

6.1.1 การหาค่าเฉลี่ยของคะแนน

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

6.1.2 หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (กาญจนา วัฒนายุ. 2548: 112)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ $S.D.$ แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนดิบของนักเรียน

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนดิบของนักเรียนแต่ละคนยกกำลังสองทีละตัว

N แทน จำนวนนักเรียน

6.1.3 ค่าร้อยละของค่าเฉลี่ยที่แสดงระดับคุณภาพ

$$\text{จากสมการ} \quad P = \frac{\bar{X} \times 100}{N}$$

เมื่อ P แทน ค่าร้อยละ

N แทน ระดับคะแนนสูงสุดที่กำหนดในคุณภาพ

6.4 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ใ้ก่อนและหลังการ
วาดภาพสีน้ำของอารี สุทธิพันธุ์ โดยใช้ t – Test แบบ Dependent (กาญจนา วัฒนายุ. 2548:96-97)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N\sum D^2 - (\sum D)^2}{N-1}}}$$

เมื่อ	D	แทน	ความแตกต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนแต่ละคน
	t	แทน	การทดสอบความแตกต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน
	$\sum D$	แทน	ผลรวมของความแตกต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของ ของนักเรียนทุกคน
	D^2	แทน	ความแตกต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน แต่ละคนยกกำลังสอง
	$\sum D^2$	แทน	ผลรวมของความแตกต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของ นักเรียนแต่ละคนยกกำลังสอง
	$(\sum D^2)$	แทน	ผลรวมของความแตกต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของ นักเรียนแต่ละคนยกกำลังสอง
	$n\sum D^2$	แทน	จำนวนนักเรียนคูณผลรวมของความแตกต่างของคะแนนก่อนเรียน และหลังเรียนของนักเรียนแต่ละคนยกกำลังสอง
	N - 1	แทน	จำนวนคู่ (คะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน) หรือจำนวนนักเรียน ทั้งหมดลบด้วย 1

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้านี้ ผู้วิจัย ได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
N	แทน	จำนวนข้อมูลทั้งหมด
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนดิบของนักเรียนแต่ละคน ยกกำลังสองทีละตัว
D	แทน	ความแตกต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนแต่ละคน
t	แทน	การทดสอบความแตกต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน ผลรวมของความแตกต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน
$\sum D$	แทน	ของนักเรียนทุกคน ความแตกต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของ
D^2	แทน	นักเรียนแต่ละคนยกกำลังสอง ผลรวมของความแตกต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน
$\sum D^2$	แทน	ของนักเรียนแต่ละคนยกกำลังสอง ผลรวมของความแตกต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน
$(\sum D^2)$	แทน	ของนักเรียนแต่ละคนยกกำลังสอง จำนวนนักเรียนคูณผลรวมของความแตกต่างของคะแนนก่อน
$N \sum D^2$	แทน	เรียนและหลังเรียนของนักเรียนแต่ละคนยกกำลังสอง จำนวนคู่ (คะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน) หรือจำนวน
N - 1	แทน	นักเรียนทั้งหมดลบด้วย 1

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นดังตาราง ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบการวาดภาพสีน้ำ โดยใช้วิธีการสอนของ อารี สุทธิพันธุ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนจากการวาดภาพสีน้ำ โดยใช้วิธีการสอนของ อารี สุทธิพันธุ์

ตอนที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจการวาดภาพสีน้ำ โดยใช้วิธีการสอนของ อารี สุทธิพันธุ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบการวาดภาพสีน้ำ โดยใช้วิธีการสอนของ อารี สุทธิพันธุ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

จากการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพ หัวข้อ ดอกไม้แจกัน ภาพคนครึ่งตัว และภาพทิวทัศน์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตาราง 1

ตาราง 1 เปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการวาดภาพสีน้ำ ชุด ดอกไม้แจกัน ภาพคนครึ่งตัว และภาพทิวทัศน์โดยใช้วิธีการสอนของ อารี สุทธิพันธุ์

รายการ	N	ก่อนเรียน		หลังเรียน		ผลคะแนน	
		$\bar{X}$ (x)	S.D.	$\bar{X}$ (y)	S.D.	(x-y)	%
ดอกไม้แจกัน	35	25.42	2.651	31.28	2.573	5.86	16.74
ภาพคนครึ่งตัว	35	23.88	3.37	30.05	2.412	6.17	17.62
ภาพทิวทัศน์	35	23.34	4.40	29.31	3.878	5.97	17.05

จากตาราง 1 พบว่า คะแนนความสามารถในการวาดภาพสีน้ำ 3 ชุด เท่ากับ 5.68 , 6.17 และ 5.97 แสดงว่านักเรียนมีความสามารถในการวาดภาพสูงขึ้น แต่เพื่อต้องการตรวจสอบว่าคะแนนที่สูงขึ้นนี้จะสูงมากกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่จึงให้ตรวจสอบในตารางคะแนนในแต่ละงาน

ตาราง 2 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การวาดภาพสีน้ำดอกไม้แจกันโดยใช้วิธีการสอน
ของอารี สุทธิพันธุ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

เลขที่	ดอกไม้และแจกัน		D=(X-Y)	D ²
	N=35			
	คะแนนก่อนเรียน(X)	คะแนนหลังเรียน(Y)		
1	24	31	7	49
2	27	30	3	9
3	27	31	4	16
4	24	27	3	9
5	27	34	7	49
6	23	27	4	16
7	26	27	1	1
8	27	30	3	9
9	22	28	6	36
10	24	29	5	25
11	18	31	13	169
12	24	35	11	121
13	23	36	13	169
14	29	35	6	36
15	22	29	7	49
16	22	19	-3	9
17	28	34	6	36
18	26	28	2	4
19	28	34	6	36
20	25	34	9	81
21	27	32	5	25
22	27	29	2	4
23	27	31	4	16
24	24	31	7	49
25	29	32	3	9
26	25	29	4	16
27	27	34	7	49

ตาราง 2 (ต่อ)

เลขที่	ดอกไม้และแจกัน		D=(X-Y)	D ²
	N=35			
	คะแนนก่อนเรียน(X)	คะแนนหลังเรียน(Y)		
28	21	33	12	144
29	22	31	9	81
30	29	32	3	9
31	27	35	8	64
32	28	33	5	25
33	27	34	7	49
34	27	30	3	9
35	27	30	3	9
N=35				
รวม	925	1085	195	1487
$\bar{X}$ =	25.42	31	5.57	42.49
S.D.=	2.615	3.290	3.432	

จากตาราง 2 พบว่าคะแนนความสามารถในการวาดภาพสีน้ำดอกไม้แจกันก่อนเรียนเฉลี่ย 25.43 หลังเรียน เฉลี่ย 31.00 แสดงว่านักเรียนโดยรวมมีความสามารถในการวาดภาพสีน้ำภาพดอกไม้แจกันสูงขึ้น เฉลี่ย 5.57

ตาราง 3 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การวาดภาพสีน้ำ ภาพคนครึ่งตัว โดยใช้วิธีการสอนของอาร์ สุธิพันธุ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

เลขที่	ภาพคนครึ่งตัว		D=(X-Y)	D ²
	N=35			
	คะแนนก่อนเรียน(X)	คะแนนหลังเรียน(Y)		
1	27	35	8	64
2	25	29	4	16
3	25	28	3	9
4	18	27	9	81
5	25	31	6	36
6	23	27	4	16
7	25	30	5	25

ตาราง 3 (ต่อ)

เลขที่	ภาพคนครึ่งตัว		D=(X-Y)	D ²
	N=35			
	คะแนนก่อนเรียน(X)	คะแนนหลังเรียน(Y)		
8	19	29	10	100
9	15	28	13	169
10	18	29	11	121
11	25	28	3	9
12	27	28	1	1
13	27	28	1	1
14	25	33	8	64
15	26	32	6	36
16	27	28	1	1
17	23	31	8	64
18	22	29	7	49
19	27	31	4	16
20	23	32	9	81
21	27	25	-2	4
22	27	30	3	9
23	27	29	2	4
24	23	27	4	16
25	27	31	4	16
26	21	31	10	100
27	21	35	14	196
28	22	31	9	81
29	27	33	6	36
30	27	32	5	25
31	20	28	8	64
32	27	33	6	36
33	23	29	6	36
34	27	34	7	49
35	18	31	13	169
N=35				
รวม	871	1052	216	1800
$\overline{X}$ =	23.88	30.06	6.17	
S.D.=	3.37	2.413	3.706	

จากตาราง 3 พบว่า คะแนนความสามารถในการวาดภาพสีน้ำ ภาพคนครึ่งตัว ก่อนเรียน เฉลี่ย 23.89 หลังเรียน เฉลี่ย 30.06 แสดงว่านักเรียนโดยรวมมีความสามารถในการวาดภาพสีน้ำ ภาพคนครึ่งตัวสูงขึ้น เฉลี่ย 6.17

ตาราง 4 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การวาดภาพสีน้ำ ภาพทิวทัศน์โดยใช้วิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

เลขที่	ภาพทิวทัศน์		D=(X-Y)	D ²
	N=35			
	คะแนนก่อนเรียน(X)	คะแนนหลังเรียน(Y)		
1	27	32	5	25
2	23	28	5	25
3	18	20	2	4
4	18	24	6	36
5	27	31	4	16
6	23	33	10	100
7	15	30	15	225
8	22	29	7	49
9	14	25	11	121
10	22	26	4	16
11	10	18	8	64
12	27	32	5	25
13	18	27	9	81
14	28	36	10	100
15	22	27	5	25
16	24	30	6	36
17	27	32	5	25
18	22	32	10	100
19	27	29	2	4
20	27	30	3	9
21	27	34	7	49
22	26	30	4	16
23	22	30	8	64
24	27	28	1	1
25	27	28	1	1

ตาราง 4 (ต่อ)

เลขที่	ภาพทิวทัศน์		D=(X-Y)	D ²
	N=35			
	คะแนนก่อนเรียน(X)	คะแนนหลังเรียน(Y)		
26	23	24	1	1
27	23	31	8	64
28	24	35	11	121
29	23	33	10	100
30	25	32	7	49
31	27	28	1	1
32	29	30	1	1
33	27	29	2	4
34	20	34	14	196
35	28	29	1	1
N=35				
รวม	817	1026	209	1755
$\overline{X}$ =	23.34	29.31	5.97	
S.D.=	4.40	3.879	3.861	

จากตาราง 4 พบว่า คะแนนความสามารถในการวาดภาพสีน้ำ ภาพทิวทัศน์ก่อนเรียนเฉลี่ย 23.34 และหลังเรียนเฉลี่ย 29.31 แสดงว่านักเรียนโดยรวมมีความสามารถในการวาดภาพสีน้ำภาพทิวทัศน์สูงขึ้น เฉลี่ย 5.97

ตาราง 5 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้การวาดภาพสีน้ำสามกิจกรรมโดยใช้วิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์

เลขที่	ภาพดอกไม้แจกัน,ภาพคนครึ่งตัว,ภาพทิวทัศน์		D=(X-Y)	D ²
	N=35			
	คะแนนก่อนเรียน(X)	คะแนนหลังเรียน(Y)		
1	78	98	20	400
2	75	87	12	114
3	70	79	9	91
4	60	78	18	324
5	79	96	17	289

ตาราง 5 (ต่อ)

เลขที่	ภาพดอกไม้แจกัน,ภาพคนครึ่งตัว,ภาพทิวทัศน์		D=(X-Y)	D ²
	N=35			
	คะแนนก่อนเรียน(X)	คะแนนหลังเรียน(Y)		
6	69	87	18	324
7	66	87	21	441
8	68	88	20	400
9	51	81	30	900
10	64	84	20	400
11	53	77	24	576
12	79	95	17	289
13	68	91	23	529
14	80	104	24	576
15	70	88	18	324
16	73	77	4	16
17	78	97	19	361
18	70	89	19	361
19	82	94	12	144
20	75	96	21	441
21	81	91	10	100
22	80	89	9	81
23	76	90	14	196
24	74	86	12	144
25	83	91	8	64
26	69	84	15	225
27	71	100	29	841
28	67	99	32	1024
29	72	97	25	625
30	81	96	15	225
31	74	91	17	289
32	84	96	12	144
33	77	92	15	225
34	74	98	24	576
35	73	90	17	289

ตาราง 5 (ต่อ)

เลขที่	ภาพดอกไม้แจกัน,ภาพคนครึ่งตัว,ภาพทิวทัศน์		D=(X-Y)	D ²
	N=35			
	คะแนนก่อนเรียน(X)	คะแนนหลังเรียน(Y)		
N=35				
รวม	2543	3163	620	12368
$\overline{X}$ =	24.42	30.12		
S.D.=	7.677097	6.860		

จากตาราง 5 พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำทั้งสามกิจกรรมคือ ภาพแจกันดอกไม้ ภาพคนครึ่งตัว ภาพทิวทัศน์ โดยวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์ ก่อนเรียนเฉลี่ย 24.42 และหลังเรียนเฉลี่ย 30.12 แสดงว่านักเรียนโดยรวมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำทั้งสามกิจกรรม สูงขึ้น

ตาราง 6 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำโดยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ การเรียนการวาดภาพสีน้ำก่อนและหลังของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีการสอนของ อารี สุทธิพันธุ์

เลขที่	ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน		D=(X-Y)	D ²
	N=35			
	คะแนนก่อนเรียน(X)	คะแนนหลังเรียน(Y)		
1	13	29	16	226
2	16	30	14	196
3	15	20	5	25
4	15	36	21	441
5	10	29	19	361
6	11	35	24	576
7	14	30	16	256
8	17	22	5	25
9	7	17	10	100
10	14	30	16	253
11	11	29	18	324
12	17	27	10	100
13	13	18	5	25

ตาราง 6 (ต่อ)

เลขที่	ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน		D=(X-Y)	D ²
	N=35			
	คะแนนก่อนเรียน(X)	คะแนนหลังเรียน(Y)		
14	18	28	10	100
15	17	18	1	1
16	13	31	18	324
17	5	11	6	36
18	16	21	5	25
19	9	17	8	64
20	17	24	7	49
21	18	37	19	361
22	8	11	3	9
23	18	29	11	121
24	14	24	10	100
25	16	29	13	169
26	14	18	4	16
27	7	14	7	49
28	13	19	6	36
29	19	25	6	36
30	14	30	16	256
31	14	31	17	289
32	12	28	16	256
33	22	31	9	81
34	18	37	19	361
35	14	16	2	4
N=35				
รวม	489	881	392	5684
$\overline{X}$ =	13.97	25.17		
S.D.=	3.777	7.225		

จากตาราง 6 พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำโดยวิธีการสอนของ อารี สุทธิพันธุ์ โดยทดสอบก่อนเรียนเฉลี่ย 13.97 และทดสอบหลังเรียนเฉลี่ย 25.17 แสดงว่านักเรียนโดยรวมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำสูงขึ้น

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนจากการวาดภาพสีน้ำโดยวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์ ปรากฏดังตารางดังนี้

ตาราง 7 การเปรียบเทียบคะแนนการวาดภาพสีน้ำก่อนเรียนและหลังเรียนการวาดภาพสีน้ำภาพดอกไม้แจกัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์

การประเมิน	N	$\bar{X}$	ΣD	ΣD^2	T-test
ก่อนเรียน	35	25.42	195	1487	9.602*
หลังเรียน	35	31.00			

$$df = 34 \quad t_{0.05} = 1.697 \quad 10.01 = 2.457$$

* = มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตาราง 7 พบว่า เมื่อตรวจสอบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนการวาดภาพสีน้ำภาพดอกไม้แจกัน ด้วย t-test พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน $t = 9.602$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ก่อนการเรียนและหลังเรียนมีนัยสำคัญที่เชื่อมั่นได้ 95 % ซึ่งยอมรับสมมติฐานว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการเรียนและหลังเรียนการวาดภาพสีน้ำโดยใช้วิธีสอนของอารี สุทธิพันธุ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ตาราง 8 การเปรียบเทียบคะแนนการวาดภาพสีน้ำก่อนเรียนและหลังเรียนการวาดภาพสีน้ำภาพคนครึ่งตัว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์

การประเมิน	N	$\bar{X}$	ΣD	ΣD^2	T-test
ก่อนเรียน	35	23.88	216	1800	9.851*
หลังเรียน	35	30.06			

$$df = 34 \quad t_{0.05} = 1.697 \quad 10.01 = 2.457$$

* = มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตาราง 8 พบว่า เมื่อตรวจสอบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนการวาดภาพสีน้ำคนครึ่งตัว ด้วย t-test พบว่า $t = 9.851$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ก่อนการเรียนและหลังเรียนมีนัยสำคัญที่เชื่อมั่นได้ 95 % ซึ่งยอมรับสมมติฐานว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการเรียนและหลังเรียนการวาดภาพสีน้ำโดยใช้วิธีสอนของอารี สุทธิพันธุ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ตาราง 9 การเปรียบเทียบคะแนนการวาดภาพสีน้ำก่อนเรียนและหลังเรียนการวาดภาพสีน้ำ
ภาพทิวทัศน์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์

การประเมิน	N	$\bar{X}$	ΣD	ΣD^2	T-test
ก่อนเรียน	35	23.34	209	1755	9.148*
หลังเรียน	35	29.31			

$$df = 34 \quad t_{0.05} = 1.697$$

* = มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตาราง 9 พบว่า เมื่อตรวจสอบของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนการวาดภาพสีน้ำภาพทิวทัศน์ ด้วย t-test พบว่า $t = 9.148$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่เชื่อมั่นได้ 95 % ซึ่งยอมรับสมมติฐานว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการเรียนและหลังเรียนการวาดภาพสีน้ำโดยใช้วิธีสอนของอารี สุทธิพันธุ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ตาราง 10 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนการวาดภาพสีน้ำสามกิจกรรมการวาดภาพดอกไม้แจกัน ภาพคนครึ่งตัว ภาพทิวทัศน์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์

การประเมิน	N	$\bar{X}$	ΣD	ΣD^2	T-test
ก่อนเรียน	35	24.42	620	12368	16.429*
หลังเรียน	35	30.12			

$$df = 34 \quad t_{0.05} = 1.697$$

* = มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตาราง 10 พบว่า เมื่อตรวจสอบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วย t – test พบว่า $t = 16.429$ นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนมีนัยสำคัญที่เชื่อมั่นได้ 95 % ซึ่งยอมรับสมมติฐานว่าการเรียนการวาดภาพสีน้ำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ตาราง 11 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนสอบวัดผลก่อนเรียนและหลังเรียนการวาดภาพสีน้ำ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์

การประเมิน	N	$\bar{X}$	ΣD	ΣD^2	T-test
ก่อนเรียน	35	13.97	392	5684	10.742*
หลังเรียน	35	25.17			

$$df = 34 \quad t_{0.05} = 1.697$$

* = มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตาราง 11 พบว่า เมื่อตรวจสอบคะแนนสอบวัดผลก่อนเรียนและหลังเรียนด้วย t – test พบว่า $t = 10.742$ นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนมีนัยสำคัญที่เชื่อมั่นได้ 95 % ซึ่งยอมรับสมมติฐานว่าการเรียนการวาดภาพสีน้ำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ตอนที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจการเรียนการวาดภาพสีน้ำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์

ตาราง 12 ผลการประเมินความพึงพอใจการเรียนการวาดภาพสีน้ำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	%	ระดับความพึงพอใจ
	ด้านทักษะ ความรู้ กระบวนการ				
1	นักเรียนไม่เคยเรียนวาดภาพสีน้ำวิธีนี้มาก่อน	2.171	0.608	72.33	ปานกลาง
2	การเรียนวาดภาพสีน้ำเน้นปฏิบัติเป็นขั้นตอน	2.60	0.489	86.66	มาก
3	ขณะที่ปฏิบัติการวาดภาพสีน้ำเกิดการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง	2.257	0.552	75.00	ปานกลาง
4	นักเรียนซักถามครูเวลาที่ไม่เข้าใจงาน	2.342	0.53	78.00	ปานกลาง
5	นักเรียนมีความเข้าใจหลักการจัดภาพ	2.285	0.451	95.00	ปานกลาง
6	นักเรียนมีความเข้าใจเรื่องการเน้นน้ำหนัก	2.514	0.554	83.66	มาก
7	นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องภาพและพื้น	2.514	0.499	83.66	มาก

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	%	ระดับความพึงพอใจ
8	เมื่อได้เรียนการวาดภาพสีน้ำและนำไปใช้ในการสร้างภาพได้	2.428	0.494	80.66	ปานกลาง
9	นักเรียนสามารถนำเทคนิคการระบายสีและนำไปใช้ในการสร้างภาพได้	2.628	0.438	87.33	มาก
10	นักเรียนได้ทดลองสีน้ำเกิดประสบการณ์เรื่องเทคนิคต่างๆของการระบายสีน้ำ	2.571	0.494	85.66	มาก
11	ครูได้มีการจัดเตรียมเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ในการสอน	2.857	0.349	95.00	มาก
12	ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม	2.628	0.539	87.33	มาก
13	การวาดภาพสีน้ำทำให้นักเรียนพบวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง	2.60	0.489	86.66	มาก
14	นักเรียนได้ทดลองการระบายสีด้วยตนเอง	2.628	0.539	87.33	มาก
15	การใช้สื่อได้เหมาะสมกับเนื้อหาแต่ละเรื่อง	2.257	0.498	75.00	ปานกลาง
16	ส่งเสริมให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	2.571	0.549	85.66	มาก
17	มีการอภิปรายระหว่างนักเรียนด้วยกัน และระหว่างนักเรียนกับครู	2.542	0.498	54.66	มาก
18	ได้ออกวาดภาพสีน้ำนอกห้องเรียน	2.657	0.476	88.33	มาก
19	ครูคอยชี้แนะในการวาดภาพ	2.828	0.376	94.00	มาก
20	มีการประเมินผลแต่ละขั้นตอน	2.628	0.539	8.33	มาก
21	นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผล	2.514	0.603	83.66	มาก
รวม ด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ		2.525	0.538	84.00	มาก
ด้านความรู้สึก					
22	นักเรียนวาดภาพตามความนึกคิดของตนเองได้	2.628	0.438	87.33	มาก
23	นักเรียนนำเทคนิคสีน้ำมาสร้างงานศิลปะแปลกใหม่ได้	2.571	0.494	85.66	มาก
24	นักเรียนเกิดความมั่นใจการวาดภาพสีน้ำ	2.628	0.539	87.33	มาก
25	นักเรียนมีอิสระในการแสดงออก	2.542	0.498	84.66	มาก

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	%	ระดับความพึงพอใจ
26	มีบรรยากาศเป็นกันเองและสนุกสนาน	2.628	0.483	87.33	มาก
27	มีความภูมิใจชิ้นชมผลงานของตนเอง	2.628	0.483	87.33	มาก
28	การเรียนวาดภาพสีน้ำทำให้เกิดสมาธิและการผ่อนคลาย	2.60	0.545	86.66	มาก
29	นักเรียนมีความกระตือรือร้น	2.342	0.531	78.00	ปานกลาง
30	นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนวาดภาพสีน้ำโดยวิธีนี้	2.714	0.511	90.33	มาก
รวมด้านความรู้สึกรวม		2.587	0.517	86.00	มาก
รวมหมด		2.54	0.533	84.66	มาก

จากตาราง 12 พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวาดภาพสีน้ำตามวิธีสอนของ อารี สุทธิพันธุ์ โดยรวมมีความพึงพอใจในการเรียนการวาดภาพสีน้ำทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ และด้านความรู้สึกในระดับมากเฉลี่ย 2.54 คิดเป็นร้อยละ 84.66 ดังมีรายละเอียดแต่ละด้านดังนี้

ด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ มีรายการดำเนินการ 21 รายการ โดยรวมนักเรียนมีความพึงพอใจระดับมากเฉลี่ย 2.525 คิดเป็นร้อยละ 84.00

รายการที่ดำเนินการนักเรียนมีความพึงพอใจระดับมากได้แก่ ครูได้มีการจัดเตรียมเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ในการสอน เฉลี่ย 2.85 คิดเป็นร้อยละ 95.00

รายการที่ดำเนินการนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับต่ำสุดได้แก่นักเรียนไม่เคยเรียนวาดภาพวิธีนี้มาก่อนเฉลี่ย 2.17 คิดเป็นร้อยละ 72.33

ด้านความรู้สึก มีรายการดำเนินการ 9 รายการ โดยรวมนักเรียนมีความพึงพอใจระดับมากเฉลี่ย 2.58 คิดเป็นร้อยละ 86.00

รายการที่ดำเนินการนักเรียนมีความพึงพอใจระดับมากได้แก่ นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนวาดภาพสีน้ำโดยวิธีนี้ เฉลี่ย 2.71 คิดเป็นร้อยละ 90.33

รายการที่ดำเนินการนักเรียนมีความพึงพอใจระดับปานกลางได้แก่ ความกระตือรือร้นที่จะวาดภาพสีน้ำ เฉลี่ย 2.34 คิดเป็นร้อยละ 78.00

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำและความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์ ซึ่งมีขั้นตอนการศึกษาและผลการศึกษา สรุปได้ดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการวาดภาพสีน้ำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผู้เรียนที่เรียนการวาดภาพสีน้ำโดยวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำสูงขึ้น
2. ผู้เรียนที่เรียนการวาดภาพสีน้ำโดยวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์ มีความพึงพอใจต่อกระบวนการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก

ประชากร

ประชากร เป็นนักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 4 มัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 ของโรงเรียนโขงเจียมวิทยาคม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ทั้งหมด 2 ห้องเรียน จำนวน 70 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 4 มัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 ของโรงเรียนโขงเจียมวิทยาคม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 35 คน จากการสุ่มโดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 2 ห้องเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. แผนการสอนของการวาดภาพสีน้ำของอารี สุทธิพันธุ์
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำ
3. แบบสอบถามความพึงพอใจในการวาดภาพสีน้ำต่อการเรียนโดยใช้วิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การทดลองครั้งนี้ดำเนินการทดลองกับกลุ่มประชากรที่เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มเดียว จำนวน 35 คน มีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการแบบ One Group Pretest - Posttest Design
2. ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลและทดสอบทักษะปฏิบัติการวาดภาพสีน้ำ กับกลุ่มทดลอง
3. ดำเนินการทดลองด้วยแผนการสอนการวาดภาพสีน้ำของอารี สุทธิพันธุ์ กับกลุ่มทดลอง และระยะเวลาในการทดลอง 4 สัปดาห์ จำนวน 8 คาบ คาบละ 60 นาที
4. ทดสอบหลังเรียน (Posttest) กับกลุ่มทดลอง โดยใช้แบบทดสอบการวาดภาพสีน้ำฉบับเดียวกันกับการทดสอบก่อนเรียน
5. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพระบายสีน้ำ โดยใช้ผลคะแนนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน และนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน
6. วัดความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนโดยใช้แบบสอบถามหลังการทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพสีน้ำของ อารี สุทธิพันธุ์ ได้แก่
 - 1.1 การหาค่าเฉลี่ยของคะแนน
 - 1.2 หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 - 1.3 ค่าร้อยละ
2. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ในก่อนและหลังวาดภาพสีน้ำของอารี สุทธิพันธุ์ โดยใช้ t-Test แบบ Dependent

สรุปผลการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำด้านทักษะปฏิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีการสอนของ อารี สุทธิพันธุ์ ก่อนการสอนที่คะแนนระหว่าง 5-22 เฉลี่ย 13.77 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 34.42 และหลังสอนโดยใช้วิธีการสอนของ อารี สุทธิพันธุ์ ด้วยการให้นักเรียนฝึกปฏิบัติการวาดภาพสีน้ำ มีคะแนนระหว่าง เฉลี่ย 11-37 คิดเป็นร้อยละ 62.92 ซึ่งเป็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำด้านความรู้โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์ เฉลี่ย 25.17 ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำหลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่เสนอไว้ว่า ผู้เรียนที่เรียนการวาดภาพสีน้ำโดยวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำสูงขึ้น และผู้เรียนที่เรียนการวาดภาพสีน้ำโดยวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์ มีความพึงพอใจต่อกระบวนการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก

ความพึงพอใจในการเรียนวาดภาพสีน้ำ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์ ผลปรากฏว่านักเรียนมีความพึงพอใจระดับมาก เฉลี่ย 2.58 คิดเป็นร้อยละ 86.00

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวาดภาพสีน้ำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์ และเพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการวาดภาพสีน้ำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีการสอนของ อารี สุทธิพันธุ์

จากการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนการวาดภาพสีน้ำ โดยใช้วิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังได้รับการสอนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เกี่ยวกับความพึงพอใจการเรียนวาดภาพสีน้ำโดยใช้วิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยรวมมีความพึงพอใจระดับมาก เฉลี่ย 2.58 คิดเป็นร้อยละ 86.00 สำหรับรายการที่ดำเนินการนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับปานกลางในข้อที่ 1 คือ นักเรียนไม่เคยเรียนวาดภาพสีน้ำวิธีนี้มาก่อน เฉลี่ย 2.171 คิดเป็นร้อยละ 72.33 ซึ่งต่ำกว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้คือ ร้อยละ 75 แสดงว่านักเรียนเคยเรียนการวาดภาพสีน้ำโดยวิธีนี้มาก่อน ก่อนที่จะมาเรียนในครั้งนี้ แต่นักเรียนก็ยังที่อยากจะเรียนโดยวิธีนี้อยู่โดยสอดคล้องกับรายการข้อที่ 30 คือ นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนวาดภาพสีน้ำโดยวิธีนี้คือ เฉลี่ย 2.714 คิดเป็นร้อยละ 90.33 การเรียนโดยวิธีนี้ยังส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างอิสระเฉลี่ย 2.542 คิดเป็นร้อยละ 84.66 ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เฉลี่ย 2.571 คิดเป็นร้อยละ 85.66 และเกิดการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง เฉลี่ย 2.257 คิดเป็นร้อยละ 75.00 จากที่นักเรียนไม่เคยมั่นใจที่จะวาดภาพสีน้ำก็เกิดความมั่นใจ เฉลี่ย 2.628 คิดเป็นร้อยละ 87.33 นอกจากนี้ยังรู้จักวิธีการทำงานหรือการทำงานเป็นขั้นตอนเฉลี่ย 2.60 คิดเป็นร้อยละ 86.66 และมีความภูมิใจและชื่นชมผลงานของตนเอง เฉลี่ย 2.628 คิดเป็นร้อยละ 87.33

กล่าวคือ การนำวิธีการสอนแบบอารี สุทธิพันธุ์เป็นวิธีการที่ดีที่สุดวิธีหนึ่ง ที่จะช่วยจัดปัญหาต่างๆ ให้หมดหรือลดน้อยลงไป สมองของผู้เรียนจะสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้ด้วยความคิดต่างๆ ทักษะ เจตคติ หรือความเชื่อได้ดี การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้มองเห็นขั้นตอน ได้ฝึกปฏิบัติจริงตามจินตนาการด้วยภาพความคิดที่จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาที่หลากหลาย และสนองต่อรูปแบบการเรียนรู้ ที่แตกต่างกัน ของผู้เรียนแต่ละคนได้เป็นอย่างดี จากข้อความดังกล่าว จะเห็นได้ว่าวิธีการด้านการวาดภาพสีน้ำโดยวิธีการสอนของ อารี สุทธิพันธุ์นั้นสามารถพัฒนาอารมณ์ สังคม สติปัญญา บุคลิกภาพ ความคิดสร้างสรรค์ ทั้งทางด้านสุนทรีย์ยะ ความดีงาม ความอดทน ซึ่งมีอิทธิพลต่อความรู้สึก ความคิดสร้างสรรค์ สามารถนำความรู้และกระบวนการที่ได้จากการฝึกปฏิบัติการวาดภาพไปใช้เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในรายวิชาอื่นๆได้ นั้นแสดงว่าการสอนการวาดภาพสีน้ำโดยวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์ ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นมีนัยสำคัญที่ .05 และความพึงพอใจในการเรียนการวาดภาพสีน้ำโดยวิธีการของอารี สุทธิพันธุ์อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 75 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย

ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำและความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีการสอนของอารี สุทธิพันธุ์มีข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาดังนี้

1. การสอนนักเรียนให้สร้างสรรค์งานศิลปะ การวาดภาพสีน้ำนั้น การฝึกทักษะวาดภาพก่อนเรียนและหลังเรียน มีการเปรียบเทียบและประเมินผลงานของตนเองได้ตามหลักการและทฤษฎีทำให้นักเรียนเกิดการรู้ผลการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นผลงานของตนเองได้ตามหลักการและทฤษฎีทำให้นักเรียนได้เกิดการรู้ผลการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นผลไม่เบียดเบียนต่อการเรียน และฝึกปฏิบัติกิจกรรมอย่างเพลิดเพลินและมีความพึงพอใจในกระบวนการทางกิจกรรมการเรียน
2. การปฏิบัติวาดภาพสีน้ำ จากผลงานที่ปรากฏพบว่านักเรียนได้รับการพัฒนากระบวนการสร้างสรรค์งานวาดภาพสีน้ำในด้านกระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา เกิดความมั่นใจในการสร้างงานหรือการวาดภาพสีน้ำอย่างอิสระด้วยความชื่นชม

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ในกิจกรรมการเรียนถ้านักเรียนทุกคนได้มีโอกาสและมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนจะทำให้เกิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
2. ครูผู้สอนสามารถนำข้อมูลนักเรียนจากผลการวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนในวิชาศิลปะที่ได้รับมอบหมายเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนศิลปะวิชาอื่นๆ โดยการใช้กิจกรรมด้านศิลปะ
2. ควรนำผลวิจัยไปปรับปรุงเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านศิลปะเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน
3. ควรศึกษาโดยออกแบบการวิจัยในรูป Pretest Posttest Control Group Design เพื่อตรวจสอบกับผลที่ได้รับในระบบวิจัย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสงวณ. (2528). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศรีเดชา.
- กรมวิชาการ. (2534). คู่มือหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2538). คู่มือสำหรับใช้ควบคู่กับหนังสือเรียนศิลปศึกษา ศ 101 – ศ 102 ศิลปะกับชีวิต 1 – 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- _____. (2544). สารและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). การจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์ และที่เน้นการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สกศ.
- กาญจนา วัฒนาย. (2548). การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ: ธนพรการพิมพ์.
- โกสุม สายใจ. (2530). วาดเส้น. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- โกศล พิณกุล. (2541). เทคนิคการวาดเขียน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- _____. (2541). เทคนิคการระบายสีน้ำ. กรุงเทพฯ: ดีแอลเอส.
- กุญชรี้ คำชาย. (2540). จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: เทคนิคพริมติ้ง.
- กันยา สุวรรณแสง. (2532). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ: อักษรพิทยา.
- คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2545). ศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์.
- _____. (2545). พหุศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์.
- จรรยา ปทุมรุ่ง. (2545). การศึกษาผลการใช้ชุดแนะแนวเพื่อพัฒนาการทำงานเป็นกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จรรยา โกมลบุญย์. (2539). จิตวิทยาพื้นฐานของการศึกษา. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชัยยุทธ รัตตานกุล. (2541). ความคิดสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาชีพศึกษา 3 หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมอาชีพศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

- ทวีเกียรติ ไชยงยศ. (2524). การเขียนภาพทิวทัศน์ด้วยสีน้ำ. กรุงเทพฯ: บิสิเนส โพกัสอินเตอร์ เนชั่นแนล (B.T.).
- _____. (2532). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนโดยวิธีสอนแบบในออกนอก กับวิธีสอนแบบนอกเข้าใน. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทวีรัตน์ กุลดำรงวิวัฒน์. (2543). การศึกษาความสามารถวาดภาพระบายสีของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนจากกิจกรรมการเรียนการสอนของแคโรล ดี โฮส เด็น. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ธำรง อุดมไพจิตรกุล. (2546). จิตวิทยาสำหรับนักเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ: นงนารถ เมินทุกซ์. (2534). วาดเขียน. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรินต์ติ้ง เฮาส์.
- นวลลออ ทินานท์. (2534). เอกสารประกอบการสอน ศ, 211 หลักสูตรและการสอนศิลปศึกษา 1 โครงการจัดการพิมพ์หนังสือประกอบการสอน. กรุงเทพฯ: คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประณีต มาลัยวงศ์. (2545). การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาศิลปศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบปกติ. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประสพ ลิ้มมอดภัย. (2541). ทฤษฎีวาดเขียน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ประเสริฐ ศีลรัตน์. (2528). จิตรกรรม. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- _____. (2538). เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การระบายสีน้ำของนักเรียนวิทยาลัยครูโดยการสอน ระบบ เอ.เอส. กับการสอนแบบปกติ. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปรียาพร วงศ์ปนฺตรโรจน์. (2539). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด
- พีระพงษ์ กุลพิศาล. (2546). มโนภาพและการรับรู้ทางศิลปะและศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2529). ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

ไพรวลัย ชัยรัตน์. (2547). จิตรกรรมสีน้ำภาพภูมิทัศน์ ของเชรีมนาศรีภักษ์ระหว่างปี พ.ศ. 2483-2525. ปรินญาณิพนธ์ ศป.ม. (ทัศนศิลป์: ศิลปะสมัยใหม่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

พัชนี วรกวิน. (2522). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด.

มัย ตะติยะ. (2547). สุนทรียภาพทางทัศนศิลป์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สัมพันธ์กราฟฟิค จำกัด.

มะลิจันทร์ เอื้ออานันท์. (2542). ศิลปศึกษา ความเป็นมา ปรัชญาหลักการ วิวัฒนาการด้านหลักสูตร ทฤษฎีการเรียนการสอน และการค้นคว้าวิจัย. กรุงเทพฯ: ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เมธี ปิณฑนานนท์. (2523). ปรัชญาการศึกษาสำหรับครู. ม.ป.พ.

เยาวพา เตชะคุปต์. (2517). ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา. ม.ป.พ.

รุ่งระวี ดิษฐเจริญ. (2549). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนศิลปะโดยการสอนแบบบูรณาการ ด้วยวิธีการเล่านิทานของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนโสตศึกษา. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. (2515). สถิติวิทยาทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

_____. (2536). เทคนิคการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

วิชัย วงศ์ใหญ่. (2515). ศิลปะเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: คณะวิชาการศึกษา วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร เอกสารประกอบการสอน.

วิรุณ ตั้งเจริญ. (2536). ทัศนศิลป์. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์.

วิรัตน์ ปิ่นแก้ว. (2545). การศึกษาเปรียบเทียบผลงานกิจกรรมสีน้ำด้วยวิธีการสอนระบบเอ.เอส. ของนักศึกษาสถาบันราชภัฏที่มีพื้นฐานการเรียนวาดเขียนแตกต่างกัน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ. (2546). สีน้ำสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อีแอนด์ไอคิว.

ศิริลักษณ์ ไทยดี. (2546). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทัศนศิลป์ในวิชาศิลปะกับชีวิตของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แนวคิดการสอนแบบซีไอเอสเอสที. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ศรีสมร พุ่มสะอาด. (2541). *ปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา*.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

สันติ คุณประเสริฐ; และสมใจ สิทธิชัย. (2535). *ศิลปศึกษา-ศึกษาศิลปะ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุชาติ เกาทอง. (2538). *หลักการทัศนศิลป์*. กรุงเทพฯ: นำอักษรการพิมพ์.

_____. (2536). *การเขียนภาพสีน้ำ*. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษาองค์การมหาชนเฉพาะกิจ. (2544). *รายงานปฏิรูปการศึกษาต่อประชาชน*.

กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ. (2542). *พฤติกรรมองค์การ: ทฤษฎีและการประยุกต์*.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อนันต์ ศรีโสภา. (2521). *หลักการวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด.

อารี พันธุ์ณี. (2534). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: บริษัทต้นอ้อ จำกัด.

_____. (2519). *ศิลปะกับมนุษย์*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

_____. (2528). *การวาดเขียน*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

_____. (2528). *ศิลปะที่มองเห็น*. กรุงเทพฯ: โรงเรียนสตรีเนติศึกษา.

_____. (2528). *ศิลปะนิยม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กระดาศา.

_____. (2532). *ทัศนศิลป์และความงาม*. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ.

_____. (2533). *แบบฝึกหัดการระบายสีน้ำ*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

_____. (2535). *การระบายสีน้ำ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

_____. (2535). *ศิลปะนิยม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

_____. (2551). เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โชติก ศรัยชนะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 39

ซอยอุดมยศ รามคำแหง วันที่ 27 กันยายน 2551.

อารี รังสินนท์. (2526). *ความคิดสร้างสรรค์*. ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

อุบล ตูจินดา. (2532). *หลักและวิธีสอนศิลปะ*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พริ้นติ้งเฮาส์.

อเนกกุล กรี่แสง. (2517). *จิตวิทยาการศึกษา*. พิษณุโลก: ตระกูลไทย.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แผนการสอนการวาดภาพสีน้ำ

แผนการสอนที่ 1

เวลา 2 คาบ คาบละ 60 นาที

เรื่อง การเรียนรู้เรื่องสีและวัสดุอุปกรณ์

ความมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจเรื่องสี ชื่อสีที่ตนมีอยู่
2. เพื่อให้นักเรียนสามารถควบคุมการระบายสีน้ำได้
3. เพื่อให้นักเรียนรู้จักคุณลักษณะของสีวัสดุอุปกรณ์ สำหรับการวาดภาพสีน้ำ

เนื้อหา

1. สีน้ำเป็นวัสดุผสมน้ำ ละลายน้ำได้ดี มีคุณสมบัติโปร่งแสง โปร่งแสงปานกลางและทึบแสง
2. สีน้ำมีคุณสมบัติดูรุกราน และยอมรับของสีตรงข้าม มีคุณสมบัติแห้งช้า และแห้งเร็วตามคุณสมบัติของสี
3. เราสามารถควบคุมการระบายสีน้ำ โดยการลาดเอียงของกระดาษ การขึงกระดาษมีจำนวนมาก หากเป็นกระดาษบางและจำเป็นสำหรับกระดาษหนาด้วย เพราะกระดาษนั้นเมื่อถูกน้ำแล้วจะยืด ทำให้ผิวหน้าไม่เรียบ
4. สีน้ำที่ใช้ในปัจจุบันมี 2 แบบ แบบแรกส่วนใหญ่จะผลิตมาให้นักเรียนใช้หรือเรียกว่าเกรดนักเรียน แบบที่ 2 จะผลิตออกมาให้ศิลปินหรือนักเขียนภาพอาชีพ
5. พู่กันมี 2 ชนิดคือ พู่กันกลมและพู่กันแบน พู่กันกลมใช้สำหรับระบายทั่วไป ส่วนพู่กันแบนใช้ระบายเรียบ ในพื้นที่บริเวณส่วนกว้างเป็นจำนวนมาก
6. พู่กันที่นักเรียนใช้ คือพู่กันกลม มีเบอร์ 12 เบอร์ 6 เบอร์ 0 และเบอร์ 1 ส่วนพู่กันแบนก็ควรจะมีสักอันสำหรับระบายเรียบ
7. อุปกรณ์เสริมอย่างเช่น กระดานรองเขียน กระป๋องใส่น้ำ กระดาษ ฯลฯ

สื่อการสอน

1. สไลด์เกี่ยวกับสีน้ำ และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับระบายน้ำ
2. ตัวอย่างของจริงวัสดุอุปกรณ์สำหรับระบายสี

กระบวนการสอน

1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน
ชี้แจงและอธิบายเรื่องที่สอน ความมุ่งหมาย
2. ชื่นสอน

กิจกรรมที่ 1 ให้ตอบคำถามว่านักเรียนมีสีในการปฏิบัติกิจ และให้ระบายสีลงบนกระดาษและเขียนสีกำกับแต่ละสี

กิจกรรมที่ 2 ฝึกระบายสีโดยครูสาธิตและอธิบายแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. ระบายสีเรียบโดยใช้สีเดียว
2. ระบายเรียบโดยใช้หลายสี
3. ระบายสีผสมระหว่างสีเดียว หลายสี และทับกัน

กิจกรรมที่ 3 นักเรียนใช้พู่กันชนิดต่าง ๆ ลากเส้นบนกระดาษ แล้วสังเกตน้ำหนักต่างกันอย่างไร

กิจกรรมที่ 4 นักเรียนใช้พู่กันลากเป็นรูปต่าง ๆ โดยคำนึงถึงการวางรูปที่จะวาดอย่างเหมาะสม

กิจกรรมที่ 5 ระบายสีเรียบสีใดสีหนึ่งขณะที่ยังเปียกอยู่ และสังเกตว่าจะใช้สีเข้มข้นเท่าใด

ความคาดหวัง

1. นักเรียนรู้จักชื่อสี
2. รู้จักขั้นตอนการระบาย
3. เห็นความสำคัญของการลงมือทำจริง
4. เห็นรอยต่อระหว่างสีที่ซึมเข้าหากัน
5. สามารถคำนวณปริมาณของสีที่จะระบายลงบนระนาบ
6. นักเรียนรู้จักบังคับพู่กัน
7. สามารถอธิบายความแตกต่างของเส้นแต่ละเส้น
8. สามารถบังคับน้ำหนักของการกดพู่กันได้
9. สามารถสร้างรูปทรงด้วยพู่กันได้

3. ขั้นสรุป

ครู นักเรียน ร่วมกันสรุปการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ว่าเกิดปรากฏการณ์อะไรบ้าง

กิจกรรมที่ฝึกให้ปฏิบัติที่เป็นการบ้าน

4. การประเมินผล

จากการทำงาน

แผนการสอนที่ 2

เวลา 2 คาบ คาบละ 60 นาที

เรื่อง การเรียนรู้เทคนิคการใช้สี

ความมุ่งหมาย

1. เพื่อให้รู้เทคนิคการระบายสีน้ำต่างๆ
2. เพื่อให้รู้จักนำเทคนิคไปใช้ในการวาดภาพสีน้ำ

เนื้อหา

1. เทคนิคการระบายสีเปียกบนเปียก
2. เทคนิคการระบายสีเปียกบนแห้ง
3. เทคนิคการระบายสีแห้งบนแห้ง
4. เทคนิคการระบายบนกระดาษที่รองรับที่เตรียมไว้

สื่อการสอน

1. สไลด์เกี่ยวกับการระบายสีน้ำในเทคนิคต่างๆ
2. ตัวอย่างจากการสาธิต

กระบวนการสอน

1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน
 - 1.1 ชี้แจงเรื่องที่สอน ความมุ่งหมาย เนื้อหาและกิจกรรมที่จะปฏิบัติตามแผนการสอนนี้
 - 1.2 ทดสอบก่อนเรียน โดยการซักถาม
2. ชี้นสอน

กิจกรรมที่ 1 การฝึกระบายสีตามเทคนิคต่าง ๆ

 - การฝึกระบายสีเปียกบนเปียก
 - การฝึกระบายสีเปียกบนแห้ง
 - การฝึกระบายสีแห้งบนแห้ง เช่น การแตะ การป้าย

-การฝึกระบายบนระนาบที่เตรียมไว้ เช่นการพุด การขีด การถู

กิจกรรมที่ 2 การนำเทคนิคต่าง ๆ มาสร้างงานโดยใช้ทดลองเขียนภาพทิวทัศน์โดยครูแนะนำขั้นตอนต่าง ๆ พร้อมสาธิต

ความคาดหวัง

1. นักเรียนนำเทคนิคต่าง ๆ ในการวาดภาพสีน้ำไปสร้างงาน การวาดภาพสีน้ำได้ด้วยตนเอง
2. รู้จักขั้นตอนในการระบายสี

กิจกรรมที่ฝึกให้ปฏิบัติที่เป็นการบ้าน

ให้นักเรียนเขียนภาพทิวทัศน์มา 1 ภาพ โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ ให้เหมาะสม ซึ่งนำมาอภิปรายหน้าชั้นได้

3. ขั้นสรุป

ครู นักเรียน ร่วมกันสรุปในเรื่องเทคนิคต่าง ๆ ของการระบายสี ว่าสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการสร้างงานให้เหมาะสมอย่างไร

4. การประเมินผล

เทคนิคที่ระบาย และเทคนิคต่าง ๆ สามารถนำไปสร้างงานได้อย่างไรให้เหมาะสม

แผนการสอนที่ 3

เวลา 2 คาบ คาบละ 60 นาที

เรื่อง การเรียนรู้เกี่ยวกับรูปและพื้นที่

ความมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจเรื่องรูปและพื้นที่
2. เพื่อให้นักเรียนสร้างสรรค์รูปและพื้นที่

เนื้อหา เรื่องรูปและพื้นที่ (วิรัตน์ ปันแก้ว. 2545:73)

1. ลักษณะรูปและพื้นที่ประกอบกันเป็นภาพลักษณะต่างๆ ซึ่งอาจมีขอบรอบนอกคมชัด ซึ่งพรั่มัว เป็นการแบ่งบริเวณรูปและพื้นที่
2. รูปและพื้นที่ สามารถนำรูปและพื้นที่สลับกันได้
3. รูปที่สีอ่อน มักจะชัดเจนเมื่ออยู่บนสีที่แก่ และสลับกัน
4. รูปและพื้นที่อาจเรียกว่าบริเวณที่สว่างส่วนบก และบริเวณสว่างส่วนลบ
5. รูปที่มีขอบคมชัดอาจทำให้ความรู้สึกใกล้รูปที่มีขอบพรั่มัว อาจทำให้เกิดความรู้สึกไกลหรือรูปที่มีขอบพรั่มัว อาจทำให้เกิดความรู้สึกใกล้หรือสลับกัน

สื่อการสอน

1. ภาพตัวอย่างรูปและพื้นที่พร้อมบรรยายประกอบ
2. การสาธิตเรื่องรูปและพื้นที่ให้นักเรียนได้เห็น โดยการระบายสีเรื่องรูปและพื้นที่ซึ่งทำให้เกิดภาพขึ้น

กระบวนการสอน

1. ช้่นนำเข้าสู่บทเรียน
นำภาพตัวอย่างรูปมาประกอบการบรรยาย
2. ช้่นสอน
กิจกรรมที่ 1

ให้นักเรียนวาดภาพสีน้ำโดยวาดภาพแจกันกับดอกไม้ที่กำหนดให้ โดยระบายสีพื้นภาพแล้วให้เห็นส่วนที่เป็นรูป โดยส่วนที่เป็นพื้นที่จะสลับเป็นรูป

กิจกรรมที่ 2

ให้นักเรียนระบายสีดอกไม้โดยระบายพื้นหลังเหลือไว้ส่วนที่เป็นดอกไม้ ให้ระบายสีตรงที่เป็นรูปเพียงเล็กน้อยเหลือให้กลืนกับพื้น

ความคาดหวัง

1. นักเรียนแยกบริเวณรูปและพื้นได้
2. นักเรียนนำพื้นมาเป็นรูปได้
3. นักเรียนสามารถอธิบายความสำคัญของรูปและพื้นได้

3. ขั้นสรุป

1. ครู และนักเรียนร่วมกันสรุปรูปและพื้น
2. นักเรียนฝึกวาดภาพระบายสีน้ำโดยใช้การระบายแบบรูปและพื้นได้
3. นักเรียนสามารถอธิบายความสำคัญของรูปและพื้นได้

3. ขั้นสรุป

1. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปรูปและพื้น
2. นักเรียนฝึกวาดภาพระบายสีน้ำโดยใช้การระบายแบบรูปและพื้นในหัวข้อ

แจกันดอกไม้ โดยไม่ต้องร่างภาพ

4. การประเมินผล

สามารถอธิบายความแตกต่างรูปและพื้นงานของตนเองได้

แผนการสอนที่ 4

เวลา 2 คาบ คาบละ 60 นาที

เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับการผสมผสานกระบวนการต่างๆ และการสร้างสรรค์

ความมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนนำเทคนิคต่างๆ มาใช้ในการสร้างภาพ
2. เพื่อให้นักเรียนสามารถสร้างงานที่เป็นภาพลักษณ์ของตนเอง

เนื้อหา

การนำเทคนิคต่างๆ มาสร้างงาน

สื่อการสอน

1. ตัวอย่างภาพวาดสีน้ำที่ใช้เทคนิคต่างๆ
2. ภาพสไลด์เกี่ยวกับการวาดภาพสีน้ำ

กระบวนการสอน

1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน
ครูนำภาพสีน้ำที่ใช้เทคนิคต่างๆ ให้นักเรียนดูพร้อมทั้งอธิบายสไลด์
2. ชี้นสอน

กิจกรรมที่ 1 ให้นักเรียนเลือกหัวข้อที่จะสร้างเช่นกิจกรรมของตน ภาพทิวทัศน์ ภาพความคิดของตนเอง โดยพิจารณาถึงเทคนิคต่างๆ ของการวาดภาพสีน้ำประกอบ

กิจกรรมที่ 2 ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติการสร้างงานของตัวเองโดยนำเทคนิคการวาดภาพสีน้ำไปประกอบ

ความคาดหวัง

1. นักเรียนสามารถนำเทคนิคไปสร้างงานได้อย่างสมประกอบ
2. นักเรียนสามารถสร้างงานและด้านภาพลักษณ์ของตนเองได้

3. ขั้นสรุป

นักเรียนและครูสรุปการนำเทคนิคไปสร้างงานของตน

4. การประเมินผล

1. จากงานของนักเรียน
2. จากการซักถาม

ภาพผนวก ข

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำ

แบบประเมินผลสัมฤทธิ์การวาดภาพสีน้ำ

แบบสอบถามความพึงพอใจ

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวาดภาพสีน้ำ

ข้อสอบวัดผลการวาดภาพสีน้ำ

โรงเรียนโขงเจียมวิทยาคม

คำสั่ง ให้นักเรียน กาเครื่องหมายกากบาททับข้อที่เห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. พู่กันที่นักเรียนใช้ระบายสีน้ำเป็นพู่กันชนิดใดที่นิยมใช้เป็นหลักในการระบายสีน้ำ

ก. พู่กันแบนเบอร์ 1,6,12	ข. พู่กันกลมเบอร์ 1,6,12
ค. พู่กันปลายแข็งเบอร์ 1,6,12	ง. พู่กันและแปรงระบายสี
2. การชิงกระดาศควรชิงด้วยวิธีใดก่อน

ก. การลูบน้ำด้านใดด้านหนึ่ง	ข. การลูบน้ำกระดาศทั้งสองหน้าก่อน
ค. การลูบน้ำด้วยพู่กันก่อน	ง. การลูบน้ำที่กระดาศกาวก่อน
3. ข้อใดเป็นส่วนหนึ่งของการชิงกระดาศ

ก. การลูบน้ำหน้ากระดาศ	ข. การลอกกระดาศกาวน้ำ
ค. การติดกระดาศกาวย่น	ง. การลูบน้ำที่ก่อนลงสี
4. ข้อใดคือคุณสมบัติของสีน้ำ

ก. โปร่งใส	ข. ทึบแสง
ค. ระบายทับหลายครั้งได้	ง. ไม่ไหลเยิ้ม
5. ข้อใดคือการระบายท้องฟ้า

ก. การลูบน้ำก่อนลงสี	ข. การลูบน้ำแล้วปล่อยให้แห้ง
ค. การลงสีเปียกบนแห้ง	ง. ระบายแห้งบนแห้ง
6. ข้อใดคือลักษณะรูปแบบของการถ่ายทอดสมัยแรก ๆ ของมนุษย์

ก. การระบาย การทา	ข. การพิมพ์ การวาดเขียน
ค. การปั้น การแกะ	ง. การแต้ม การเกลี่ย
7. ข้อใดคือกาวที่มีส่วนผสมในส่วนประกอบของสีน้ำ

ก. กาวยางมะตูม	ข. กาวอารบิค
ค. กาวลาเท็ค	ง. กาวสำหรับติดไม้
8. ศิลปินชาติใดที่พัฒนาสีน้ำให้บรรจุหลอดและตลับ

ก. อังกฤษ	ข. อเมริกา
ค. เยอรมัน	ง. อิตาลี

18. ข้อใดคือสิ่งที่ทำให้สีน้ำแห้งเร็ว
- | | |
|-----------------------------------|------------------------------------|
| ก. แอลกอฮอล์ เหล้าводก้า เหล้าโรง | ข. แอลกอฮอล์ น้ำส้มสายชู น้ำมันพืช |
| ค. เหล้าводก้า น้ำมะนาว น้ำส้ม | ง. เหล้าโรง โซดา น้ำผสมสารส้ม |
19. การวาดสีน้ำในบรรยากาศในฤดูร้อนควรระบายเทคนิคอย่างไร
- | | |
|-----------------------|-----------------------|
| ก. ระบายสีให้ชุ่ม | ข. ระบายสีให้แห้งช้า |
| ค. ระบายสีให้แห้งเร็ว | ง. ระบายสีให้เปียกไหล |
20. ข้อใดคือการเตรียมกระดานในการวาดสีน้ำที่เหมาะสม
- | | |
|-----------|-------------------|
| ก. 1 แผ่น | ข. 2 แผ่น |
| ค. 3 แผ่น | ง. มากกว่า 2 แผ่น |
21. ข้อใดไม่ใช่คุณสมบัติของกระดาษวาดภาพสีน้ำ
- | | |
|--------------|------------------|
| ก. หยาบหนา | ข. 80 ปอนด์ |
| ค. 400 ปอนด์ | ง. ยิงหนายิ่งแพง |
22. ถ้ากระดาษมีด้านหยาบสองด้านควรจะวาดในด้านใด
- | | |
|------------------------------|-------------------------------|
| ก. มีลายน้ำกระดาษอยู่สองข้าง | ข. มีลายน้ำกระดาษอยู่ด้านซ้าย |
| ค. ลายน้ำกระดาษอยู่ด้านล่าง | ง. ลายน้ำกระดาษอยู่ด้านบน |
23. ข้อใดคือความหมายของ sap Green
- | | |
|----------------|-------------------------|
| ก. สีเขียวแก่ | ข. สีเขียวสด |
| ค. สีเขียวอ่อน | ง. เป็นสีที่ติดแน่นถาวร |
24. สีในข้อใดที่ให้ความรู้สีที่อุ่น
- | | |
|--------------------------|---------------------|
| ก. Cadmium yellow Medium | ข. Vermillion |
| ค. Cadmium Red Light | ง. Ultramarine Blue |
25. ฟุ้งกันที่ใช้สำหรับระบายบริเวณกว้างใหญ่คือข้อใด
- | | |
|-----------------------|-----------------------|
| ก. ฟุ้งกันกลมพอง | ข. ฟุ้งกันกลมปลายแหลม |
| ค. ฟุ้งกันแบบปลายเปิด | ง. ฟุ้งกันแบนเบอร์ 1 |
26. ฟุ้งกันชนิดใดที่นิยมใช้ระบายวัตถุที่เป็นสิ่งก่อสร้าง (คำตอบข้อ 25)
27. ข้อใดคือลักษณะการบีบสีที่ทำให้สีไม่แห้งเร็ว
- | | |
|-------------------------|-------------------------|
| ก. บีบให้กองเป็นก้อน | ข. บีบให้กองเป็นก้อนยาว |
| ค. บีบให้กองยาวเป็นระยะ | ง. บีบเหมือนบีบยาสีฟัน |

38. การระบายผนังอาคารควรใช้เทคนิคในข้อใด

ก. ระบายเปียกบนเปียก

ข. ระบายแบบสีรุกราน

ค. การชุด ชีด ถู

ง. ระบายเรียบ

39. ข้อใดมีความหมายการระบายแบบมีแสงและเงา

ก. ระบายสีเข้มระบายสีเรียบคือเงา

ข. บริเวณที่มีแสงมักจะระบายเรียบเขียวอ่อน

ค. บริเวณที่มีเงาควรระบายสีเขียวผสมแดง

ง. บริเวณที่มีเงาควรระบายด้วยสีดำ

40. การวาดภาพดอกไม้ที่อยู่ไกลๆ ควรใช้เทคนิคในข้อใด

ก. การไหลเยิ้ม

ข. ระบายเรียบ

ค. ชูด และชีด

ง. ระบายเปียกบนแห้ง

แบบประเมินผลสัมฤทธิ์การวาดภาพสีน้ำ

แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพสีน้ำ

ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

หัวข้อประเมิน	ระดับคะแนน				รวมคะแนน
	4	3	2	1	
1. หลักการทัศนศิลป์					
1.1 การจัดภาพ					
1.2 ความสมดุล					
1.3 เอกภาพ					
2. มूलฐานทัศนศิลป์					
2.1 รูปแบบ รูปร่างรูปทรง					
2.2 บริเวณว่าง					
2.3 รูปและพื้น					
2.2 น้ำหนักและมิติ					
3. เทคนิคและกลวิธีในการสร้างภาพ					
3.1 ความโปร่งใสและชุ่มของสี					
3.2 เทคนิคและกระบวนการต่างๆ					
รวมคะแนน					

4 หมายถึง ดีมาก

3 หมายถึง ดี

2 หมายถึง ปานกลาง

1 หมายถึง ปรับปรุง

แบบสอบถามความพึงพอใจ

แบบสอบถามความพึงพอใจ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย X ลงในช่องระดับความพึงพอใจที่ตรงกับคำตอบที่นักเรียนมีความเห็นสอดคล้อง

ข้อความ	ระดับความพึงพอใจ		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบและ กิจกรรมการเรียนรู้การสอนต่อไปนี้ในระดับใด <u>ด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ</u>			
1.นักเรียนไม่เคยเรียนการวาดภาพสีน้ำวิธีนี้มาก่อน			
2.การเรียนวาดภาพสีน้ำเน้นการปฏิบัติเป็น ขั้นตอน			
3.ขณะที่ปฏิบัติกรวาดภาพสีน้ำเกิดการแก้ปัญหา อย่างต่อเนื่อง			
4.นักเรียนซักถามครูเวลาที่ไม่เข้าใจงาน			
5.นักเรียนมีความเข้าใจหลักการจัดภาพ			
6.นักเรียนมีความเข้าใจเรื่องแสงและเงา			
7.นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องภาพและพื้น			
8.นักเรียนสามารถนำเทคนิคการระบายสีน้ำ เข้าใจ เทคนิคในการระบายสี			
9.นักเรียนสามารถนำเทคนิคการระบายสีน้ำและ นำไปใช้ในการสร้างภาพได้			
10.นักเรียนได้ทดลองสีน้ำ เกิดประสบการณ์เรื่อง เทคนิคต่าง ๆ ของการระบายสีน้ำ			
11.ครูมีการจัดเตรียม เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ใน การสอน			

ข้อความ	ระดับความพึงพอใจ		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
12.ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม			
13.การวาดภาพสีน้ำทำให้นักเรียนพบวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง			
14.นักเรียนได้ทดลองการระบายสีด้วยตนเอง			
15.การใช้สื่อได้เหมาะสมกับเนื้อหาแต่ละเรื่อง			
16.ส่งเสริมให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง			
17.มีการอภิปรายระหว่างเรียนด้วยกัน และระหว่างนักเรียนกับครู			
18.ได้ออกวาดภาพสีน้ำนอกห้องเรียน			
19.ครูคอยชี้แนะในการวาดภาพสีน้ำ			
20.มีการประเมินผลแต่ละขั้นตอน			
21.นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผล			
<u>ด้านความรู้</u>			
22.นักเรียนวาดภาพตามจินตนาการของตนเองได้			
23.นักเรียนนำเทคนิคสีน้ำมาสร้างงานศิลปะแปลกใหม่ได้			
24.นักเรียนเกิดความมั่นใจในการวาดภาพสีน้ำ			
25.นักเรียนมีอิสระในการแสดงออก			
26.มีบรรยากาศเป็นกันเองและสนุกสนาน			
27.มีความภูมิใจ เมื่อเพื่อนชื่นชมผลงานของตน			
28.การเรียนวาดภาพสีน้ำทำให้เกิดสมาธิและการผ่อนคลาย			

ข้อความ	ระดับความพึงพอใจ		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
29.นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่วาดภาพสีน้ำ			
30.นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนวาดภาพสีน้ำโดยวิธีนี้			

ภาคผนวก ค

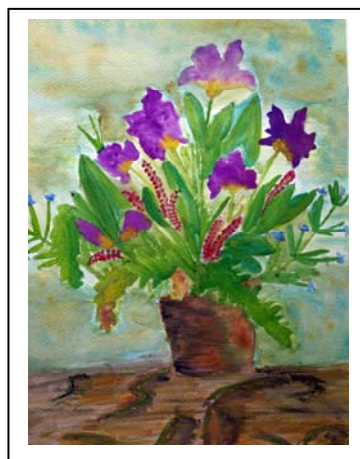
ภาพตัวอย่างผลงานการวาดภาพสีน้ำก่อนและหลังการเรียนรู้

ผลงานการวาดภาพแจกันดอกไม้

ก่อนเรียน



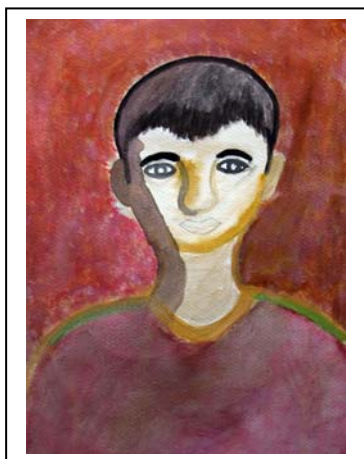
หลังเรียน



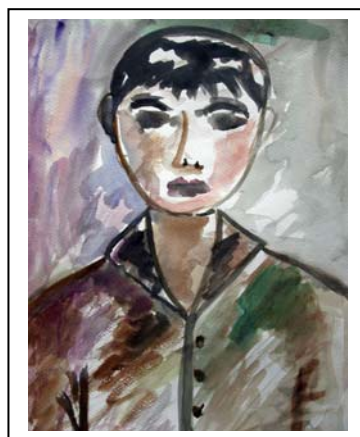
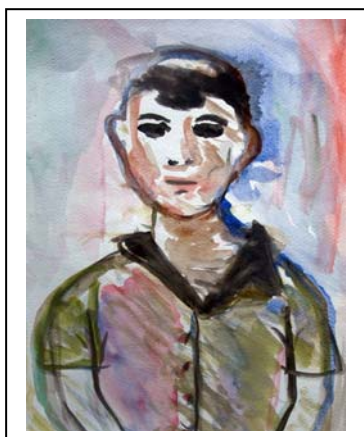
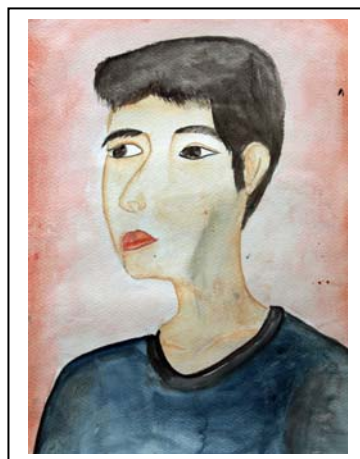
ภาพประกอบ 1 ประกอบตัวอย่างผลงานการวาดภาพสีน้ำของนักเรียน

ภาพคนครึ่งตัว

ก่อนเรียน



หลังเรียน

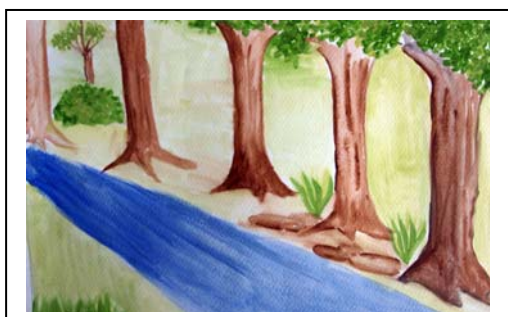
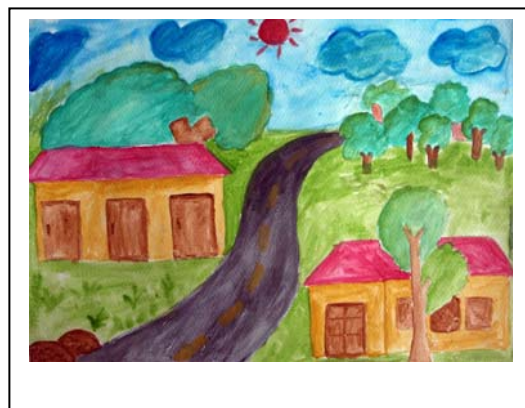


ภาพทิวทัศน์

ก่อนเรียน



หลังเรียน



ภาพประกอบ 1 (ต่อ)

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายโชติก ศรชัยชนะ
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 6 กรกฎาคม 2501
สถานที่เกิด	299 หมู่ที่ 1 ตำบลโขงเจียม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนอ่างศิลา ตำบลอ่างศิลา อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2512	ระดับประถมศึกษา ป.7 จากโรงเรียนประถม ศ.อ.ศ.อ.
พ.ศ. 2516	ระดับมัธยมศึกษา ม.1- ม. 3 จากโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช
พ.ศ. 2528	ระดับปริญญาตรี กศ.บ. (ศิลปศึกษา) จากมศว. มหาสารคาม
พ.ศ. 2539	ค.บ. (ศิลปศึกษา) จากสถาบันราชภัฏอุบลราชธานี
พ.ศ. 2551	ระดับปริญญาโท กศ.ม. (ศิลปศึกษา) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ